

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muuttavaksi ulkomaalaislakia, asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annettua lakia, lapsilisälakia, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia, kansanterveyslakia, erikoissairaanhoidon lakia, aravarajoituslakia, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annettua lakia sekä vuokratulojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annettua lakia.

Uudella lailla pantaisiin täytäntöön tutkimusta, opiskelua, harjoittelua, vapaaehtoistyötä, oppilasvaihto-ohjelmaa tai koulutushanketta ja au pairina työskentelyä varten tapahtuvan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksiä koskeva direktiivi.

Uudessa laissa säädettäisiin tutkijoiden, opiskelijoiden, työharjoittelijoiden ja Euroopan unionin vapaaehtoisohjelmiin osallistuvien vapaaehtoisten, jotka ovat kolmansien maiden kansalaisia, maahantulon ehdoista ja oikeuksista oleskella maassa. Laissa säädettäisiin myös tutkijoiden ja korkeakouluopiskelijoiden oikeudesta liikkua ensimmäisestä Euroopan unionin jäsenvaltiosta Suomeen ja liikkumiselle asetettavista ehdoista. Ulkomaalaislain tutkijoita, opiskelijoita ja työharjoittelijoita koskeva sääntely kumottaisiin.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ulkomaalaislaissa kolmannen maan kansalaiselle au pair-sijoituksen perusteella myönnettävän oleskeluluvan ehdot ja oikeus oleskella maassa. Tältä osin kyse ei ole direktiivin täytäntöönpanosta.

Yhdenvertaisen kohtelun toteuttamiseksi sosiaaliturvan osalta ehdotetaan muutettavaksi asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annettua lakia, lapsilisälakia, lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettua lakia, kansanterveyslakia sekä erikoissairaanhoidon lakia.

Valtion tuella rahoitettujen asuntojen saantia koskevaan yhdenvertaiseen kohteluun liittyen ehdotetaan muutettavaksi aravarajoituslakia, vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annettua lakia sekä vuokratulojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annettua lakia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 15 päivänä toukokuuta 2018.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	VIRHE. KIRJANMERKKIÄ EI OLE MÄÄRITETTY.
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	6
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	6
2.2 Direktiivin täytäntöönpano muissa unionin jäsenvaltioissa.....	19
2.3 Direktiivin ja nykytilan arviointi.....	19
2.3.1 Yleistä.....	19
2.3.2 Direktiivin artiklat, jotka aiheuttavat muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön.....	20
I Luku Yleiset säännökset.....	20
II Luku Maahanpääsy.....	20
III Luku Luvat ja oleskelun kesto.....	22
IV Luku Lupien hylkäämisen, peruuttamisen tai uusimatta jättämisen perusteet.....	23
V Luku Oikeudet.....	24
VI Luku Liikkuvuus jäsenvaltioiden välillä.....	25
VII Luku Menettely ja avoimuus.....	28
VIII Luku Loppusäännökset.....	28
2.3.3 Direktiivin artiklat, jotka eivät aiheuta muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön.....	28
I Luku Yleiset säännökset.....	28
II Luku Maahanpääsy.....	29
III Luku Luvat ja oleskelun kesto.....	32
IV Luku Lupien hylkäämisen, peruuttamisen tai uusimatta jättämisen perusteet.....	32
V Luku Oikeudet.....	33
VI Luku Liikkuvuus jäsenvaltioiden välillä.....	41
VII Luku Menettely ja avoimuus.....	41
VIII Luku Loppusäännökset.....	41
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	42
3.1 Tavoitteet.....	42
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	42
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	43
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	45
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	45
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	46
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	46
5 ASIAN VALMISTELU.....	47
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	49
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	49
1.1 Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella.....	49
1.2 Ulkomaalaislaki.....	66
1.3 Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta.....	69
1.4 Lapsilisälaki.....	70
1.5 Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta.....	70
1.6 Kansanterveyslaki.....	71

HE 21/2018 vp

1.7	Erikoissairaanhoidolaki.....	71
1.8	Aravarajoituslaki.....	71
1.9	Laki vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta.....	72
1.10	Laki vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta.....	72
2	VOIMAANTULO.....	72
3	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	72
	LAKIEHDOTUKSET.....	75
	1 Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella.....	75
	2 Laki ulkomaalaislain muuttamisesta.....	87
	3 Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 a ja 3 c §:n muuttamisesta.....	92
	4 Laki lapsilisälain 1 a §:n muuttamisesta.....	93
	5 Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta.....	94
	6 Laki kansanterveyslain 14 §:n muuttamisesta.....	95
	7 Laki erikoissairaanhoidolain 3 §:n muuttamisesta.....	96
	8 Laki aravarajoituslain 4 §:n muuttamisesta.....	97
	9 Laki vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta.....	98
	10 Laki vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta.....	99
	LIITE.....	100
	RINNAKKAISTEKSTIT.....	100
	2 Laki ulkomaalaislain muuttamisesta.....	100
	3 Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 a ja 3 c §:n muuttamisesta.....	116
	4 Laki lapsilisälain 1 a §:n muuttamisesta.....	118
	5 Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta.....	120
	6 Laki kansanterveyslain 14 §:n muuttamisesta.....	122
	7 Laki erikoissairaanhoidolain 3 §:n muuttamisesta.....	124
	8 Laki aravarajoituslain 4 §:n muuttamisesta.....	126
	9 Laki vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta.....	127
	10 Laki vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta.....	128

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Esityksen tarkoituksena on panna Suomessa täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/801/EU (uudelleenlaadittu) tutkimusta, opiskelua, harjoittelua, vapaaehtoistyötä, oppilasvaihto-ohjelmaa tai koulutushanketta ja au pairina työskentelyä varten tapahtuvan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä.

Täytäntöönpano koskee kuitenkin vain direktiivin pakollisesti sovellettavia osioita. Näin ollen direktiivin perusteella ehdotetaan säädettäväksi edellytyksistä, jotka koskevat kolmansien maiden kansalaisten maahantuloa ja oleskelua yli 90 päivän ajan jäsenvaltion alueella tutkimusta, korkeakouluopiskelua, työharjoittelua ja Euroopan unionin vapaaehtoishjelmien puitteissa tehtävää vapaaehtoistoimintaa varten ja heitä koskevista oikeuksista. Lisäksi direktiivin perusteella ehdotetaan säädettäväksi edellytyksistä, jotka koskevat tutkijoiden perheenjäsenten maahantuloa ja oleskelua sekä heidän ja korkeakouluopiskelijoiden maahantuloa ja oleskelua tilanteessa, kun oleskeluluvan, jonka nojalla he liikkuvat Suomeen, on myöntänyt ensimmäinen jäsenvaltio, ja heitä koskevista oikeuksista Suomessa. Muilta osin direktiiviä ei ehdoteta pantavan Suomessa täytäntöön.

Direktiivi on pantava täytäntöön viimeistään 23 päivänä toukokuuta 2018. Direktiivillä kumotaan kaksi aikaisempaa direktiiviä, neuvoston direktiivit 2004/114/EY ja 2005/71/EY, joista edellinen koskee opiskelijoita ja jälkimmäinen tutkijoita, ja jotka on aiemmin pantu Suomessa täytäntöön säätämällä niistä ulkomaalaislaissa. Opiskelijoita koskevan direktiivin säännökset ovat tulleet voimaan 1 päivänä syyskuuta 2007 (HE 277/2006) ja tutkijoita koskevat säännökset 1 päivänä tammikuuta 2009 (HE 167/2007).

Ulkomaalaislaissa olevia säännöksiä on direktiivistä johtuen tarpeen muuttaa ja uusia säännöksiäkin on säädettävä. Kansallisessa lainsäädännössä ei voida enää säätää kansallisista luvista direktiivin mukaisista säännöksistä poikkeavin ehdoin henkilöille, jotka täyttäisivät direktiivin sääntelyn ehdot opiskelua, tutkimusta tai työharjoittelua varten.

Direktiivi poikkeaa aiemmista direktiiveistä ja kaikista kansallisista luvista siten, että ensimmäisen valtion myöntämällä luvalla voi siirtyä toiseen jäsenvaltioon ja myös suorittaa siellä osan tutkimusta tai opiskelua. Jäsenvaltioille on jätetty harkintavaltaa sen suhteen, miten ne panevat täytäntöön direktiivin liikkuvuutta koskevan sääntelyn. Ensimmäisen jäsenvaltion myöntämä lupa voidaan hyväksyä sellaisenaan myös toisessa jäsenvaltiossa ja mahdollisuutta liikkua voidaan rajoittaa direktiivin sallimissa rajoissa. Rajoitusten suhteen on tutkijoiden osalta merkitystä sillä, onko kyseessä lyhytaikainen liikkuvuus vai pitkäaikainen liikkuvuus. EU:n sisäistä liikkuvuutta koskeva sääntely vastaa pitkälti liikkuvuussääntelyä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2014/66/EU kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä (ns. ICT-direktiivi), mistä johtuen direktiivit on pyritty panemaan täytäntöön mahdollisimman yhdenmukaisella tavalla.

Direktiivin pakollisiin osioihin sisältyy säännöksiä, joiden täytäntöönpanon suhteen jäsenvaltioille on jätetty harkintavaltaa. Jäsenvaltiot voivat esimerkiksi päättää vahvistaa hyväksymismenettelyn, jota sovelletaan julkisiin ja yksityisiin tutkimusorganisaatioihin, jotka haluavat vastaanottaa tutkijan direktiivissä säädetyin hyväksymismenettelyn nojalla. Vastaavasti jäsenvaltiot voivat päättää säätää korkeakouluihin, oppilaitoksiin, vapaaehtoishjelmista vastaaviin

HE 21/2018 vp

organisaatioihin tai harjoittelijoita vastaanottaviin yksiköihin sovellettavasta hyväksymismenettelystä. Jäsenvaltioilla on harkintavaltaa myös lupien yleisten edellytysten ja erityisedellytysten osalta. Täytäntöönpanossa on pyritty siihen, että lupamenettely säilyisi mahdollisimman yksinkertaisena ja nopeana.

Direktiivin sisältö voidaan kuvata lyhyesti seuraavasti:

Direktiivin I luvussa määritellään direktiivin kohderyhmät, soveltamisala ja määritelmät.

Direktiivin II luku koskee maahanpääsyn periaatteita, yleisiä edellytyksiä ja lupien erityisedellytyksiä.

Direktiivin III luku sisältää säännökset luvista ja oleskelun kestosta.

Direktiivin IV luku sisältää perusteet lupahakemuksen hylkäämiselle, myönnetyn luvan peruuttamiselle ja uusimatta jättämiselle.

Direktiivin V luku sisältää säännökset yhdenvertaisesta kohtelusta, tutkijoiden opetustyöstä, opiskelijoiden taloudellisesta toiminnasta, tutkijoiden ja opiskelijoiden oleskelusta työnhakua ja yrittäjyyttä varten sekä tutkijoiden perheenjäsenistä.

Direktiivin VI luku koskee EU:n sisäistä liikkuvuutta. Liikkuvuutta koskeva sääntely koskee tutkijoita ja heidän perheenjäseniään sekä opiskelijoita. Tutkijoiden liikkuvuus on jaettu lyhytaikaiseen liikkuvuuteen, jonka kesto on enintään 180 päivää minkä tahansa 360 päivän jakson aikana, ja pitkäaikaiseen liikkuvuuteen, jonka kesto on yli 180 päivää jäsenvaltiota kohti. Opiskelijoiden liikkuvuuden kesto on enintään 360 päivää jäsenvaltiota kohden. Lukuun sisältyvät myös säännökset liikkuvuuden vastustamisesta sekä seuraamuksista, joita liikkuvuutta koskevien säännösten rikkomisesta voidaan määrätä.

Direktiivin VII luvussa on säännökset menettelyllisistä takeista ja avoimuudesta sekä maksuisista.

Direktiivin viimeinen eli VIII luku sisältää loppusäännökset, jotka koskevat tilastoja, yhteyspisteiden välistä yhteistyötä, komission kertomusta direktiivin soveltamisesta jäsenvaltioissa, direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä, aiempien direktiivien kumoamista ja voimaantuloa.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että ulkomaalaislakiin lisätään säännös oleskeluluvan myöntämisestä au pair -sijoituksen perusteella. Ulkomaalaislaissa ei nykyisellään ole nimenomaista säännöstä au pair -sijoituksen perusteella myönnettävästä oleskeluluvasta, eikä sen myöntämisen kriteereistä. Lupakäytäntö perustuu pitkälti vakiintuneeseen hallintokäytäntöön. Ulkomaalaislakiin tältä osin tehtävän lisäyksen osalta kyse ei kuitenkaan ole direktiivin täytäntöönpanosta.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Maahantulon yleiset periaatteet

Maahantulon yleisistä edellytyksistä säädetään ulkomaalaislain (301/2004) 2 luvussa. Lisäksi luvussa säädetään muun muassa rajan ylittämisestä, matkustusasiakirjoista ja passeista. Ulkomaalaislain 11 §:n 2 momentin mukaan maahan pääsystä alle kolmen kuukauden oleskelua varten säädetään Schengenin rajasäännöstössä (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/399 henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta yhteisön säännöstöstä).

Kolmannen maan kansalaisella tulee olla enintään kolmen kuukauden pituista oleskelua varten kuuden kuukauden ajanjaksoa kohden voimassa oleva matkustusasiakirja tai rajanylitykseen oikeuttava asiakirja sekä voimassa oleva viisumi neuvoston asetuksen 539/2001 mukaisesti, jos hän on viisumivelvollisen maan kansalainen. Hänellä voi viisumin sijasta olla myös voimassa oleva oleskelulupa, joka oikeuttaa maahan pääsyyn.

Ulkomaalaisen tulee esittää asiakirjat oleskelun tarkoituksen ja edellytysten osoittamiseksi. Hänen tulee lisäksi esittää maassa oleskelun ajaksi toimeentuloon vaadittavat ja lähtömaahan paluun edellyttämät varat. Jos hänellä ei ole riittäviä varoja maahan saapuessaan, tulee hänen osoittaa, että hän kykenee hankkimaan varat maassa oleskellessaan. Maahantulon edellytyksenä on myös, että henkilöä ei ole määrätty maahantulokieltoon ja että hän ei vaaranna yleistä järjestystä ja turvallisuutta.

Oleskelulupa

Ulkomaalaislain 4 luku sisältää yleissäännöksiä oleskeluluvan lajeista ja kestosta, luvan hakemisesta, lupa-perusteista, toimeentuloedellytyksestä ja muista oleskeluluvan myöntämisen edellytyksistä, toimivaltaisista viranomaisista ja oleskelulupakortista sekä laillisen oleskelun määritelmästä. Työnteon perusteella myönnettävistä oleskeluluvista säädetään lain 5 luvussa.

Ulkomaalaislain 36 §:ssä säädetään oleskeluluvan myöntämisen yleisistä edellytyksistä, jotka hakijan on täytettävä riippumatta siitä, millä perusteella hän hakee oikeutta oleskella maassa. Oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos ulkomaalaisen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä tai turvallisuutta, kansan-terveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita. Lupa voidaan myös jättää myöntämättä, jos on perusteltua aihetta epäillä, että ulkomaalaisen tarkoituksena on maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen.

Määräaikainen oleskelulupa voidaan ulkomaalaislain 33 §:n mukaan myöntää oleskelun luonteesta riippuen joko jatkuvana (A) tai tilapäisenä (B).

Toimeentulosta säädetään ulkomaalaislain 39 §:ssä. Sen mukaan oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu, jollei laissa toisin säädetä. Toimeentuloedellytyksestä voidaan yksittäistapauksissa poiketa, jos siihen on poikkeuksellinen syy tai lapsen etu sitä vaatii. Toimeentulon katsotaan olevan turvattu, jos toimeentulo perustuu esimerkiksi ansiotyöstä saataviin tuloihin eikä voida olettaa, että kolmannen maan kansalainen joutuu turvautumaan toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun tukeen tai vastaavaan etuun. Maahanmuuttovirasto on määritellyt suuntaa antavat tulorajat sisäisellä oh-

jeellaan yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Niiden avulla arvioidaan yksittäistapauksissa, täyttykö toimeentuloedellytys.

Työntekijän toimeentuloedellytyksestä säädetään erikseen ulkomaalaislain 73 §:n 3 momentissa työntekijän oleskeluluvan osalta ja ulkomaalaislain 77 §:n 3 momentissa siltä osin, kun on kyse muusta oleskeluluvasta ansiotyötä varten. Lainkohtien mukaan ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu ansiotyöstä saatavilla tuloilla, eikä esimerkiksi säästöillä tai muulla varallisuudella. Ulkomaalaisella on oltava riittävän säännölliset tulot, jotta toimeentulo on turvattu koko luvan keston ajan.

Työnteon perusteella myönnettävät oleskeluluvat

Työntekijän ja elinkeinoharjoittajan oleskeluluvasta sekä muusta oleskeluluvasta työnteoa varten säädetään ulkomaalaislain 5 luvussa. Lain 72 §:ssä säädetään työntekijän oleskelulupahakemuksesta ja hakemukseen liitettävistä liitteistä. Näitä ovat esimerkiksi työsopimus sekä vakuutus työhdoista ja joissakin tapauksissa työnantajavelvoitteista. Pykälässä viitataan myös lain 60 §:ään, jonka mukaan oleskelulupa on haettava pääsääntöisesti ulkomailta ennen maahan saapumista. Työntekijän oleskeluluvan harkinnasta ja TE-toimistojen osapäätöksestä säädetään ulkomaalaislain 73 §:ssä. Jos kyse ei ole työntekijästä, joka tarvitsee työntekijän oleskeluluvan, tai elinkeinoharjoittajasta, voidaan oleskelulupa myöntää muuta ansiotyötä varten 77 §:n mukaisesti. Tämä lupa myönnetään ilman edeltävää työ- ja elinkeinotoimiston osapäätöstä. Työnteko-oikeuden kestosta, eli oikeuden alkamis- ja päättymisajankohdasta, säädetään 80 §:ssä.

Oleskeluluvan hakemisesta säädetään ulkomaalaislain 60 §:ssä. Sen mukaan ensimmäinen oleskelulupa on haettava ulkomailla ennen maahan saapumista siinä maassa, jossa hakija laillisesti oleskelee. Jatkolupaa ja pysyvää oleskelulupaa haetaan Suomessa. Hakemus jätetään ulkomailla Suomen edustustolle ja Suomessa paikallispoliisille. Vuoden 2017 alusta lukien voimaan tulleiden toimivaltamuutosten johdosta hakemus Suomessa jätetään 1.1.2017 alkaen Maahanmuuttoviraston toimipisteeseen, eikä sitä ole enää mahdollista jättää poliisissa.

Oleskelulupaa varten on ulkomaalaislain 60 d §:n mukaan jätettävä hakemuksen yhteydessä biometriset tunnisteet, kasvokuva ja sormenjäljet jokaisesta sormesta. Oleskelulupakortti toimitetaan edustustoon, josta hakija noutaa sen. Noudon yhteydessä kortille tallennettuja biometrisiä tunnisteita verrataan hakijan tunnisteisiin. Maahan tullessa hänellä on jo oleskelulupakortti hallussaan. Rajalla verrataan oleskeluluvan haltijan biometriset tunnisteet kortin tunnisteisiin. Vertailu voidaan ulkomaalaislain 60 e §:n mukaan tehdä oleskeluluvan aitouden toteamiseksi ja oleskeluluvan haltijan henkilöllisyyden todentamiseksi.

Ulkomaalaislain 36 § mukaan oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos ulkomaalainen katsotaan vaarantavan yleistä järjestystä tai turvallisuutta, kansanterveyttä tai Suomen kansainvälisiä suhteita. Oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos on perusteltua aihetta epäillä ulkomaalaisen tarkoituksena olevan maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen.

Oleskeluluvan peruuttaminen

Määräaikaiset tai pysyvät oleskeluluvat voidaan ulkomaalaislain 58 §:n nojalla peruuttaa. Oleskelulupa voidaan peruuttaa, jos ulkomaalainen muuttaa pysyvästi pois Suomesta tai pysy-

vässä tarkoituksessa on oleskellut yhtäjaksoisesti kaksi vuotta ulkomailla. Jos lupaa haettaessa on tietoisesti annettu hakijan henkilöllisyyttä koskevia tai muita päätökseen vaikuttaneita vääriä tietoja tai salattu sellaisia seikkoja, jotka olisi saattanut estää oleskeluluvan myöntämisen, lupa voidaan peruuttaa.

Maasta poistaminen

Ulkomaalaislain 9 luvussa säädetään maasta poistamisesta. Pääsyn epäämisestä ja käännättämisestä säädetään ulkomaalaislain 142 §:ssä. Pääsyn epääminen tarkoittaa kolmannen maan kansalaisen maahantulon estämistä ulkorajalla Schengenin rajasäännösten (2016/399) 14 artiklan mukaisesti. Pääsyn epääminen koskee kolmannen maan kansalaista, joka tulee jäsenvaltioiden alueelle alle kolmen kuukauden oleskelua varten eikä täytä kaikkia Schengenin rajasäännösten 6 artiklassa säädettyjä maahantuloedellytyksiä.

Jos kyse on yli kolmen kuukauden oleskelusta, sovelletaan käännättämissäännöksiä ulkorajalla, jolloin maahantulo estetään. Tätä sovelletaan, kun kyseessä on unionin kansalainen ja hänen rinnastettava tai näiden perheenjäsen, joka käyttää oikeuttaan liikkua vapaasti unionissa. Käännättämistä käytetään myös tilanteissa, jossa kolmannen maan kansalainen tulee maahan yli kolmeksi kuukaudeksi myönnetyllä oleskeluluvalla ensimmäistä kertaa luvan voimassaoloaikana. Jos rajatarkastuksessa havaitaan, että maahantulon edellytykset eivät ole kunnossa, ulkomaalainen voidaan käännättää ulkorajalla, vaikka hänellä on oleskelulupa. Käännättäystä sovelletaan myös kolmannen maan kansalaiseen, joka tulee toisen jäsenvaltion yli kolmeksi kuukaudeksi myöntämällä kansallisella viisumilla tai oleskeluluvalla ja jota ei ole määrätty Suomen kansalliseen maahantulokieltoon. Tämän lisäksi kolmannen maan kansalainen voidaan käännättää, jos hän on saapunut maahan ilman oleskelulupaa eikä sitä ole hänelle maahan saapumisen jälkeen myönnetty.

Maasta karkottamisella tarkoitetaan ulkomaalaislain 143 §:n mukaan maasta poistamista tilanteissa, jolloin ulkomaalainen oleskelee maassa määräaikaisella tai pysyvällä oleskeluluvalla tai tilanteissa, jolloin kyseinen lupa ei enää ole voimassa.

Tutkijoiden maahantulo

Ensimmäistä oleskelulupaa hakevien ulkomaisten tutkijoiden määrä on viime vuosina pysynyt suurin piirtein samalla tasolla noin 600 hakijassa vuodessa.

Käytännössä tutkijoille myönnetään kahdenlaisia oleskelulupia. Osalla on varsinainen ulkomaalaislaissa tarkoitettu oleskelulupa tieteellisen tutkimuksen tekemistä varten ja osalla opiskelijan oleskelulupa eli käytännössä oleskelulupa jatko-opiskelun perusteella. Tutkijan ja tutkimusorganisaation välinen oikeussuhde ja etenkin se, onko kyseessä työsuhde, vaikuttaa siihen, millainen oleskelulupa ulkomaalaiselle voidaan myöntää ja millaisia oikeusvaikutuksia lupaan liittyy. Jos kyse on työsuhteesta, tutkijalle kuuluu työsuhteen tuomat oikeudet ja velvollisuudet (esimerkiksi palkka-, työaika-, sosiaaliturva- ja eläke-edut) ja vastaavasti tutkimusorganisaatiolle työnantajan oikeudet ja velvollisuudet. Työsuhde on myös työsuojeluviranomaisten valvonnan kohteena.

Enemmistö ulkomaalaisista tutkijoista saa apurahaa tutkimuksen suorittamista varten. Tutkimussopimukset ovat tutkimuksen teettämistä koskevista rahoituspäätöksistä johtuen lyhytkestoisia, tyypillisesti vain joitakin kuukausia ja selkeästi alle vuoden. Vähemmistö tutkimussuh-

teista on siten työsopimussuhteisia. Rahoituspäätös tulee tutkijan kannalta jatko-oleskelulupahakemuksen vireillepanoa ajatellen yleensä viime hetkellä, jolloin oleskeluluvan voimassaoloaikaan saattaa tulla katkos, koska hakemuksen käsittely vaatii oman aikansa. Näissä tilanteissa tutkijan liikkuminen ulkomaille saattaa muodostua ongelmalliseksi, koska ilman voimassaolevaa oleskelulupaa ja sitä osoittavaa oleskelulupakorttia takaisinpaluu Suomeen tai muualle Schengen-alueelle ei ole mahdollista.

Ulkomaalaisen, joka aikoo toimia Suomessa tutkijana, maahantulo- ja lupamenettely vaihtelee eri tilanteissa. Vaikuttavina tekijöinä ovat tutkimustoiminnan ja maassa oleskelun pituus sekä tutkimusorganisaation kanssa solmitun oikeussuhteen luonne. Tutkijan käsitettä ei määritellä ulkomaalaislaissa.

Jos tutkija tulee kutsun tai sopimuksen nojalla Suomeen töihin enintään 90 päivän ajaksi, maahantulo ei edellytä oleskelulupaa. Maahantuloon vaaditaan tällöin viisumi, paitsi jos tutkija on kotoisin viisumivapaasta maasta tai maahantulo perustuu jonkin toisen Schengen-valtion myöntämään oleskelulupa.

Jos tutkija tulee kutsun tai sopimuksen nojalla Suomeen töihin ja työ vierailevana tutkijana kestää enintään yhden vuoden, tutkijalle myönnetään ulkomaalaislain 77 §:n 1 momentin 9 kohdan perusteella muu oleskelulupa ansiotyötä varten.

Jos tutkijan ansiotyö kestää yli vuoden ajan ja tutkija toimii ammattimaisesti tieteen alalla, tutkijalle myönnetään muu oleskelulupa ansiotyötä varten ulkomaalaislain 77 §:n 1 momentin 4 kohdan perusteella.

Ulkomaalaislain 47 a—47 f §:n säännökset perustuvat neuvoston tutkijadirektiiviin 2005/71/EY. Kyse on kansallisen sääntelyn rinnalla olevasta ja vaihtoehtoisesta menettelystä tutkijan maahantulolle. Direktiivin mukainen menettely perustuu pitkälti samanlaiseen menettelyyn kuin nyt täytäntöön pantavassa direktiivissä on tutkijoiden osalta säädetty. Voimassa olevassa ulkomaalaislaissa säädetäänkin muun muassa tutkimuslaitoksen hyväksymisestä, hyväksymisen uusimatta jättämisestä ja peruuttamisesta, vastaanottosopimuksesta ja sen päättymisestä sekä oleskeluluvan myöntämisestä direktiivissä tarkoitettua tieteellistä tutkimusta varten. Tutkijadirektiiviin 2005/71/EY pohjautuvan sääntelyn perusteella maahantulo ei edellytä oleskelulupaa, jos tutkija tulee suorittamaan enintään kolmen kuukauden ajaksi osaa tutkimushankkeestaan, johon hänellä on olemassa jonkin toisen EU-valtion tutkimuslaitoksen kanssa solmittu vastaanottosopimus.

Tutkijalle myönnettävän oleskeluluvan pituus ja sen laji (tilapäinen B vai jatkuva A) vaihtelevat sen mukaan, miten pitkistä maassa oleskelusta on kyse.

Opiskelijoiden maahantulo

Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä Suomessa on kasvanut voimakkaasti 2000-luvulla, mikä on heijastunut oleskelulupaa hakevien opiskelijoiden määrään. Samaan aikaan on kehitetty oleskelulupien hakumenettelyä ja lupien myöntämisedellytykset ovat muuttuneet. Ulkomaalaisten opiskelijoiden määrän kasvun myötä on myös lisääntynyt keskustelu heidän mahdollisuudestaan vastata tulevaisuuden työvoimatarpeisiin Suomessa. Opiskelijoiden oikeutta työskentelyyn opintojen ohella on lisätty ja kun vielä vuosituhannen alussa opiskelijan

edellytettiin poistuvan maasta opintojen päätyttyä, niin tällä hetkellä pyritään siihen, että tutkinnon suorittaneet jäisivät maahan.

Suomalaisissa korkeakouluissa opiskeli vuonna 2015 jo hieman yli 20 000 ulkomaista tutkinto-opiskelijaa, mikä on kolminkertainen määrä vuoteen 2000 verrattuna ja on 6,9 % kaikista opiskelijoista. Viime vuosina noin neljännes maahanmuutosta on tapahtunut opiskelun perusteella. Ulkomaalaisten tekemien opiskeluperusteisten oleskelulupahakemusten määrä on 2010-luvulla vaihdellut viiden tuhannen ja hieman yli kuuden tuhannen välillä. EU- ja ETA-alueiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden määrän arvioidaan kuitenkin vähenevän - kuten on tapahtunut Ruotsissa ja Tanskassa - lukukausimaksujen 1.8.2017 käyttöönoton johdosta.

Ulkomaalainen voi oleskella Suomessa viisumilla tai viisumivapaasti, jos opinnot kestävät enintään kolme kuukautta. Ulkomaalaiselle, joka aikoo opiskella Suomessa yli kolmen kuukauden ajan, myönnetään oleskelulupa opiskelua varten ulkomaalaislain 46 §:n perusteella. Pykälän mukaan oleskelulupa myönnetään tutkintoon tai ammattiin johtaviin opintoihin taikka, jos siihen on perusteltu syy, myös muihin opintoihin. Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että ulkomaalaisella on luotettavan ja vakavaraisen yhtiön tai laitoksen myöntämä vakuutus, joka kattaa sairaanhoidon kustannukset ja jos opintojen kesto on vähintään kaksi vuotta, riittävää on, että vakuutus kattaa lääkekustannukset. Sairausvakuutusedellytys lisättiin lakiin vuonna 2007 niin sanotun opiskelijadirektiivin (2004/114/EY) täytäntöönpanon seurauksena.

Oleskelulupa opiskelua varten myönnetään esimerkiksi hakijalle, joka on hyväksytty varsinaiseksi opiskelijaksi ammattikorkeakouluun tai yliopistoon. Erityisperusteena voidaan pitää esimerkiksi opintojen aloittamista edeltävää, tarpeellista kieli- ja muuta koulutusta, jos hakija on jo hyväksytty opiskelijaksi suomalaiseen oppilaitokseen. Oleskelulupaa ei siis myönnetä pelkästään kieli- tai valmennuskursseille osallistumista varten. Suomen kieltä voi kuitenkin opiskella kolme kuukautta viisumin tai viisumivapauden turvin. Myös viralliseen opiskelijavaihto-ohjelmaan osallistuminen ja omatoiminen opintojen täydentäminen katsotaan perustelluksi syyksi oleskeluluvan myöntämiselle.

Ulkomaalaislaissa ei ole rajoitettu oleskeluluvan myöntämistä opiskelun perusteella vain tiettyntasoisii opintoihin, vaan kaikille opiskelijoille opintojen tasosta ja oppilaitoksesta riippumatta myönnetään oleskelulupa saman lainkohdan perusteella. Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä (B) vuodeksi kerrallaan. Oleskelulupa uusitaan vuodeksi kerrallaan ja uusinnan yhteydessä tarkistetaan, että opinnot etenevät riittävästi ja että toimeentulo on turvattu.

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaislain 36 §:ssä säädetyt yleiset edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle täyttyvät. Oleskelulupa voidaan evätä yleisen järjestyksen, turvallisuuden, kansanterveyden ja Suomen kansainvälisten suhteiden vaarantumisen perusteella. Oleskelulupa voidaan myös evätä, jos on perusteltua aihetta epäillä maahantulosäännösten kiertämistä eli sitä, että hakijan maahantulon ja maassa oleskelun tosiasiallisena tarkoituksena on muu kuin opiskelu. Riittävän kielitaidon varmistaminen on ensisijaisesti oppilaitosten tehtävä, mutta Maahanmuuttovirasto voi kuitenkin tapauskohtaisesti evätä oleskeluluvan maahantulosäännösten kiertämisen perusteella, jos lupaprosessin yhteydessä havaitaan, että hakijan todellinen kielitaito ei vastaa oppilaitokselle esitettyä.

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että opiskelijan toimeentulo on turvattu ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetyllä tavalla. Maahanmuuttovirastolle on esitettävä oleskelulupaha-

kemuksen yhteydessä selvitys siitä, millä tavoin opiskelija turvaa toimeentulonsa Suomessa. Maahanmuuttoviraston ohjeistuksen mukaan toimeentulo katsotaan lähtökohtaisesti turvatuksi, kun opiskelijalla on käytettävissään toimeentuloaan varten kuukausittain vähintään 560 euroa (netto) ja vuotta kohden vähintään 6 720 euroa (netto). Turvattua toimeentuloa arvioitaessa otetaan pankkitalletusten ohella huomioon opiskelijalle mahdollisesti myönnetty stipendit ja apurahat sekä oppilaitoksen opiskelijalle tarjoamat opintososiaaliset etuudet, kuten asuminen ja ateriat.

Suomeen opiskelemaan tulevilta kolmansien maiden kansalaisilta edellytetään lisäksi sairausvakuutuksen ottamista, koska he eivät pääse Suomen sairausvakuutusjärjestelmän eivätkä aina myöskään kunnallisen terveydenhuollon piiriin. Alle kaksi vuotta kestäviä opintoja suorittamaan tulevalla ulkomaalaisella opiskelijalla on oltava yksityinen vakuutus, joka kattaa sairaanhoidosta aiheutuvat kustannukset pääsääntöisesti 100 000 euroon saakka. Vähintään kahdeksi vuodeksi Suomeen tulevan opiskelijan on otettava yksityinen vakuutus, joka kattaa ensisijaisesti lääkekustannukset vähintään 30 000 euroon saakka. Käytännössä nämä vakuutukset kattavat myös lääkärinpalkkioita sekä hoidon ja tutkimuksen kustannuksia. Vakuutuksen on oltava voimassa koko opiskelun ajan. Jos kyseessä on vaihtojärjestön kautta tapahtuva opiskelu, hyväksytään järjestön tarjoama vakuutusturva sellaisenaan.

Maahanmuuttoviraston kielteinen oleskelulupapäätös perustuu yleensä siihen, että hakijan toimeentulo on puutteellinen tai hakemukseen on liitetty väärennetyjä asiakirjoja. Kielteisten päätösten osuus vaihtelee kuitenkin huomattavasti kansalaisuuksittain. Korkeakoulut ja Maahanmuuttovirasto ovat viime vuosina tehostaneet asiakirjojen tutkintaa väärennösten havaitsemiseksi. Viranomaisten ja oppilaitosten välillä on tehty koulutus- ja konsultaatioyhteistyötä. Väärinkäytöksiä on kyetty torjumaan jo lähtömaissa viranomaisyhteistyön ja yhdyshenkilötoiminnan avulla. Ulkomailla järjestettäviä valintakokeita varten on kehitetty hyviä käytänteitä.

Opiskelijoiden taloudellinen toiminta

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty oleskelulupa opiskelua varten, on hänellä ulkomaalaislain 78 §:n 3 momentin 4 kohdan mukaan työnteko-oikeus, kun a) työ on tutkimukseen sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä; b) työn määrä tasoittuu keskimäärin 25 tuntiin viikossa aikana, jolloin oppilaitoksessa järjestetään varsinaista opetusta; tai c) kokoaikainen työ sijoittuu aikaan, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta.

Työnantajan on huolehdittava, että opiskelijan työn määrä ei ylitä ulkomaalaislaissa säädettyä tuntimäärää. Maahanmuuttovirasto voi kiinnittää rajoitusten noudattamiseen huomiota jatkolupahakemusten ratkaisemisen yhteydessä ja tarkastaa, onko työnteko ylittänyt laissa säädetyt rajoitukset. Uuden oleskeluluvan myöntäminen edellyttää ensisijaisesti, että hakijan opinnot etenevät aikataulussaan, jolloin riittävää ei ole pelkästään oppilaitoksen kirjoilla oleminen. Kun opiskelijan maassaolon tarkoitus on opintojen suorittaminen, työnteosta ei saa muodostua pääsääntöistä oleskelun perustetta.

Opiskelijan katsotaan myös olevan oikeutettu harjoittamaan elinkeinoa opintojen ohessa, vaikka asiasta ei ole nimenomaista säännöstä ulkomaalaislaissa. Jos elinkeinonharjoittaminen muuttuu pääasialliseksi toiminnaksi, on sitä varten haettava elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa.

Opiskelijan ja tutkijan välinen rajanveto

Ulkomaalaislain 5 luvussa säädetään työnteon perusteella myönnettävistä oleskeluluvista. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jatko-opiskelijan ja tutkijan kohdalla rahoituksen luonne määrittää, mikä oleskelulupa tulee kyseeseen.

Jos ulkomaalainen tulee Suomeen tekemään maisterin tutkinnon jälkeisiä korkeakouluopintoja eli lisensiaatin tutkintoa, tohtorin tutkintoa tai post doc -tutkimusta ja hän saa apurahaa tai palkkaa viralliselta taholta, kuten yliopistolta tai tutkimuslaitokselta, joka voi olla joko Suomessa tai ulkomailla, hänet katsotaan tutkijaksi. Tällöin oleskelulupaa tulee hakea tutkijana.

Jos ulkomaalainen tulee Suomeen tekemään maisterin tutkinnon jälkeisiä korkeakouluopintoja ja hän rahoittaa opinnot omilla varoillaan, hänet katsotaan opiskelijaksi, jolloin oleskelulupaa tulee hakea opiskelun perusteella.

Oleskelulupa työnhakua varten

Ulkomaalaislain 54 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla opiskelua varten, myönnetään tutkinnon suorittamisen jälkeen uusi tilapäinen oleskelulupa työnhakua varten. Lain 55 §:n 4 momentin mukaan tilapäinen oleskelulupa myönnetään yhden kerran enintään yhdeksi vuodeksi edellisen oleskeluluvan päättymisestä.

Aiemmin oleskelulupa työnhakua varten voitiin myöntää kuuden kuukauden ajaksi, mutta huhtikuussa 2015 voimaan tulleen ulkomaalaislain muutoksen (HE 219/2014) myötä oleskeluluvan voimassaoloajan pituus pidennettiin yhdeksi vuodeksi. Lainmuutoksen tarkoituksena oli edistää kolmansista maista tulevien opiskelijoiden hakeutumista ja sijoittumista suomalaisille työmarkkinoille. Ulkomaalaisen tulisi voida hyödyntää Suomessa hankkimaansa koulutusta suomalaisilla työmarkkinoilla ja löytää koulutustaan vastaavaa työtä.

Oleskelulupia tutkinnon suorittaneiden työnhakua varten on myönnetty noin 150 kappaletta vuodessa (2015). Suhteellisen vähäinen määrä selittyy sillä, että uutta oleskelulupaa voi hakea muillakin perusteilla. Jos ulkomaalaisella on tutkinnon suoritettuaan jo työpaikka tiedossa, voi hän hakea jatkolupaa työnteon perusteella. Suomalaisessa oppilaitoksessa tutkinnon suorittanut ulkomaalainen on vapautettu työntekijän oleskelulupahakemusvelvollisuudesta ja sen seurauksena työvoimapoliittisesta saatavuusharkinnasta. Ulkomaalaiselle myönnetään siis muu oleskelulupa ansiotyötä varten, joka ei edellytä työ- ja elinkeinotoimiston osapäättöstä. Sama koskee ulkomaalaisia, jotka tutkinnon suoritettuaan poistuvat Suomesta, mutta palaavat Suomeen jossain vaiheessa uudelleen työskentelemään. Ulkomaalainen voi myös ryhtyä yrittäjäksi ja hakea elinkeinonharjoittajan oleskelulupaa.

Oleskelulupa työnhakua varten voidaan myöntää vain tutkinnon suorittaneelle ulkomaalaiselle, mutta ei tutkijalle, mikä on nähty nykysääntelyssä puutteena etenkin yliopistoissa toimineiden tutkijoiden kohdalla. Voimassa olevassa ulkomaalaislaissa ei ole myöskään säännöstä, joka mahdollistaisi oleskeluluvan myöntämisen tutkinnon tai tutkimuksen suorittaneelle yrityksen perustamista varten.

Harjoittelijoiden maahantulo

Kolmannen maan kansalaiselle, joka aikoo työskennellä harjoittelijana Suomessa, voidaan myöntää muu oleskelulupa ansiotyötä varten rajatuissa tilanteissa. Ulkomaalaislain 77 §:n 1 momentin 11 kohdan mukaan se on mahdollista, kun on kyse työharjoittelusta, joka sisältyy valtioiden väliseen sopimukseen tai kansalaisjärjestöjen vaihto-ohjelmaan, jos harjoittelu kestää enintään 18 kuukautta. Saman momentin 12 kohdan mukaan luvan myöntäminen on myös mahdollista, jos ulkomaalainen on 18—30-vuotias ja hän suorittaa työharjoittelun, kun hän opiskelee ulkomaisessa korkeakoulussa suomen tai ruotsin kieltä tai kun harjoittelun ala vastaa ulkomaalaisen opintoja tai tutkintoa, jos työharjoittelu kestää enintään 18 kuukautta. Jos harjoittelu sen sijaan kestää yli 18 kuukautta, on ulkomaalaisen pykälän 2 momentin mukaan haettava työntekijän oleskelulupaa.

Harjoittelijalla on yllä mainituissa tapauksissa rajoitettu työnteko-oikeus muun ansiotyön perusteella myönnetyn luvan nojalla. Työnteko-oikeus tarkoittaa ansiotyön tekoa työharjoittelun mukaisessa tehtävässä, eikä luvalla ole mahdollista tehdä muita töitä.

Työharjoitteluun tulevan ulkomaalaisen kutsukirjeessä mainitaan yleensä nimenomaisesti harjoittelu (intenship, traineeship). Työnantaja maksaa harjoittelijalle yleensä palkkaa (mahdollisesti myös apurahaa, luontaisetuuksia, taskurahaa). Tämä erottaa harjoittelijan opiskelijasta. Harjoittelijan toimentulon on oltava turvattu Suomessa oleskelun aikana. Toimentulon katsotaan olevan turvattu, kun hänelle maksetaan vähintään työehtosopimuksen mukainen harjoittelijan palkka. Jos sovellettavaa työehtosopimusta ei ole, on harjoittelijalle maksettava palkkaa vähintään työttömyysturvalain työssäoloehdon mukaisen päivärahoikeuden täyttävä määrä, vuonna 2017 summa on 1 187 euroa kuukaudessa. Täysin palkatonta työharjoittelua ei ole hyväksytty.

Ulkomaalainen, joka opiskelee kotimaassaan ja jonka työharjoittelu liittyy kotimaan opintoihin, saattaa itse mieltää olevansa opiskelija myös Suomessa, mutta ulkomaalaislain mukaan näissä tapauksissa kyse on nimenomaan työharjoittelusta. Hakijalla ei myöskään näissä tapauksissa ole opiskelupaikkaa Suomessa eli hänellä ei ole hyväksymiskirjettä tiettyihin opintoihin.

Suomessa tapahtuvassa harjoittelussa, joka liittyy toisessa maassa suoritettaviin opintoihin, voi olla kyse myös opiskelijavaihdosta. Ulkomaalaisen pitää tällöin kuitenkin suorittaa myös opintoja Suomessa ja hänellä tulee olla opinto-oikeus, jotta hänet voidaan katsoa vaihto-opiskelijaksi. Jos ulkomaalaisen on tarkoitus suorittaa pelkkä harjoittelu eli hän tulee töihin esimerkiksi tutkijaryhmään, niin tällöin kysymys ei ole opiskelusta, vaan harjoittelusta, jolloin ulkomaalainen tarvitsee harjoittelijan oleskeluluvan.

Työharjoittelija ei voi tulla Suomeen viisumivapaasti tai viisumilla suorittamaan työharjoittelua, vaan hän tarvitsee aina oleskeluluvan, vaikka harjoittelu kestäisi alle kolme kuukautta. Työharjoittelijoista ei säädetä ulkomaalaislain 79 §:ssä, jossa on lueteltu ne työt, joita on lupa tehdä viisumivapaasti tai viisumilla korkeintaan kolmen kuukauden ajan. Näin ollen myös lyhytaikaiseen työharjoitteluun Suomessa tarvitaan aina oleskelulupa, joissain tilanteissa työntekijän oleskelulupakin voi tulla kyseeseen.

Jos edellä mainitut ehdot eivät täyty tai harjoittelu kestää kauemmin kuin säädetyn aikarajan, on ulkomaalaisen haettava työntekijän oleskelulupaa, jolloin työntekijän oleskelulupiin liittyy-

HE 21/2018 vp

vät ulkomaalaislain 5 luvun säännökset tulevat sovellettaviksi, mukaan lukien työvoiman saatavuuteen liittyvä harkinta. Harjoittelijoiden hakemuksia, jotka muuttuisivat edellä mainituista seikoista johtuen työntekijän oleskelulupahakemuksiksi, on kuitenkin hyvin vähän.

Working holiday -työlomajärjestely kuuluu myös harjoittelun perusteella haettavan luvan alle. Suomi on tehnyt Working holiday -sopimukset Australian ja Uuden-Seelannin kanssa.

Harjoittelun perusteella haetaan jatkolupia hyvin vähän. Vuonna 2017 tuli vireille vain 12 jatkolupahakemusta. Määrät ovat pysyneet aikalailla samoissa viimeisen 3 vuoden aikana.

Ilman järjestöä tulevista harjoittelijoista suurin osa on ukrainalaisia maatalousharjoittelijoita. Harjoittelijoita tulee myös esimerkiksi pienempiin ja isompiin IT-alan yrityksiin ja jonkin verran (yksittäisiä hakemuksia) esimerkiksi arkkitehtitoimistoihin ja hotelleihin. Harjoittelijoiden tulee saada sovellettavan työehtosopimuksen mukainen palkka ja he ovat tehneet työharjoittelusopimuksen.

Järjestöjen kautta harjoittelijoita tulee lähinnä yliopistoihin, korkeakouluihin ja peruskouluihin esimerkiksi apuopettajiksi.

Harjoittelijalle myönnetään tilapäinen oleskelulupa (B), koska harjoittelu on luonteeltaan tilapäistä. Harjoittelijoiden ensimmäisiä oleskelulupahakemuksia tulee eniten Ukrainasta, Australiasta, Japanista, Intiasta ja Turkista.

Laissa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä (908/2017, ns. ICT-laki), joka on tullut voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2018, säädetään maahantulosta sellaisten työsuhteisien harjoittelijoiden osalta, jotka tulevat maahan yrityksen sisäisen siirron yhteydessä. Työsuhteisella harjoittelijalla tarkoitetaan siinä yhteydessä yliopistotutkinnon suorittanutta henkilöä, joka siirretään vastaanottavaan yksikköön urakehitystä varten tai liiketoiminnan tekniikoita tai menetelmiä koskevan koulutuksen saamiseksi ja jolle maksetaan palkkaa siirron aikana. Siirto voi kestää enintään yhden vuoden ja oleskelulupa myönnetään jatkuvana (A).

Vapaaehtoiset

Voimassa olevassa ulkomaalaislaissa ei ole nimenomaista säännöstä vapaaehtoistoiminnan perusteella myönnettävästä oleskeluluvasta. Käytännössä vapaaehtoistoimintaa tekeväille on voitu myöntää oleskelulupa ulkomaalaislain 45 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetyn muun erityisen syyn perusteella.

Vapaaehtoisia on tullut Suomeen järjestöjen (Maailmanvaihto ry-ICYE Finland, Aiesec) välittämänä. Tällöin järjestöt ovat antaneet tietyn taskurahan, ruoan ja järjestäneet mahdollisesti asumisen, mutta ulkomaalaisella itsellään on tullut olla omat varat toimeentuloa varten, koska kyse ei ole yleensä työsuhteesta ja siten palkasta, jolla toimeentulon voisi turvata.

Au pairit

Voimassa olevassa ulkomaalaislaissa ei ole nimenomaista säännöstä au pair -sijoituksen perusteella myönnettävästä oleskeluluvasta. Suomi on allekirjoittanut Euroopan neuvoston au pair -sopimuksen (European Treaty Series – No. 68/1969). Suomi ei ole kuitenkaan ratifioinut

HE 21/2018 vp

mainittua sopimusta, koska sen määräykset ovat ristiriidassa muun muassa Suomen työlainsäädännön kanssa.

Au pair -sopimukseen tulee sovellettavaksi työlainsäädäntö, mikäli työsopimuslain pakottavien säännösten mukaiset työsuhteen kriteerit täyttyvät eli työtä tehdään sopimuksen perusteella henkilökohtaisesti työnantajan lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Jos edellä mainitut työsuhteen kriteerit täyttyvät, au pairin ottanut henkilö katsotaan työnantajaksi. Työsuhteessa on noudatettava työlainsäädännön ja työehtosopimusten työntajavelvoitteita muun muassa palkasta, työajoista ja vuosilomista. Sopimuksen nimikkeellä (esimerkiksi au pair -sopimus) ei ole merkitystä sen arvioinnissa, onko kyseessä työsuhde, vaan asia ratkaistaan tosiasiallisten olosuhteiden perusteella. Rajanveto työsuhteen olemassaolosta voi joissakin yksittäistapauksissa olla vaikeaa kriteereitä. Arvio työsuhteen olemassaolosta kussakin yksittäistapauksessa tehdään kokonaisharkinnan perusteella.

Ulkomaalaislain mukainen oleskelulupa ei määritä sitä, milloin kyseessä on työsuhde. Ulkomaalaislaissa säädetään maahantulon edellytyksistä ja siihen liittyvistä lupamenettelyistä. Ulkomaalaislaissa ei ole erityisesti au pairia koskevia säännöksiä. Ulkomaalaislaissa tai lain perusteluissa (HE 28/2003 vp) ei määritellä selkeästi sitä, mitä tarkoitetaan käsitteellä au pair ja mitkä ovat au pair -sijoituksen ehdot.

Vaikka Suomi ei ole ratifioinut au pair -sopimusta, on sopimuksen pohjalta syntynyt vakiintunut hallintokäytäntö, jota on sovellettu au pair -sijoitusta koskeviin oleskelulupahakemuksiin. Vastaanottavan perheen ja au pairin on tehtävä kirjallinen sopimus sijoituksen ehdoista. Koska tämän sopimuksen noudattamista ei kuitenkaan valvo mikään virallinen taho, ovat au pairit Suomessakin työntekijöitä suojattomammassa asemassa. Au pairilta vaadittavia edellytyksiä harkittaessa on pyritty ottamaan huomioon myös ihmiskaupan ja naiskaupan torjumiseen tähtäävät YK:n ja Euroopan unionin suositukset. Au pair -asemaan saapuvat henkilöt ovat usein nuoria naisia, ja ilman valvontaa tai etukäteiskontrollia he voivat joutua jopa ihmiskaupan uhreiksi.

Maahanmuuttovirasto on myöntänyt oleskelulupia au pair -aseman perusteella suomen tai ruotsin kieltä taitaville hakijoille. Myönteisten päätösten saaneiden hakijoiden joukossa on myös muita kieliä taitavia henkilöitä, joiden hakemuksista on käynyt selville, että oleskelu Suomessa edesauttaa joko heidän historian, politiikan, viestinnän tms. alan opintojaan tai muuta ammattitaitoa, johon suomalaisen kulttuurin tuntemus tuo lisäarvoa. Kielitaitovaatimuksen lisäksi vakiintuneessa hallintokäytännössä on au pair -sopimuksen mukaisesti edellytetty, että au pair -asemaan tulevalle henkilöllä on oltava mahdollisuus osallistua suomen tai ruotsin kielen kurssille. Vaadittujen edellytysten tarkoituksena on varmistaa au pair -järjestelmän alkuperäisen tarkoituksen eli kulttuurivaihdon toteutuminen sekä mahdollisuuksien mukaan varmistua siitä, ettei au pair päädy perheen kokopäiväiseksi lasten- tai kodinhoitajaksi, jolloin on haettava työntekijän oleskelulupa. Työ-tunnit ja vapaa-aika on järjestettävä niin, että kurseille osallistuminen on mahdollista ja että au pairille jää riittävästi vapaa-aikaa myös opiskelua varten.

Oleskelulupa myönnetään ulkomaalaislain 45 §:n 1 momentin 4 kohdan eli muun erityisen syyn perusteella. Vakiintuneesti oleskelulupa on myönnetty tilapäisenä yhdeksi vuodeksi.

Maahanmuuttoviraston internet-sivuilla ohjeistetaan, että hakemuksen liitteeksi tulee esittää seuraavat tiedot: sopimus au pairin ja vastaanottavan perheen välillä; todistus yleisestä tervey-

dentilasta (alle 3 kuukautta vanha); todistus siitä, ettei hakijalla ole rikosrekisteriä; työtodistukset aiemmista kotitalous- ja lastenhoitotehtävistä; todistukset aiemmista opinnoista ja kielitaidosta; selvitys etukäteen hankitusta suomen tai ruotsin kielen taidosta; selvitys kiinnostuksesta suomalaiseseen kulttuuriin (esim. todistus historian tai politiikan opinnoista); selvitys, mistä ja millainen sairaus- ja tapaturmavakuutus otetaan; selvitys suomen tai ruotsin kielen kursseista, joille hakija on ilmoitettu tai ilmoitetaan ja joille on mahdollista osallistua; ja selvitys, miten lasten päivähoido tai koululaisten iltapäivähoido on järjestetty.

Tilastotietoja

Tutkijoiden ja harjoittelijoiden oleskelulupahakemuksiin tehtyjen myönteisten päätösten osuus on perinteisesti ollut hyvin korkea. Hakemukset ja niissä vaadittavat selvitykset ovat yleensä selviä. Opiskelijoiden kohdalla myönteisten päätösten osuus on myös korkea, mutta kielteisten päätösten osuus on hivenen korkeampi johtuen pääasiassa siitä, että oleskelulupaperuste on suhteellisen helppo täyttää, jolloin hakemuksia tulee vireillekin huomattavasti enemmän ja hakemuksissa tyypillisemmin esitetään virheellisiä tietoja, koska tarkoituksena on yleensä vain maahanpääsy Schengen-alueelle ilman todellista tarkoitusta opiskella. Yleensä ilmiö havaitaan tietyistä maista, joista tapahtuu muutoinkin laitonta maahanmuuttoa, jolloin nämä hakijat tavallaan vääristävät kuvaa opiskelijoiden maahantulosta.

HE 21/2018 vp

Alla olevassa taulukossa on kuvattu vireille tulleet tutkijoiden, opiskelijoiden (kaikki opiskelijat, ei pelkästään korkeakouluopiskelijat) ja harjoittelijoiden oleskelulupahakemukset vuosina 2014—2017 ja niihin tehtyjen myönteisten päätösten osuus sekä miesten ja naisten osuus (miehet/naiset). Au pair -sijoitusta koskevat oleskelulupahakemustiedot ovat pääosin vuosilta 2016 ja 2017. Vapaaehtoisten osalta tilastoja ei ole saatavilla.

	2014	2015	2016	2017
Tutkijat	604 97 % ---	628 97 % 64,9 / 35,1 %	599 98 % 64,4 / 35,6 %	776 99 % 61,0 / 39,0 %
Opiskelijat	6 046 95 % ---	6 297 92 % 49,6 / 50,4 %	7 161 91 % 48,5 / 51,5 %	5 647 90 % 47,2 / 52,8 %
Harjoittelijat	284 94 % ---	230 95 % 50,9 / 49,1 %	239 96 % 59,2 / 40,8 %	278 98 % 60,0 / 40,0 %
Au pairit	¹⁾	²⁾	108 n. 65 %	111 n. 80 % n. 4 % / 96 %

Oleskeluluvan myöntäminen opiskelijan ja tutkijan perheenjäsenelle

Ulkomaalaislain mukaan sekä opiskelijan että tutkijan perheenjäsenelle voidaan myöntää oleskelulupa samojen säännösten mukaan kuin muillekin ulkomaalaisille perheenjäsenille.

Ulkomaalaislain 45 §:n 3 momentin mukaan, kun ulkomaalaiselle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään tilapäinen oleskelulupa samaksi ajaksi. Lain 47 §:n 3 momentin mukaan, kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa.

Tutkijan ja opiskelijan sekä heidän perheenjäsentensä oleskelulupahakemukset voidaan käytännössä käsitellä samanaikaisesti, joten perheenjäsenet voivat saapua Suomeen yhdessä. Vaihtoehtoisesti perheenjäsenille voidaan hakea oleskelulupaa myöhemmin.

¹ Maahanmuuttoviraston tilasto-ohjelmasta ei saa vuoden 2014 tilastoja.

² Maahanmuuttoviraston tilasto-ohjelmasta ei saa tarkkoja tilastoja myönteisten ja kielteisten päätösten jakautumisesta koko vuoden ajalla, koska joinakin kuukausina päätösten lukumäärä on jäänyt alle kuuden kappaleen, jolloin tietosuojasystä tarkempia tietoja ei voi näyttää.

Ulkomaalaisen perheenjäsenelle voidaan myöntää oleskelulupa, jos ei ole ulkomaalaislain 36 §:ssä säädettyjä esteitä oleskeluluvan myöntämiselle ja perheenjäsenen toimeentulo on turvattu ulkomaalaislain 39 §:ssä edellytetyllä tavalla. Oleskeluluvan myöntäminen opiskelijan perheenjäsenelle ei edellytä sairausvakuutuksen ottamista.

Ulkomaalaislain 78 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan oikeus tehdä ansiotyötä on ulkomaalaisella, jolle on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella. Näin ollen tutkijan ja opiskelijan perheenjäsenellä on oikeus rajoittamattomaan työntekoon ilman erillistä lupaa.

Etenkin opiskelijoiden kohdalla, jos heillä nuorena iässä vielä on perhettä, perheenyhdistämisen vaikeutena on yleensä riittävän toimeentulon osoittaminen. Tutkijoiden kohdalla puolestaan on tyypillisempää, että perhettä on jo olemassa ja että se muuttaa tutkijan mukana maahan, eikä toimeentulon turvaamisessa ole yleensä samoja vaikeuksia kuin opiskelijoiden kohdalla.

Direktiivissä 2016/801/EU on säännökset ainoastaan tutkijoiden perheenjäsenten osalta, joilla on yhtäläinen oikeus käyttää direktiivin sallimaa liikkumisoikeutta tutkijan mukana toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon. Direktiivissä ei säädetä muiden ryhmien perheenjäsenten maahantulosta, jolloin jatkossa heidän osaltaan sovellettaisiin ulkomaalaislain säännöksiä. Perheenyhdistäminen on siten mahdollista kaikissa ryhmissä, milloin edellytykset sille täyttyvät.

Liikkuminen Euroopan unionin jäsenvaltioissa

Voimassa olevassa ulkomaalaislaissa ei ole varsinaista sääntelyä tutkijoiden ja opiskelijoiden liikkumisesta Euroopan unionin alueella. Suomen myöntämä oleskelulupa oikeuttaa Suomessa oleskelun lisäksi liikkumaan Euroopassa (Schengen-alueella) enintään 90 päivää kerrallaan 180 päivän aikajakson aikana, eikä tällöin erillistä oleskelulupaa tai viisumia tarvita. Vastavasti kolmannen maan kansalainen, jolla on oleskelulupa jossain toisessa jäsenvaltiossa, voi liikkua oleskeluluvan turvin Suomeen mainituksi ajaksi. Yhdeksänkymmenen päivän aikarajoitus koskee yhteenlaskettua oleskelua koko Schengen-alueella, ei vain yhdessä valtiossa. Kun kolmannen maan kansalainen liikkuu toiseen jäsenvaltioon pidemmäksi ajaksi opiskelemaan tai tekemään tutkimustyötä, tulee kyseeseen 90 päivän jälkeen oleskeluluvan hakeminen. Työntekoa koskevat säännökset vaihtelevat jäsenvaltioittain, joten työnteko-oikeutta ei välttämättä ole 90 päivän aikana ainakaan mihin tahansa työhön. Ulkomaalaisen tulee aina varmistaa työnteko-oikeus sen maahan viranomaisilta, jonne hän liikkuu.

Vuokra-asuntojen asukasvalinnat

Valtion tuella rahoitettujen, aravalainoitettujen tai pitkäaikaisella korkotuella lainoitettujen vuokra-asuntojen asukasvalinnoissa on noudatettava aravarajoituslain (1190/1993) 4 ja 4 a- 4 c §:ää ja vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001, jäljempänä korkotukilaki) 11 ja 11 a—11 c §:ää sekä valtioneuvoston asetusta asukkaiden valinnasta arava- ja korkotukivuokra-asuntoihin (166/2008). Lyhytaikaisella korkotuella rahoitettujen asuntojen asukasvalinnassa on puolestaan noudatettava vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) 10—11 §:iä sekä valtioneuvoston asetusta vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta (603/2016). Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) on ohjeistanut vuokratalojen

omistajia asukasvalintojen tekemisestä antamallaan Arava- ja korkotukivuokra-asuntojen asukasvalintaoppaalla.

Aravarajoituslain 4 §:n 3 momentin, korkotukilain 11 §:n 3 momentin ja vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain 10 §:n 2 momentin mukaan valtion tuella rahoitettuun vuokra-asuntoon voidaan valita asukkaaksi Suomen kansalainen ruokakuntiin. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö, jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty mainitussa luvussa tarkoitettu oleskelukortti. Lisäksi Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö, jolle on myönnetty ulkomaalaislaissa tarkoitettu vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa sekä henkilö, jolle on myönnetty oleskelulupa opiskelun perusteella. Asukasvalinnan tavoitteena on siten asuntojen osoittaminen sellaisille henkilöille, joiden oleskelua Suomessa ei ole tarkoitettu lyhytaikaiseksi tai tilapäiseksi. Opiskelijat muodostavat kuitenkin poikkeuksen tästä pääsäännöstä.

2.2 Direktiivin täytäntöönpano muissa unionin jäsenvaltioissa

Direktiivin täytäntöönpanoa on valmisteltu samanaikaisesti kaikissa jäsenvaltioissa ja vertailua on tehty komission kontaktikokouksissa, joissa direktiivin sisällöstä ja tulkinnoista on määrääjain keskusteltu. Ainoastaan vain muutamat jäsenvaltiot ovat saattaneet direktiivin osaksi kansallista lainsäädäntöä, näin on kertomansa mukaan tehnyt esimerkiksi Saksa ja Hollanti, joskin Hollantikin vielä osittain. Valtaosassa jäsenvaltioita täytäntöönpanotoimet ovat kesken ja ajoittuvat vuoden 2017 loppupuolelle tai vuoden 2018 alkupuolelle. Vielä vuoden 2017 puolella ovat esityksensä parlamentille antamassa Viro, Tsekki, Slovenia, Ruotsi ja Unkari. Liettua on antamassa esityksensä parlamentille keväällä 2018. Kreikalla ei ole vielä luonnosta lainsäädännöksi.

Tavat panna direktiivi täytäntöön vaihtelevat jäsenvaltioissa huomattavasti. Tietoa ei ole siitä, ovatko jotkin jäsenvaltiot panemassa direktiiviä täytäntöön sen vapaaehtoisten osioiden osalta. Oletettavaa on, että näin tekevät jotkin jäsenvaltiot, koska ne direktiivin neuvottelujen aikoina kannattivat niitä. Jäsenvaltioissa vaihtelee myös se, millaista menettelyä ne aikovat soveltaa Euroopan unionin sisäiseen liikkumiseen, mutta keskusteluissa on tullut selväksi, että osa jäsenvaltioista sallii liikkumisen maahansa täysin vapaasti ilman mitään muodollisuuksia, osassa jäsenvaltioita käytettäisiin, kuten Suomessa, ilmoittamis- ja vastustamismenettelyä, jolloin jäsenvaltiolla säilyy kontrolli sen suhteen, keitä maahan tulee. Osa jäsenvaltioista aikoo käyttää hakemusmenettelyä, vaikka se on vaihtoehtoista mainituille muille menettelyille, kun kyse on tutkijoiden pitkäkestoisesta liikkumisesta.

2.3 Direktiivin ja nykytilan arviointi

2.3.1 Yleistä

Kuten esityksessä on aiempaan tuotu esiin, nyt täytäntöön pantavana olevan uudelleenlaaditun direktiivin 2016/801/EU pohjana ovat kaksi aiempaa direktiiviä, jotka on Suomessa pantu täytäntöön toisen osalta koskien tutkijoita ja toisen osalta koskien opiskelijoita. Voimassa olevassa lainsäädännössä siten on näistä direktiiveistä johtuvaa sääntelyä, ja osa sääntelystä on jäänyt käytännössä soveltamatta, koska kansallista menettelyä on voitu pitää EU-sääntelyn rinnalla käytössä. Seuraavassa osiossa tämä on pidettävä mielessä, kun siinä käydään läpi täytäntöön pantavaa direktiiviä ja sen vaikutuksia lainsäädäntöön.

2.3.2 Direktiivin artiklat, jotka aiheuttavat muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön

I Luku Yleiset säännökset

1 artiklassa säädetään direktiivin kohteesta. Artiklan mukaan direktiivissä säädetään edellytyksistä, jotka koskevat kolmansien maiden kansalaisten sekä heidän perheenjäsentensä maahantuloa ja oleskelua jäsenvaltioiden alueella yli 90 päivän ajan tutkimusta, opiskelua, harjoittelua tai eurooppalaisen vapaaehtoispalvelun puitteissa tehtävää vapaaehtoistyötä varten. Direktiivin velvoittavien osien täytäntöönpano edellyttää jäljempänä yksilöityjen muutosten tekemistä kansalliseen lainsäädäntöön. Kansallisessa täytäntöönpanossa käytetään vapaaehtoistyöstä ja -työntekijästä termejä vapaaehtoistoiminta ja vapaaehtoinen.

Artiklassa säädetään myös edellytyksistä, jotka koskevat tutkijoiden, heidän perheenjäsentensä sekä opiskelijoiden maahantuloa ja oleskelua muissa jäsenvaltioissa kuin siinä jäsenvaltiossa, joka myöntää ensimmäisenä oleskeluluvan direktiivin perusteella, ja heitä koskevista oikeuksista. EU:n sisäistä liikkuvuutta tarkoittava sääntely edellyttää muutosten tekemistä lainsäädäntöön.

2 artiklassa säädetään soveltamisalasta. Direktiiviä sovelletaan kolmansien maiden kansalaisiin, jotka hakevat pääsyä tai jotka on päästetty jonkin jäsenvaltion alueelle tutkimusta, opiskelua, harjoittelua tai eurooppalaisen vapaaehtoispalvelun puitteissa tapahtuvaa vapaaehtoistyötä varten. Artiklan 2 kohta sisältää luettelon niistä kolmansien maiden kansalaisista, joihin direktiiviä ei sovelleta. Kansalliseen lainsäädäntöön sisältyvät tutkijoita, opiskelijoita ja harjoittelijoita koskevat säännökset poikkeavat osin direktiivin sääntelystä. Kansallisessa lainsäädännössä ei säädetä erikseen vapaaehtoistyöntekijöistä eikä heille myönnettävistä luvista. Artikla edellyttää lainsäädännön muuttamista.

3 artikla sisältää luettelon direktiivissä käytetyistä määritelmistä. Direktiivin velvoittaviin osiin eli tutkimukseen, opiskeluun, harjoitteluun sekä eurooppalaisen vapaaehtoispalvelun puitteissa tapahtuvaan vapaaehtoistyöhön liittyvät määritelmät on lisättävä kansalliseen lainsäädäntöön.

II Luku Maahanpääsy

5 artiklassa säädetään maahanpääsyn perusteista. Kolmannen maan kansalaisen maahanpääsyn salliminen edellyttää, että hän täyttää 7 artiklassa säädetyt yleiset edellytykset sekä 8, 11—14 tai 16 artiklassa säädetyt erityisedellytykset. Jäsenvaltiot voivat vaatia, että hakija esittää asiakirjatodisteet kyseisen jäsenvaltion virallisella kielellä tai millä tahansa kyseisen jäsenvaltion määrittämällä unionin virallisella kielellä. Edellytykset täyttävä kolmannen maan kansalainen on oikeutettu lupaan. Kansallista lainsäädäntöä tulee tarkentaa tutkijoiden, opiskelijoiden ja työharjoittelijoiden osalta. Kansalliseen lainsäädäntöön ei sisälly erityisiä Euroopan unionin vapaaehtoishjelmiin osallistuvia vapaaehtoisia koskevia säännöksiä ja direktiivin edellyttämät säännökset on lisättävä lainsäädäntöön.

7 artiklassa säädetään yleisistä edellytyksistä. Artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään, että hakijan on esitettävä aiottua oleskelua varten huoltajan antama lupa tai vastaava, jos kolmannen maan kansalainen on alaikäinen.

Artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetään, että hakijan on esitettävä todisteet, että kolmannen maan kansalaisella on sairausvakuutus tai, jos siitä säädetään kansallisessa lainsäädännössä, että hän on hakenut sairausvakuutuksen, joka kattaa kaikki riskit, jotka vakuutus yleensä kattaa kyseisen jäsenvaltion kansalaisten osalta. Vakuutuksen on oltava voimassa aiotun oleskelun keston ajan. Sairausvakuutusedellytyksestä on säädetty ulkomaalaislaissa opiskelijoiden osalta 46 §:ssä ja tutkijadirektiivin (2005/71/EY) mukaisten tutkijoiden osalta 47 d §:n 2 momentin 3 kohdassa. Kansallista lainsäädäntöä tulee muuttaa.

Artiklan 1 kohdan d alakohta koskee hakemuksen käsittelymaksun suorittamisesta esitettävää tositetta. Vastaava edellytys on lisättävä kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 1 kohdan e alakohta koskee toimeentuloedellytystä. Kolmannen maan kansalaisella tulee olla suunnitellun oleskelun aikana riittävät varat toimeentuloa ja paluumatkaa varten ilman että hänen tarvitsee turvautua kyseisen jäsenvaltion sosiaalihuoltojärjestelmään. Riittävien varojen arvioinnin on perustuttava tapauksen yksilölliseen tutkimiseen ja siinä on otettava huomioon varat, jotka ovat peräisin muun muassa avustuksista tai apurahoista, voimassa olevasta työsopimuksesta tai sitovasta työtarjouksesta taikka rahallisesta sitoumuksesta, joka on saatu oppilasvaihtojärjestöltä, harjoittelijoita vastaanottavalta yksiköltä, vapaaehtoisjärjestöltä, isäntäperheeltä tai au paireja välittävältä järjestöltä. Ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään toimeentuloedellytyksestä ja Maahanmuuttovirasto on antanut toimeentuloedellytyksen soveltamisesta ohjeen.

11 artiklassa säädetään opiskelijoita koskevista erityisedellytyksistä. Artiklan 1 kohdassa mainitaan ne edellytykset, jotka hakijan on osoitettava 7 artiklassa säädettyjen yleisten edellytysten lisäksi. Hakijan on osoitettava, että asianomainen kolmannen maan kansalainen on hyväksytty korkeakouluopintoihin, ja jäsenvaltion sitä vaatiessa, että korkeakoulun vaatimat maksut on suoritettu, ja että asianomaisella kolmannen maan kansalaisella on opinnoissa vaadittava riittävä kielitaito sekä riittävät varat opinnoista aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Ulkomaalaislain 46 §:ssä säädetään oleskeluluvan myöntämisestä opiskelun perusteella. Kansallista lainsäädäntöä on kuitenkin tarkennettava direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

13 artiklassa säädetään harjoittelijoita koskevista erityisedellytyksistä. Kohdan 1 mukaan kolmannen maan kansalaisen, joka hakee maahanpääsyä harjoittelijaksi, on täytettävä direktiivin 7 artiklan säädettyjen yleisten edellytysten lisäksi luvan myöntämisen erityisedellytykset. Täytäntöönpano koskee vain työsuhteista harjoittelua.

Hakijan on 1 kohdan a alakohdan mukaan esitettävä harjoittelusopimus, jossa on sovittu harjoittelusta vastaanottavan yksikön kanssa. Jäsenvaltiot voivat vaatia, että toimivaltainen viranomaisena on hyväksynyt tällaisen harjoittelusopimuksen ja että ehdot, joiden perusteella sopimus on tehty, täyttävät asianomaisen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä, työehtosopimuksissa tai käytännöissä vahvistetut vaatimukset. Artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädetään, että hakijan on esitettävä todisteet korkeakoulututkinnosta, joka on saatu hakemuksen päiväystä edeltäneiden kahden vuoden aikana, tai osallistumisesta opinto-ohjelmaan, joka johtaa korkeakoulututkintoon. Artiklan 1 kohdan a ja b alakohdat edellyttävät kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Artiklan 2 kohdassa säädetään jäsenvaltioiden mahdollisuudesta vaatia, että harjoittelu vastaa alaltaan ja vaadittavalta osaamistasoltaan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua korkeakoulututkintoa tai opinto-ohjelmaa. Artiklan 3 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat vaatia vas-

taanottavaa yksikköä todistamaan, että harjoittelulla ei korvata työpaikkaa. Artiklakohtien sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön on tarpeen.

Artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan jäsenvaltio voi vaatia hakijaa osoittamaan riittävät varat oleskeluajalleen kustannusten kattamiseksi. Direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä on pidetty tarkoituksenmukaisena säätää harjoittelijoiden toimeentuloedellytyksestä, jonka tulee täytyä ansiotuloista.

14 artiklassa säädetään vapaaehtoistyöntekijöitä koskevista erityisedellytyksistä, jotka on täytettävä 7 artiklassa säädettyjen yleisten edellytysten lisäksi. Vapaaehtoistyöntekijöiden osalta direktiivi pannaan kansallisesti täytäntöön vain jäsenvaltioita velvoittavilta osin, eli siltä osin kuin on kyse Euroopan unionin vapaaehtoishjelmien puitteissa tapahtuvasta vapaaehtoistoinnista. Artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan hakijan on esitettävä sopimus, joka on tehty vapaaehtoistyöohjelmasta vastaavan vastaanottavan yksikön kanssa. Alakohta edellyttää kansallisen lainsäädännön muuttamista.

III Luku Luvat ja oleskelun kesto

17 artiklassa säädetään luvista. Artiklan 1 kohdassa säädetään, että jos lupa on oleskeluluvan muodossa, jäsenvaltioiden on käytettävä asetuksen (EY) N:o 1030/2002 (Neuvoston asetus kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta) mukaista lomaketta ja merkittävä oleskelulupa "tutkija", "opiskelija", "vaihto-oppilas", "harjoittelija", "vapaaehtoistyöntekijä" tai "au pair". Artiklan 3 kohdan mukaan tutkijan tai opiskelijan lupa on tehtävä merkintä ohjelmasta tai sopimuksesta, jonka puitteissa hän tulee unioniin.

18 artiklassa säädetään luvan voimassaoloajasta. Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan tutkijoille on myönnettävä lupa, joka on voimassa vähintään vuoden tai vastaanottosopimuksen keston ajan, mikäli se on lyhyempi. Lupa on uusittava, jos luvan peruuttamista tai uusimatta jättämistä koskevaa 21 artiklaa ei sovelleta. Artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa säädetään, että liikkuvuustoimenpiteitä sisältävien unionin tai monenvälisen ohjelmien piiriin kuuluville tutkijoille on myönnettävä lupa, jonka kesto on vähintään kaksi vuotta tai yhtä pitkä kuin vastaanottosopimuksen kesto, jos se on lyhyempi. Jos 7 artiklassa säädettyt yleiset edellytykset eivät täyty kyseisten kahden vuoden aikana tai vastaanottosopimuksen keston aikana, sovelletaan tämän kohdan ensimmäistä alakohtaa. Jäsenvaltioilla on oikeus varmistaa, että 21 artiklassa säädetty luvan peruuttamisen perusteet eivät päde. Artiklakohta edellyttää kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Artiklan 2 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään, että opiskelijoille on myönnettävä lupa, joka on voimassa vähintään vuoden tai opintojen keston ajan, mikäli se on lyhyempi. Lupa on uusittava, jos 21 artiklaa ei sovelleta. Kohdan toisen alakohdan mukaan liikkuvuustoimenpiteitä sisältävien unionin tai monenvälisen ohjelmien tai kahden tai useamman korkeakoulun välisten sopimusten piiriin kuuluville opiskelijoille on myönnettävä lupa, jonka kesto on vähintään kaksi vuotta tai yhtä pitkä kuin opintojen kesto, jos se on lyhyempi. Jos 7 artiklassa säädettyt yleiset edellytykset eivät täyty kyseisten kahden vuoden aikana tai opintojen keston aikana, sovelletaan tämän kohdan ensimmäistä alakohtaa. Jäsenvaltioilla on oikeus varmistaa, että 21 artiklassa säädetty luvan peruuttamisen perusteet eivät päde. Artiklakohta edellyttää kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Artiklan 6 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään, että harjoittelijoille on myönnettävä lupa, joka on kestoaltaan yhtä pitkä kuin harjoittelusopimus, jos se on lyhyempi kuin kuusi kuukautta, tai enintään kuusi kuukautta. Jos sopimus on kestoaltaan pidempi kuin kuusi kuukautta, luvan voimassaolo voi olla kestoaltaan yhtä pitkä kuin kyseinen asianomaisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukainen ajanjakso. Kohdan toisessa alakohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat päättää sallia luvan uusimisen kerran harjoittelun loppuun saattamiseksi tarvittavaksi ajaksi, jos 21 artiklaa ei sovelleta. Kansallisen lainsäädännön muuttaminen on tarpeen.

Artiklan 7 kohdan mukaan vapaaehtoistyöntekijöille on myönnettävä lupa, joka on kestoaltaan yhtä pitkä kuin 14 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetun sopimuksen kesto, jos se on lyhyempi kuin yksi vuosi, tai enintään yksi vuosi. Kansallisen lainsäädännön muuttaminen on tarpeen.

IV Luku Lupien hylkäämisen, peruuttamisen tai uusimatta jättämisen perusteet

20 artiklassa säädetään hylkäysperusteista. Artiklan 1 kohta koskee ehdottomia hylkäysperusteita. Alakohdan a mukaan hakemus on hylättävä, jos yleiset edellytykset tai tapaukseen sovellettavat erityisedellytykset eivät täyty ja alakohdan b mukaan, jos asiakirjat on hankittu vilpillisin keinoin, ne on väärrennetty tai niitä on muutettu. Voimassa olevan ulkomaalaislain 36 §:n 2 momentin mukaan oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä, jos on perusteltua aihetta epäillä ulkomaalaisen tarkoituksena olevan maahantuloa tai maassa oleskelua koskevien säännösten kiertäminen. Artikla edellyttää näiltä osin kansallisen lainsäädännön tarkentamista.

Artiklan 2 kohta sisältää luettelon harkinnanvaraisista perusteista, joiden perusteella jäsenvaltio voi hylätä hakemuksen. Alakohdat a ja b koskevat tilannetta, jossa vastaanottava yksikkö tai vastaava elin ei ole täyttänyt tiettyjä oikeudellisia velvoitteitaan tai kansallisen lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytäntöjen mukaisia työehtoja. Alakohta c koskee tilannetta, jossa vastaanottavalle yksikölle tai vastaavalle elimelle on määrätty seuraamuksia pimeään työn tai laittoman työnteon vuoksi. Alakohdan d mukaan hakemus voidaan hylätä, jos vastaanottava yksikkö on perustettu tai toimii pääasiassa tämän direktiivin soveltamisalan piiriin kuuluviin kolmansien maiden kansalaisten maahantulon helpottamista varten. Alakohta e koskee tilannetta, jossa vastaanottavan yksikön yritys on maksukyvytön tai sillä ei ole taloudellista toimintaa ja alakohta f maahantulosäännösten kiertämistä. Artikla edellyttää näiltä osin kansallisen lainsäädännön tarkentamista.

Artiklan 4 kohdassa säädetään, että kaikissa hakemuksen hylkäämisestä tehtävissä päätöksissä on otettava huomioon tapauksen erityiset olosuhteet ja noudatettava suhteellisuusperiaatetta. Voimassa olevassa ulkomaalaislain 5 §:ssä säädetään suhteellisuusperiaatteesta. Artiklakohta edellyttää kansallisen lainsäädännön tarkentamista.

21 artiklassa säädetään luvan peruuttamisen tai uusimatta jättämisen perusteista. Artiklan 1 kohdassa on lueteltu tilanteet, joissa jäsenvaltion on peruutettava lupa tai tarvittaessa jätettävä se uusimatta: a) kolmannen maan kansalainen ei enää täytä yleisiä, erityisiä taikka luvan voimassaoloaikaa koskevia edellytyksiä; b) esitetyt luvat tai asiakirjat on hankittu vilpillisin keinoin tai ne on väärrennetty tai niitä on muutettu taikka; d) kolmannen maan kansalainen on maassa muuta kuin sitä tarkoitusta varten, jonka perusteella hänelle on myönnetty lupa oleskeluun. Kansallista lainsäädäntöä on tarkennettava näiltä osin. Ulkomaalaislain 58 §:ssä säädetään oleskeluluvan peruuttamisesta. Ulkomaalaislain 54 §:ssä säädetään uuden määräaikaisen

oleskeluluvan myöntämisestä. Artiklan sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön on tarpeen.

Artiklan 2 kohdan a—f alakohdissa säädetään harkinnanvaraisista perusteista, joiden perusteella jäsenvaltio voi peruuttaa luvan tai jättää sen uusimatta. Kohdat a—e vastaavat luvan hylkäämisperusteita, joista on säädetty 20 artiklan 2 kohdan alakohdissa. Sen sijaan f alakohta koskee opiskelijoiden taloudellisen toiminnan aikarajojen noudattamista ja opintojen etene- mistä. Harkinnanvaraisten hylkäysperusteiden sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön on tarpeen.

Artiklan 6 kohdassa säädetään, että jos jäsenvaltio aikoo perua tai jättää uusimatta opiskelijalle myönnetyn luvan 2 kohdan a, c, d tai e alakohdan mukaisesti eli vastaanottavasta yksiköstä johtuvasta syystä, opiskelijalle on annettava mahdollisuus tehdä hakemus vaihtaakseen korkeakoulua ja sallittava maassa oleskelu, kunnes hakemukseen on tehty päätös. Ulkomaalaislain 58 §:ssä säädetään oleskeluluvan peruuttamisesta. Artiklakohta edellyttää kansallisen lainsäädännön muuttamista. Voimassa olevan ulkomaalaislain mukaan opiskelijalla on oikeus vaihtaa opiskelupaikkaa oleskeluluvan mukaisesti ja toisaalta ulkomaalaisella on oikeus odottaa päätöstä hakemukseensa, kun se on vireillä, vaikka siis edellinen oleskelulupa olisi mennyt umpeen.

Artiklan 7 osassa säädetään, että kaikissa hakemusten hylkäämisestä tehtävissä päätöksissä on otettava huomioon erityiset olosuhteet ja suhteellisuusperiaate, rajoittamatta artiklan 1 kohdan soveltamista. Voimassa olevassa ulkomaalaislain 5 §:ssä säädetään suhteellisuusperiaatteesta. Artiklakohta edellyttää kansallisen lainsäädännön tarkentamista.

V Luku Oikeudet

22 artiklassa säädetään yhdenvertaisesta kohtelusta. Artiklan 1 kohdan mukaan tutkijoilla on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun asianomaisen jäsenvaltion kansalaisten kanssa direktiivin 2011/98/EU eli niin sanotun yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 1 ja 4 kohdan mukaisesti. Artiklan 2 kohdan a—d alakohdassa säädetään tilanteista, joissa jäsenvaltiot voivat rajoittaa tutkijoiden yhdenvertaista kohtelua yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan c, e, f ja g alakohtien osalta. Kansallista lainsäädäntöä on tarpeen osittain täsmentää.

22 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan e alakohdan osalta voidaan jättää myöntämättä perhe-etuuksia tutkijoille, joille on myönnetty lupa oleskella kyseisen jäsenvaltion alueella enintään kuuden kuukauden ajan. Direktiivissä mainituissa tilanteissa käytettäisiin direktiivin sallimaa yhdenvertaisen kohtelun rajoittamista perhe-etuuksien eli lapsilisien ja lasten kotihoidon tuen osalta. Rajoitus toteutettaisiin lapsiliselain ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muutoksilla.

22 artiklan osalta voidaan rajoittaa yhdenvertaista kohtelua rajoittamalla asunnon saantia. Direktiivin sallimaa yhdenvertaisen kohtelun rajoittamista asunnon saannin osalta käytettäisiin ja kansallista lainsäädäntöä tarkennettaisiin tältä osin.

25 artiklassa säädetään tutkijoiden ja opiskelijoiden oleskelusta työnhakua tai yrittäjyyttä varten. Artiklan 1 kohdan mukaan tutkijat ja opiskelijat voivat jäädä jäsenvaltion alueelle vähintään yhdeksäksi kuukaudeksi etsiäkseen työtä tai perustakseen yrityksen, kun tutkimustyö tai opiskelut on saatu päätökseen. Ulkomaalaislain 54 §:n 4 momentin mukaan ulkomaalaiselle,

jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa opiskelua varten, myönnetään tutkinnon suorittamisen jälkeen uusi tilapäinen oleskelulupa työnhakua varten. Tutkintonsa suorittaneelle myönnetään oleskelulupa yhden kerran enintään yhdeksi vuodeksi edellisen oleskeluluvan päättymisestä. Vastaavaa sääntelyä ei ole tutkijoiden osalta. Ulkomaalaislaissa ei myöskään säädetä mahdollisuudesta myöntää oleskelulupaa yrittäjyyttä varten. Artiklakohta edellyttää kansallisen lainsäädännön tarkentamista.

Artiklan 3 kohdassa säädetään edellytyksistä oleskeluluvan myöntämiselle ja 4 kohdassa hakemuksen hylkäysperusteista. Kansallista lainsäädäntöä on tarkennettava näiltä osin.

Artiklan 6 kohdassa säädetään, että jos korkeakoulutodistusta, todistusta, tai muuta muodollista pätevyyttä osoittava asiakirjaa tai tutkimusorganisaation vahvistusta loppuun saamisesta ei ole saatavilla ennen 17 artiklan mukaisesti myönnetyn luvan voimassaolon päättymistä, ja kaikki muut edellytykset täyttyvät, jäsenvaltion on sallittava kolmannen maan kansalaisen oleskella alueellaan, jotta tämä voi toimittaa tällaiset todisteet kansallisen lainsäädännön mukaisen kohtuullisen ajan kuluessa. Kansallista lainsäädäntöä on tarkennettava tältä osin.

26 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltion on myönnettävä perheenjäsenien oleskeluluvat 90 päivän kuluessa siitä päivästä, jolloin täydellinen hakemus tehtiin, jos perheenyhdistämisen edellytykset täyttyvät. Tämä poikkeaa oikeudesta perheenyhdistämiseen annetun neuvoston direktiivin 2003/86/EY 5 artiklan 4 kohdasta, jossa säädetään enintään yhdeksän kuukauden käsittelyajasta. Tutkijan perheenjäsenien hakemukset tulee käsitellä samaan aikaan kuin tutkijan maahantuloa tai pitkäaikaista liikkuvuutta koskeva hakemus, jos hakemukset tehdään samaan aikaan. Perheenjäsenille myönnetään oleskelulupa ainoastaan, jos tutkijalle on myönnetty direktiivin mukainen lupa. Artiklakohta edellyttää kansallisen lainsäädännön muuttamista käsittelyaikaa koskevan veloitteen osalta.

VI Luku Liikkuvuus jäsenvaltioiden välillä

27 artiklassa säädetään EU:n sisäisestä liikkuvuudesta. Artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään kolmannen maan kansalaisen oikeudesta liikkua yhteen tai useampaan toiseen jäsenvaltioon opiskelua ja sen ohella työskentelyä tai tutkimuksen tekemistä ja sen ohella opettamista varten, jos ensimmäisen jäsenvaltion hänelle myöntämä oleskelulupa on voimassa. Artiklan 3 kohdan mukaan tutkijan perheenjäsenille on annettava oikeus liikkua tutkijan mukana. Ulkomaalaislain 49 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetään toisesta jäsenvaltiosta Suomeen siirtyvän tutkijadirektiivin tarkoittaman tutkijan ja tämän perheenjäsenen oleskeluluvasta. Nyt täytäntöön pantavassa direktiivissä liikkuvuudesta säädetään tutkijoiden ja heidän perheenjäsentensä osalta tarkemmin, joten kansallista lainsäädäntöä on tarpeen muuttaa. Opiskelijoiden osalta EU:n sisäinen liikkuvuus on kokonaan uutta sääntelyä, joka on sisällytettävä kansalliseen lainsäädäntöön.

28 artiklassa säädetään tutkijoiden lyhytaikaisesta liikkuvuudesta. Artiklan 1 kohdan mukaan tutkijalla, jolla on voimassa oleva ensimmäisen jäsenvaltion myöntämä oleskelulupa, on oikeus oleskella yhdessä tai useammassa toisessa jäsenvaltiossa suorittaakseen osan tutkimuksestaan enintään 180 päivän ajan minkä tahansa 360 päivän jakson aikana jäsenvaltiota kohden edellyttäen, että artiklassa säädetty edellytykset täyttyvät. Kansallista lainsäädäntöä on tarpeen muuttaa.

Artiklan 2 kohdan mukaan toinen jäsenvaltio voi vaatia ilmoituksen tekemistä tutkijan aikomuksesta suorittaa osan tutkimuksestaan toisessa jäsenvaltiossa. Kohdassa säädetään myös ilmoittamisen ajankohdasta. Artiklan 3—4 kohdissa puolestaan määritetään, milloin liikkuvuus on mahdollista aloittaa ilmoituksen tekemisen jälkeen. Direktiiviä kansallisesti täytäntöön pantaessa on pidetty tarkoituksenmukaisena ottaa liikkuvuuden osalta käyttöön ilmoitusmenettely.

Artiklan 5 kohdassa säädetään, että ilmoituksen mukana on toimitettava matkustusasiakirja ja ensimmäisen jäsenvaltion myöntämä voimassa oleva lupa. Artiklan 6 kohdassa säädetään, mitä asiakirjoja ja tietoja jäsenvaltiot voivat halutessaan pyytää ilmoituksen mukana. Kohdassa säädetään osoitetietojen ilmoittamisesta, jota jäsenvaltio voi vaatia, ja kielistä, joilla jäsenvaltio voi vaatia asiakirjat. Artiklakohdat edellyttävät kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Artiklan 7 kohdan a—c alakohdissa säädetään perusteista, joiden perusteella jäsenvaltio voi vastustaa tutkijan liikkuvuutta alueelleen 30 päivän kuluessa täydellisen ilmoituksen vastaanottamisesta. Artiklan 9 kohdassa säädetään tarkemmin liikkuvuuden vastustamisesta. Kansallista lainsäädäntöä on tarpeen muuttaa näiltä osin.

Artiklan 8 kohdan mukaan tutkijoilta, joita pidetään uhkana yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle, on evättävä pääsy toisen jäsenvaltion alueelle ja lupa oleskella siellä. Artikla on ehdoton, toisin kuin ulkomaalaislain 36 §:n 1 momentissa säädetty.

Artiklan 10 kohdassa säädetään asiakirjasta, jonka toinen jäsenvaltio voi myöntää tutkijalle vastustamista varten asetetun määräajan päätyttyä, osoitukseksi oikeudesta oleskella kyseisen jäsenvaltion alueella ja käyttää direktiivissä säädettyjä oikeuksiaan. Artiklakohta edellyttää kansallisen lainsäädännön muuttamista.

29 artiklassa säädetään tutkijoiden pitkäaikaisesta liikkuvuudesta, josta on kyse, kun tutkijalla on ensimmäisen jäsenvaltion myöntämä voimassa oleva lupa ja hän aikoo oleskella yhdessä tai useammassa toisessa jäsenvaltiossa yli 180 päivää jäsenvaltiota kohti suorittaakseen siellä osan tutkimuksestaan. Toinen jäsenvaltio voi artiklaa 28 soveltaen sallia tutkijan oleskelun alueellaan ensimmäisen jäsenvaltion myöntämällä luvalla, kuten lyhytaikaisen liikkuvuuden osalta, tai soveltaa 29 artiklan 2—7 kohdassa tarkemmin säädettyä hakemusmenettelyä. Toinen jäsenvaltio voi määrittää pitkäaikaiselle liikkuvuudelle enimmäisajan, jonka on oltava vähintään 360 päivää. Suomi panee direktiivin täytäntöön ottamalla tutkijoiden pitkäaikaisen liikkuvuuden osalta käyttöön artiklan 28 mukaisen ilmoitusmenettelyn, jota sovelletaan myös lyhytaikaiseen liikkuvuuteen.

30 artiklassa säädetään tutkijoiden perheenjäsenten liikkuvuudesta. Artikla aiheuttaa tarpeen muuttaa kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan 4 kohdassa säädetään, että perheenjäseniltä, joita pidetään uhkana yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle, on evättävä pääsy toisen jäsenvaltion alueelle ja oikeutta oleskella siellä. Artikla on ehdoton, toisin kuin ulkomaalaislain 36 §:n 1 momentissa säädetty.

31 artiklassa säädetään opiskelijoiden liikkuvuudesta. Artiklan 1 kohdan mukaan opiskelijoilta, joilla on ensimmäisen jäsenvaltion myöntämä voimassa oleva lupa ja jotka kuuluvat liikkuvuustoimenpiteitä sisältävän unionin tai monenvälisen ohjelman tai kahden tai useamman

korkeakoulun välisen sopimuksen piiriin, on oltava oikeus maahantuloon ja oleskeluun yhdessä tai useammassa toisessa jäsenvaltiossa suorittaakseen siellä osan opinnoistaan enintään 360 päivän pituisen jakson aikana jäsenvaltiota kohden edellyttäen, että artiklan 2—10 kohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät. Opiskelijan, joka ei kuulu liikkuvuustoimenpiteitä sisältävän sopimuksen piiriin, on tehtävä lupahakemus voidakseen suorittaa osan opinnoista toisen jäsenvaltion korkeakoulussa. Artiklakohta edellyttää kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Artiklan 2 kohdan mukaan toinen jäsenvaltio voi vaatia ilmoituksen tekemistä opiskelijan aiomuksesta suorittaa osan opinnoistaan toisen jäsenvaltion korkeakoulussa. Kohdassa säädetään myös ilmoittamisen ajankohdasta. Artiklan 3—4 kohdissa puolestaan määritetään, milloin liikkuvuus on mahdollista aloittaa ilmoituksen tekemisen jälkeen. Direktiiviä kansallisesti täytäntöön pantaessa on pidetty tarkoituksenmukaisena ottaa liikkuvuuden osalta käyttöön ilmoitusmenettely.

Artiklan 5 kohdassa säädetään, että ilmoituksen mukana on toimitettava matkustusasiakirja ja ensimmäisen jäsenvaltion myöntämä voimassa oleva lupa. Artiklan 6 kohdassa säädetään siitä, mitä asiakirjoja ja tietoja jäsenvaltiot voivat halutessaan pyytää ilmoituksen mukana. Kohdassa 6 säädetään myös osoitetietojen ilmoittamisesta, jota jäsenvaltio voi vaatia, ja kielistä, joilla jäsenvaltio voi vaatia asiakirjat. Artiklakohtat on tarpeen sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 7 kohdan a—c alakohdissa säädetään perusteista, joiden perusteella jäsenvaltio voi vastustaa opiskelijan liikkuvuutta alueelleen 30 päivän kuluessa täydellisen ilmoituksen vastaanottamisesta. Artiklan 9 kohdassa säädetään tarkemmin liikkuvuuden vastustamisesta. Kansallista lainsäädäntöä on tarpeen muuttaa näiltä osin.

Artiklan 8 kohdan mukaan opiskelijoilta, joita pidetään uhkana yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle, on evättävä pääsy toisen jäsenvaltion alueelle ja lupa oleskella siellä. Artikla on ehdoton, toisin kuin ulkomaalaislain 36 §:n 1 momentissa säädetty.

Artiklan 10 kohdassa säädetään asiakirjasta, jonka toinen jäsenvaltio voi myöntää opiskelijalle vastustamista varten asetetun määräajan päätyttyä, osoitukseksi oikeudesta oleskella kyseisen jäsenvaltion alueella ja käyttää direktiivissä säädettyjä oikeuksiaan. Artiklakohta edellyttää kansallisen lainsäädännön muuttamista.

32 artiklassa säädetään liikkuvuutta koskevista takeista ja seuraamuksista. Artiklan 2 kohdan mukaan ensimmäisen jäsenvaltion on tapauksen mukaan ilmoitettava luvan peruuttamisesta viipymättä toisen jäsenvaltion viranomaisille. Artiklan 3 kohdassa säädetään toisen jäsenvaltion oikeudesta vaatia, että sille ilmoitetaan mahdollisista muutoksista, jotka vaikuttavat edellytyksiin, joiden perusteella liikkuvuuden sallittiin toteutua. Artiklakohtat edellyttävät kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Artiklan 4 kohdassa säädetään menettelystä tilanteessa, jossa tutkija, hänen perheenjäsenensä taikka opiskelija eivät enää täytä liikkuvuuden edellytyksiä. Artiklakohta on sisällytettävä kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 5 kohta koskee maahantulon epäämistä ja liikkuvuuden vastustamista Schengensäännösten perusteella. Artiklakohta on sisällytettävä kansalliseen lainsäädäntöön.

VII Luku Menettely ja avoimuus

34 artiklassa säädetään menettelyllisistä takeista ja avoimuudesta. Artiklan 1—5 kohdissa säädetään päätösten määräajoista, lisätietojen pyytämisestä, päätösten perustelemisesta sekä muutoksenhakuoikeudesta. Artikla edellyttää kansallisen lainsäädännön tarkentamista.

36 artiklassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat vaatia ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä maksuja, jotka eivät saa olla suhteettomia tai kohtuuttomia. Artikla edellyttää kansallisen lainsäädännön muuttamista.

VIII Luku Loppusäännökset

37 artiklassa säädetään yhteyspisteiden välisestä yhteistyöstä. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä yhteyspisteitä, jotka tekevät tehokasta yhteistyötä ja vastaavat 28 - 32 artiklan täytäntöön panemiseksi tarvittavien tietojen vastaanottamisesta ja toimittamisesta. Artiklan 2 kohdassa jäsenvaltiot veloitetaan käyttämään kansallisia yhteyspisteitä tiedottamiseen a—c alakohtien mukaisista asioista. Artikla edellyttää kansallisen lainsäädännön muuttamista.

41 artiklassa säädetään kumoamisesta. Tällä direktiivillä kumotaan direktiivit 2004/114/EY (Neuvoston direktiivi kolmansien maiden kansalaisten opiskelua, opiskelijavaihtoa, palkatonta harjoittelua tai vapaaehtoistyötä varten tapahtuvan maahanpääsyn edellytyksistä) ja 2005/71/EY (Neuvoston direktiivi kolmansien maiden kansalaisten erityisestä maahanpääsymenettelystä tieteellistä tutkimusta varten) 24.5.2018 lähtien. Artikla edellyttää kansallisen lainsäädännön muuttamista vastaavasti.

2.3.3 Direktiivin artikkelit, jotka eivät aiheuta muutoksia voimassa olevaan lainsäädäntöön

I Luku Yleiset säännökset

1 artiklassa säädetään direktiivin kohteesta. Jäsenvaltioilla on mahdollisuus soveltaa direktiivin säännöksiä vaihto-oppilaisiin, muihin kuin eurooppalaisen vapaaehtoispalvelun piirissä työskenteleviin vapaaehtoistyöntekijöihin ja au-paireihin. Suomi ei ota kansallisesti käyttöön direktiivin vapaavalintaisia osioita.

2 artiklassa säädetään soveltamisalasta. Jäsenvaltiot voivat halutessaan soveltaa direktiiviä kolmansien maiden kansalaisiin, jotka hakevat maahanpääsyä oppilasvaihto-ohjelmaa tai koulutushanketta, muun kuin eurooppalaisen vapaaehtoispalvelun puitteissa tehtävää vapaaehtoistyötä tai au-pairina työskentelyä varten. Direktiivin vapaavalintaisia osioita ei panna kansallisesti täytäntöön.

3 artikla sisältää luettelon direktiivissä käytetyistä määritelmistä. Kansalliseen lainsäädäntöön ei ole tarpeen lisätä direktiivin vapaavalintaisiin osioihin liittyviä määritelmiä: vaihto-oppilas, vapaaehtoistyöohjelma, au-pair, oppilaitos, koulutushanke, isäntäperhe ja pitkäaikaista oleskelua varten myönnetty viisumi.

4 artiklan mukaan kansallisesti voidaan säätää suotuisimmista säännöksistä, jotka liittyvät unionin oikeuteen ja erinäisiin kansainvälisiin sopimuksiin. Tätä koskeva erillinen säännös ei ole tarpeellinen.

II Luku Maahanpääsy

5 artiklassa säädetään maahanpääsyn perusteista. Artiklassa todetaan, että jos jäsenvaltio myöntää oleskelulupia ainoastaan alueellaan, ja kaikki direktiivissä säädetyt maahanpääsyn edellytykset täyttyvät, kyseisen jäsenvaltion on myönnettävä kolmannen maan kansalaiselle vaadittu viisumi. Ensimmäistä oleskelulupaa on ulkomaalaislain 60 §:n 1 momentin mukaan haettava pääsääntöisesti ulkomailla ennen Suomeen saapumista siinä maassa, jossa hakija laillisesti oleskelee. Artikla ei tältä osin edellytä lainsäädännön muuttamista.

6 artiklan mukaan direktiivi ei vaikuta jäsenvaltioiden oikeuteen päättää siitä, kuinka paljon maahan päästetään direktiivin tarkoittamia kolmansien maiden kansalaisia, opiskelijoita lukuun ottamatta, jos kyseinen jäsenvaltio katsoo, että he ovat tai tulevat olemaan työsuhhteessa. Suomella ei ole käytössä maahantulijoiden määrää säänteleviä kiintiöitä, eikä niistä ole tarvetta säätää tämän direktiivin täytäntöönpanon johdosta.

7 artiklassa säädetään yleisistä edellytyksistä. Artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan kolmannen maan kansalaisen on esitettävä kansallisen lainsäädännön mukainen voimassa oleva matkustusasiakirja ja vaadittaessa viisumihakemus tai voimassa oleva viisumi, tai tarvittaessa voimassa oleva oleskelulupa tai voimassa oleva pitkäaikaista oleskelua varten myönnetty viisumi. Alakohta vastaa ulkomaalaislain 11 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdissa säädettyä, eikä erillinen sääntely ole tarpeen. Jäsenvaltiot voivat edellyttää että matkustusasiakirjan voimassaoloaika kattaa vähintään aiotun oleskelun keston.

Artiklan 2 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat vaatia, että hakija toimittaa asianomaisen kolmannen maan kansalaisen jäsenvaltion alueella sijaitsevan osoitteen. Artiklakohta ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat ilmoittaa ohjeellisen määrän, jonka ne katsovat 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetuiksi ”riittäviksi varoiksi”. Maahanmuuttovirasto on antanut ohjeen ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetyn toimeentuloedellytyksen soveltamisesta. Artiklakohta ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Artiklan 4 kohdassa säädetään, että hakemus tehdään ja käsitellään joko silloin, kun asianomainen kolmannen maan kansalainen oleskelee sen jäsenvaltion ulkopuolella, johon hän on pyrkimässä, tai silloin, kun hän jo oleskelee asianomaisessa jäsenvaltiossa ja hänellä on voimassa oleva oleskelulupa tai pitkäaikaista oleskelua varten myönnetty viisumi. Edellä esitetystä poiketen jäsenvaltio voi hyväksyä kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti hakemuksen, kun sitä tehtäessä asianomaisella kolmannen maan kansalaisella ei ole voimassa olevaa oleskelulupaa tai pitkäaikaista oleskelua varten myönnettyä viisumia, mutta hän on laillisesti jäsenvaltion alueella. Ulkomaalaislain 60 §:n 1 momentin mukaan ensimmäistä oleskelulupaa on haettava ulkomailla ennen Suomeen saapumista siinä maassa, jossa hakija laillisesti oleskelee. Pääsäännöstä poiketen ulkomaalaislain 49 § mahdollistaa oleskeluluvan myöntämisen tietyissä tilanteissa ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle. Kansallisen lainsäädännön muuttaminen ei ole tarpeen.

Artiklan 5 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on määritettävä, onko kolmannen maan kansalaisen, vastaanottavan yksikön vai kumman tahansa tehtävä hakemus. Jotta kolmannen maan kansalaiselta voidaan ottaa biometriset tunnisteet ulkomaalaislain 60 d §:ssä säädetyllä

tavalla, on hänen jätettävä hakemus itse. Artiklakohta ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 6 kohdassa säädetään, että kolmansien maiden kansalaisia, joita pidetään uhkana yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle, ei saa päästää maahan. Vastaavanlainen sääntely sisältyy ulkomaalaislain 36 §:ään, mutta se ei ole direktiivin edellyttämällä tavalla ehdotonta sääntelyä.

8 artiklassa säädetään tutkijoita koskevista erityisedellytyksistä. Artiklan 1 kohdan mukaan tutkijan on täytettävä 7 artiklassa säädetyt yleiset edellytykset, minkä lisäksi hänen on esitettävä vastaanottosopimus tai muu sopimus, jos kansallinen lainsäädäntö sitä edellyttää. Artiklakohta vastaava sääntely sisältyy ulkomaalaislain 47 d—e §:iin, jotka kumotaan, ja artiklasta säädetään uudessa laissa.

Artiklan 2 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat kansallisen lainsäädäntönsä mukaan vaatia tutkimusorganisaatiolta kirjallista sitoumusta siitä, että jos tutkija jää laittomasti jäsenvaltion alueelle, kyseinen tutkimusorganisaatio on vastuussa tutkijan oleskelun ja paluun aiheuttamien julkisiin varoihin kohdistuvien kustannusten korvaamisesta. Ulkomaalaislaissa ei ole säädetty tällaisesta sitoumuksesta, eikä säätäminen ole tarpeen tämän direktiivin perusteella.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että jos jäsenvaltio on ottanut käyttöön tutkimusorganisaatiota koskevan hyväksymismenettelyn, on sen vapautettava hakijat, jotka hyväksytyt tutkimusorganisaatio ottaa vastaan, joidenkin todisteiden esittämisestä. Artiklakohdan 3 lisääminen kansalliseen lainsäädäntöön ei ole tarpeen, koska artiklan 9 mukaista tutkimusorganisaatioiden hyväksymismenettelyä ei oteta Suomessa käyttöön.

9 artiklassa säädetään tutkimusorganisaatioiden hyväksymisestä. Jäsenvaltiot voivat päättää vahvistaa hyväksymismenettelyn, jota sovelletaan julkisiin ja/tai yksityisiin tutkimusorganisaatioihin, jotka haluavat vastaanottaa tutkijan tässä direktiivissä säädetyt hyväksymismenettelyn nojalla. Artiklan soveltaminen on valinnaista eikä hyväksymismenettelyn käyttöönotto direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä ole tarkoituksenmukaista. Voimassa olevassa ulkomaalaislain 47 a—c §:ssä säädetään tutkijadirektiivin mukaisesta hyväksymismenettelystä, pykälät kumotaan.

10 artiklassa säädetään vastaanottosopimuksesta. Tutkimusorganisaation, joka haluaa vastaanottaa kolmannen maan kansalaisen tutkimusta varten, on allekirjoitettava tämän kanssa vastaanottosopimus. Jäsenvaltiot voivat säätää, että sopimukset, jotka sisältävät artiklan 2 kohdassa ja tarpeen mukaan 3 kohdassa tarkoitetut seikat, vastaavat vastaanottosopimuksia tätä direktiiviä sovellettaessa. Artiklan 2 kohdassa säädetään seikoista, jotka vastaanottosopimuksen on sisällettävä, ja 3 kohdassa seikoista, jotka vastaanottosopimuksen on sisällettävä jäsenvaltion niin vaatiessa. Artiklan 4 kohdassa säädetään edellytyksistä vastaanottosopimuksen allekirjoittamiselle. Vastaanottosopimuksesta säädetään ulkomaalaislain 47 d §:ssä, joka kumotaan ja asiasta säädetään uudessa laissa.

Artiklan 5 kohdassa säädetään, milloin sopimus päättyy automaattisesti. Artiklan 6 kohdassa säädetään velvoitteesta, jonka mukaan tutkimusorganisaation on ilmoitettava mahdollisimman nopeasti asianomaisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle kaikista seikoista, jotka estävät vastaanottosopimuksen täytäntöönpanon. Voimassa olevassa ulkomaalaislain 47 f §:n 1

momentissa säädetään sopimuksen päättymisestä ja 3 momentissa velvollisuudesta ilmoittaa sopimuksen täytäntöönpanon estävistä seikoista.

Artiklan 7 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat halutessaan säätää, että tutkimusorganisaation on kahden kuukauden kuluessa asianomaisen vastaanottosopimuksen voimassaolon päättymisestä toimitettava tätä tarkoitusta varten nimetyille toimivaltaisille viranomaisille vahvistus, että tutkimustoiminta on suoritettu. Ulkomaalaislain 47 f §:n 2 momenttiin sisältyy vastaava sääntely.

Artiklan 8 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat määritellä kansallisessa lainsäädännössään, mitä seurauksia hyväksynnän peruuttamisesta tai uusimatta jättämisestä on voimassa oleville vastaanottosopimuksille ja asianomaisten tutkijoiden luvulle. Ulkomaalaislain 58 a §:ssä on säädetty tutkijadirektiiviin perustuvan oleskeluluvan peruuttamisesta.

11 artiklassa säädetään opiskelijoita koskevista erityisedellytyksistä. Artiklan 2 kohta koskee tilannetta, jossa kolmannen maan kansalaisella on sairausvakuutus korkeakouluun ilmoittautumisen johdosta. Artiklakohta ei sovellu Suomeen.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että jäsenvaltion, joka on ottanut käyttöön korkeakouluja koskevan hyväksymismenettelyn 15 artiklan mukaisesti, on vapautettava hakijat joidenkin asiakirjojen tai todisteiden esittämisestä. Korkeakoulujen hyväksymismenettelyä ei ole otettu Suomessa käyttöön, eikä direktiivi edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista tältä osin.

12 artiklassa säädetään vaihto-oppilaita koskevista erityisedellytyksistä. Vaihto-oppilaita koskeva sääntely on vapaavalintaista eikä sitä sisällytetä kansalliseen lainsäädäntöön direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä.

13 artiklassa säädetään harjoittelijoita koskevista erityisedellytyksistä. Artiklan 1 kohdan kieli- taitoa, toimeentuloa ja majoitusta koskevat d—f alakohdat ovat soveltamisalaltaan valinnaisia, eivätkä edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti edellyttää vastaanottavalta yksiköltä kirjallista sitoumusta siitä, että jos harjoittelija jää laittomasti jäsenvaltion alueelle, vastaanottava yksikkö on vastuussa harjoittelijan oleskelun ja paluun aiheuttamien julkisiin varoihin kohdistuvien kustannusten korvaamisesta. Artiklakohta on valinnainen eikä tarvetta kansallisen lainsäädännön muuttamiseen ole.

14 artiklassa säädetään vapaaehtoistyöntekijöitä koskevista erityisedellytyksistä, jotka on täytettävä 7 artiklassa säädettyjen yleisten edellytysten lisäksi. Vapaaehtoistyöntekijöiden osalta direktiivi soveltaminen on jäsenvaltioita velvoittavaa vain siltä osin kuin on kyse Euroopan unionin eurooppalaisen vapaaehtoispalvelun puitteissa tehtävästä vapaaehtoistyöstä.

Artiklan 1 kohdan b alakohta on valinnainen ja liittyy majoitukseen. Vastuuvakuutusta koskevan c alakohdan ja hakijan opintoihin kohdistuvan d alakohdan soveltamista ei vaadita eurooppalaiseen vapaaehtoispalveluun osallistuvilta. Alakohtien b, c ja d sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön ei ole tarpeen.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat määrittää vähimmäis- ja enimmäisikärajan kolmannen maan kansalaisille, jotka hakevat maahanpääsyä vapaaehtoistyöntekijäksi, sanotun

kuitenkaan rajoittamatta eurooppalaisen vapaaehtoispalvelun mukaisia sääntöjä. Vähimmäis- ja enimmäisikärajan asettamista ei ole pidetty tarpeellisenä direktiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä.

15 artiklassa säädetään korkeakoulujen, oppilaitosten, vapaaehtoistyöohjelmasta vastaavien organisaatioiden tai harjoittelijoita vastaanottavien yksiköiden hyväksymisestä. Artiklan soveltaminen on jäsenvaltioille valinnaista eikä kansallisen lainsäädännön muuttaminen ole tarpeen.

16 artiklassa säädetään au-paireja koskevista erityisedellytyksistä. Direktiivin au-paireja koskevaa jäsenvaltioille vapaavalintaista sääntelyä ei panna kansallisesti täytäntöön.

III Luku Luvat ja oleskelun kesto

17 artiklassa säädetään luvista. Artiklan 2 kohta koskee tilannetta, jossa lupa on pitkäaikaista oleskelua varten myönnetyn viisumin muodossa. Artiklan 4 kohta koskee tilanteita, joissa pitkäaikaista liikkuvuutta koskeva lupa myönnetään tutkijalle oleskeluluvan muodossa tai pitkäaikaista oleskelua varten myönnettävän viisumin muodossa. Suomi ei myönnä pitkäaikaisia viisumeja. Direktiivi on tarkoitus panna täytäntöön siten, että tutkijoiden pitkäaikaiseen liikkuvuuteen sovelletaan ilmoitusmenettelyä. Artiklakohtia ei ole tarpeen huomioida kansallisessa lainsäädännössä.

18 artiklassa säädetään luvan voimassaoloajasta. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat määrittää, että oleskeluaika opintoja varten ei saa kokonaiskestoltaan olla pidempi kuin niiden kansallisessa lainsäädännössä määritelty opintojen enimmäiskesto. Artiklakohtia ei ole tarpeen sisällyttää kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 4 ja 5 kohdat koskevat vaihto-oppilaille ja au-paireille myönnettävien lupien kestoja. Direktiivin soveltaminen on näiden ryhmien osalta valinnaista. Artiklakohtia ei panna kansallisesti täytäntöön.

Artiklan 8 kohdassa säädetään, että jos asianomaisen kolmannen maan kansalaisen matkustusasiakirjan voimassaoloaika on lyhyempi kuin yksi vuosi tai 1 ja 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa lyhyempi kuin kaksi vuotta, jäsenvaltiot voivat päättää, että luvan voimassaoloaika voi olla enintään yhtä pitkä kuin matkustusasiakirjan voimassaoloaika. Vastaava edellytys sisältyy jo kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 9 kohta koskee pitkäaikaista oleskelua varten myönnettyä viisumia. Kohtaa ei panna kansallisesti täytäntöön, koska pitkäaikainen viisumi ei ole Suomessa käytössä.

19 artiklassa säädetään lisätiedoista, joita jäsenvaltiot voivat antaa paperi- tai sähköisessä muodossa. Artikla ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista.

IV Luku Lupien hylkäämisen, peruuttamisen tai uusimatta jättämisen perusteet

20 artiklassa säädetään hylkäysperusteista. Artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan hakemus on hylättävä, jos käytössä on hyväksymismenettely, eikä vastaanottava yksikkö ole saanut hyväksyntää. Hyväksymismenettelyä ei oteta Suomessa kansallisesti käyttöön, eikä tarvetta kansallisen lainsäädännön muuttamiseen näiltä osin ole.

Artiklan 3 kohdassa säädetään mahdollisuudesta hylätä hakemus tilanteessa, jossa kolmannen maan kansalainen hakee maahanpääsyä solmiakseen työsuhteen jäsenvaltiossa, jolloin jäsenvaltio voi varmistaa, voitaisiinko kyseiseen toimeen palkata asianomaisen jäsenvaltion tai unionin kansalainen taikka tässä jäsenvaltiossa laillisesti asuva kolmannen maan kansalainen. Artiklakohta ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista.

21 artiklassa säädetään luvan peruuttamisen tai uusimatta jättämisen perusteista. Artiklan 1 kohdan c alakohta koskee tilannetta, jossa vastaanottava yksikkö ei ole saanut hyväksyntää. Suomi ei ota kansallisesti käyttöön hyväksymismenettelyä.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että jos lupa perutaan arvioitaessa 2 kohdan f alakohdassa tarkoitettulla tavalla, että opinnoissa ei ole tapahtunut edistystä, jäsenvaltio voi neuvotella asiasta vastaanottavan yksikön kanssa. Kansallisen lainsäädännön muuttaminen ei ole tältä osin tarpeen.

Artiklan 4 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat peruuttaa luvan tai jättää sen uusimatta yleiseen järjestykseen, yleiseen turvallisuuteen tai kansanterveyteen perustuvista syistä.

Artiklan 5 kohta mahdollistaa luvan uusimatta jättämisen tilanteessa, jossa kolmannen maan kansalainen hakee uusimista solmiakseen työsuhteen tai jatkaakseen sitä, lukuun ottamatta tutkijoita, jotka jatkavat työsuhdettaan samassa vastaanottavassa yksikössä. Artiklakohta ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista.

V Luku Oikeudet

22 artiklassa säädetään yhdenvertaisesta kohtelusta. Artiklan 1 kohdan mukaan tutkijoilla on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun asianomaisen jäsenvaltion kansalaisten kanssa direktiivin 2011/98/EU eli niin sanotun yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 1 ja 4 kohdan mukaisesti.

Tutkijoilla on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan a, b, d ja h alakohtien perusteella, kun taas alakohtien c, e, f ja g osalta yhdenvertaista kohtelua voidaan rajoittaa.

Yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan kolmansista maista tulleita työntekijöitä on kohdeltava yhdenvertaisesti oleskelujäsenvaltion kansalaisten kanssa työolojen ja työehtojen osalta, joihin kuuluvat palkkaus ja irtisanominen sekä työterveys ja -turvallisuus. Ulkomaalaisia ja suomalaisia työntekijöitä koskevat samat työehdot ja työturvallisuusvaatimukset. Työsopimuslaki sisältää keskeisimmät työsuhteeseen liittyvät säännökset, joita työnantajan ja työntekijän on noudatettava. Laki edellyttää työntekijöiden tasapuolista kohtelua ja kieltää syrjinnän. Kaikilla työntekijöillä on oikeus tasapuoliseen kohteluun. Työnantaja ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa työntekijöitä eri asemaan iän, terveydentilan, vammaisuuden, kansallisen tai etnisen alkuperän, kansalaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen, kielen, uskonnon, mielipiteen, vakaumuksen, perhesuhteiden, ammattiyhdistystoiminnan, poliittisen toiminnan tai muun näihin verrattavan seikan vuoksi. Sukupuoleen perustuvan syrjinnän kiellosta säädetään naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa (609/1986).

Lisäksi yhdenvertaisuuslaki edellyttää yhdenvertaista kohtelua. Yhdenvertaisuuslaissa kiellään syrjintä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, va-

kaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintänä kiellettyä on sekä välitön että välillinen syrjintä. Myös häirintä ja ohje tai käsky syrjiä on kielletty. Yhdenvertaisuuslakia sovelletaan sekä julkisessa että yksityisessä toiminnassa kun on kysymys työhönnotto- ja työoloista tai työehdoista, henkilöstökoulutuksesta taikka uralla etenemisestä. Työsopimus- ja yhdenvertaisuuslain noudattamista valvovat työsuojeluviranomaiset.

Valtion virkamieslaissa (750/1994) ja kunnallisten viranhaltijain palvelussuhdeturvasta annetussa laissa (304/2003) säädetään erikseen syrjinnän kiellosta julkisten palvelussuhteiden osalta. Merityösopimuslaissa (756/2011) säädetään syrjintäkiellosta merityön osalta.

Työturvallisuuslaki (738/2002) koskee kaikkea Suomessa työ- ja virkasuhteessa tehtävää työtä. Lisäksi laki kattaa eräitä muitakin työn tekemisen tilanteita. Työturvallisuuslaki sisältää työnantajan velvollisuudet huolehtia työn ja työolosuhteiden turvallisuudesta. Laki kattaa sekä fyysisen että henkisen turvallisuuden ja terveyden. Laissa on velvollisuuksia myös työntekijöille. Työturvallisuuslakia on täydennetty useilla kymmenillä valtioneuvoston asetuksilla, joissa säädetään tarkemmin työn turvallisuudesta ja terveellisyydestä. Säännösten soveltamiseen ei vaikuta työntekijän tai työnantajan kansalaisuus. Myöskään työsuhteen kesto tai työaika ei vaikuta soveltamiseen. Työturvallisuuslain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamista valvovat työsuojeluviranomaiset riippumatta työntekijän kansalaisuudesta. Työturvallisuusrikos säädetään rangaistavaksi rikoslain (39/1889) 47 luvun 1 §:ssä.

Artiklan 1 kohdan a alakohta ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön, sillä yhdenvertainen kohtelu toteutuu jo nykykäytännössä edellä mainituilla osa-alueilla.

Yhdistelmäluopadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan b alakohta koskee yhdenvertaista kohtelua yhdistymis- ja järjestäytymisvapauden osalta. Työsopimuslaissa säädetään yhdistymisvapaudesta ja kokoontumisoikeudesta. Lain 13 luvun 1 §:n mukaan työnantajalla ja työntekijällä on oikeus kuulua yhdistykseen sekä oikeus osallistua tällaisen yhdistyksen toimintaan. Heillä on myös oikeus perustaa luvallinen yhdistys. Työnantajalla ja työntekijällä on niin ikään vapaus olla kuulumatta edellä tarkoitettuun yhdistykseen. Tämän oikeuden ja vapauden käytön estäminen ja rajoittaminen on kiellettyä. Yhdistymisvapauden vastainen sopimus on mitätön. Työsopimuslain 13 luvun 2 §:n mukaan työnantajan on sallittava työntekijöiden ja heidän järjestöjensä käyttää maksutta työnantajan hallinnassa olevia sopivia tiloja taukojen aikana ja työajan ulkopuolella käsitelläkseen työsuhteasioita sekä ammatillisen yhdistyksen toimialaan kuuluvia asioita. Kokoontumisoikeuden käyttö ei saa aiheuttaa haittaa työnantajan toiminnalle.

Edellä esitetyn huomioiden artiklan 1 kohdan b alakohta ei aiheuta muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

Yhdistelmäluopadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan c alakohta sisältää oikeuden yhdenvertaiseen kohteluun koulutuksen osalta. Artikla 1 c kohta ei edellytä koulutuslainsäädännön muutosta. Perustuslain mukaan jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla. Perusopetuslain (628/1998) mukaan kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta sekä oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna esiopetusta.

Koulun opetuskieli ja muualla kuin koulussa järjestettävässä opetuksessa käytettävä kieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa

opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla oppilaan omalla kielellä, jos se ei vaaranna oppilaan mahdollisuuksia seurata opetusta.

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen hakuprosessissa ja opiskelijaksi ottamisprosessissa opiskelijoita kohdellaan yhdenvertaisella tavalla. Asiaa koskevia säädöksiä ovat laki opiskelijavalintarekisteristä ja ylioppilastutkintorekisteristä (1058/1998), asetus ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishausta (30/2008), laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998) ja asetus ammatillisesta koulutuksesta (811/1998), lukiolaki (629/1998) sekä lukioasetus (810/1998).

Hakukelpoisuus opintoihin, opiskelijaksi ottamisen kriteerit, opiskeluoikeus, opiskelijan arvioinnin perusteet, tutkintodistustodistuksen suoritetuista opinnoista, opiskeluoikeuden menettäminen, kurinpito tai oikeus saada opetusta ja oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön ei riipu henkilön kansalaisuudesta. Ammatillista koulutusta ja lukiokoulutusta koskeva lainsäädäntö ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusta koskeva lainsäädäntö eivät aseta esteitä ulkomaalaisten ja maahanmuuttajien opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ottamisen tulee kuitenkin tapahtua ammatillista koulutusta ja lukiokoulutusta koskevan lainsäädännön ja ulkomaalaislain mukaisesti. Ulkomaalaisilla on vapaa hakeutumisoikeus ammatilliseen koulutukseen, mutta heillä tulee olla opiskelun edellyttämät kielelliset ja muut valmiudet menestyäkseen opinnoissa. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opetuskielet ovat suomi, ruotsi tai saame. Ammatillista peruskoulutusta järjestetään luvanvaraisesti jonkin verran myös vieraskielisenä koulutuksena, lähinnä englannin kielellä. Tältä osin ei ole tarpeen muuttaa olemassa olevaa lainsäädäntöä.

Lukiokoulutuksessa oppilaitoksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetuksesta voidaan antaa muulla kuin edellä mainitulla opiskelijan omalla kielellä, jos se ei vaaranna opiskelijan mahdollisuutta seurata opetusta.

Lukiokoulutukseen opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös henkilö, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää, mutta jolla katsotaan muutoin olevan riittävät edellytykset lukio-opinnoista suoriutumiseen.

Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita.

Opetusministeriön asetuksella (856/2006) on säädetty opiskelijaksi ottamisen perusteista lukiokoulutuksessa.

Ammattikorkeakoululaissa (932/2014) ja yliopistolaissa (558/2009) säädetään muun muassa kelpoisuudesta opintoihin, opiskelijavalinnasta, opiskeluoikeudesta, opiskeluoikeuden menettämisestä, opintosuoritusten arvioinnista ja opiskelijan kurinpidosta. Näiden säännösten soveltaminen ei riipu henkilön kansalaisuudesta. Kansalaisuuden perusteella erilaisen kohtelun mahdollistavat kuitenkin mainittuihin korkeakoulutusta koskeviin lakeihin sisältyvät säännökset tilauskoulutuksesta ja koulutusohjelman maksullisuudesta. Koska artiklan 2 kohta mahdollistaa yhdenvertaisen kohtelun rajoittamisen muun muassa korkeakoulutason koulutukseen pääsyssä, artiklan 1 c kohta ei edellytä muutoksia ammattikorkeakoululakiin tai yliopistolaikiin.

Yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaan yhdenvertainen kohtelu ulottuu tutkintojen, todistusten ja muun ammattipätevyyden tunnustamiseen. Ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa (1093/2007, jäljempänä tunnustamislaki) säädetään ammattipätevyyden tunnustamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/36/EY, jäljempänä ammattipätevyysdirektiivi, mukaisesta ammattipätevyyden tunnustamisesta ja palvelujen tarjoamisen vapaudesta. Tunnustamislakia sovelletaan EU/ETA-alueen kansalaisen toisessa jäsenvaltiossa hankkiman ammattipätevyyden tunnustamiseen. Tunnustamislakia sovelletaan myös ammattipätevyyden tunnustamiseen, joka perustuu kolmansien maiden kansalaisten asemaa koskevaan yhteisön lainsäädäntöön. Kolmansien maiden kansalaisten asemaa määrittävien säädösten sovellettavuutta tunnustamislaisissa tarkoitettuun ammattipätevyyden tunnustamismenettelyyn rajaa kuitenkin ammattipätevyysdirektiivin 1 artikla, jonka mukaan tunnustamissäännökset tulevat sovellettavaksi näissä tapauksissa vain, jos ammattipätevyys on hankittu pääosin jossakin unionin jäsenvaltiossa.

Ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetussa laissa (531/1986, jäljempänä ulkomaanopintolaki) säädetään ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta kelpoisuudesta julkiseen virkaan ja toimeen, jos niiden kelpoisuusvaatimukseksi on laissa tai asetuksessa säädetty tietyn tasoinen tutkinto, kuten alempi tai ylempi korkeakoulututkinto, lisensiaatin tutkinto tai tohtorin tutkinto. Vakiintuneen kansallisen tulkinnan mukaan nämä lainsäädännössä mainitut tutkinnot tarkoittavat vain Suomessa suoritettuja tutkintoja, jollei ulkomaisen tutkinnon tuottamasta kelpoisuudesta ole erikseen säädetty. Ulkomailla tutkinnon suorittaneelta julkisen viran tai toimen hakijalta edellytetään tällöin Opetushallituksen ulkomaanopintolain nojalla tekemää päätöstä, jossa määritetään tutkinnon tason vastaavuus Suomen tutkintojärjestelmään verrattuna. Ulkomaanopintolain soveltaminen ei ole sidottu hakijan kansalaisuuteen vaan siihen, että tutkinto on suoritettu ulkomailla.

Jos muualla lainsäädännössä säädetään ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta kelpoisuudesta julkiseen virkaan tai toimeen, noudatetaan ulkomaanopintolain sijasta kyseistä erityislainsäädäntöä. Esimerkiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa (564/1994) säädetään EU/ETA-alueen ulkopuolella koulutuksen saaneen ammattihenkilönä toimimisen edellytyksiä.

Artiklan 1 kohdan d alakohta ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön, sillä kolmansista maista tulevien yhdenvertainen kohtelu toteutuu jo nykyisin tutkintojen, todistusten ja muun ammattipätevyyden tunnustamisen osalta.

Yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan tutkijoita on kohdeltava yhdenvertaisesti asetuksen (EY) N:o 883/2004 soveltamisalaan kuuluvilla sosiaaliturvan aloilla. Niitä ovat sairausetuudet, äitiysetuudet ja vastaavat isyysetuudet, työkyvyttömyysetuudet, vanhuusetuudet, perhe-eläke-etuudet, työtapaturma- ja ammattitautietuudet, kuolemantapauksen johdosta myönnettävät avustukset, työttömyysetuudet, varhaiseläke-etuudet, perhe-etuudet sekä erityiset maksuihin perustumattomat rahaetuudet.

Suomessa yhdenvertaisen kohtelun vaatimus kohdistuu eläkelainsäädäntöön, tapaturma- ja ammattitautivakuutukseen, työttömyysturvaan, äitiys-, isyys- ja vanhempainetuuksiin, perhe-etuuksiin sekä sairausetuuksiin, joihin luetaan julkiset terveystalvet, sairausvakuutuslain (1224/2004) mukaiset etuudet, vammaisuuksista annetun lain mukaiset tuet sekä Kansanelä-

kelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaiset etuudet. Eri-tyisiä maksuihin perustumattomia rahaetuksia ovat eläkkeensaajan asumistuki ja työmarkkinatuki. Yhdenvertaisen kohtelun vaatimus ei koske esimerkiksi sosiaalipalveluja, lasten päivähoitoa, vammaispalveluja, toimeentulotukea, äitiysavustusta, yleistä asumistukea eikä elätustukea.

Yhdistelmäluopadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan h alakohdan mukaan yhdenvertaisen kohtelun on toteuduttava työvoimatoimistojen tarjoamissa neuvontapalveluissa. TE-toimistojen tieto- ja neuvontapalveluista sekä yhdenvertaisuuden toteutumisesta säädetään julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa (916/2012). Tieto- ja neuvontapalvelut eivät edellytä työnhakijaksi rekisteröitymistä. Palvelut ovat kansalaisuudesta riippumatta yhdenvertaisesti kaikkien käytettävissä. Lain 4 luvun 1 §:n mukaan tietoja neuvontapalveluja ovat tiedon välittäminen ja neuvonta avoimista työpaikoista ja työhausta, työvoiman saatavuudesta ja hankinnasta, koulutusmahdollisuuksista ja muista osaamisen kehittämismahdollisuuksista, työmarkkinoista, aloista ja ammateista, yritystoiminnan käynnistämisestä ja kehittämismahdollisuuksista sekä muutosturvan toteuttamiseksi tarjolla olevista palveluista, tuista ja korvauksista.

TE-toimiston harkinnan mukaan ja julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetyn edellytyksin ulkomaalaisiin asiakkaisiin voidaan lisäksi soveltaa seuraavia henkilöasiakkaille tarkoitettuja palveluja ilman edellytystä työnhakijaksi rekisteröimistä: asiantuntijarviot, ammatinvalinta- ja uraohjaus, valmennus, kokeilu ja työvoimakoulutus.

Edellä esitetyn huomioiden artiklan 1 kohdan h alakohdan edellyttämä yhdenvertainen kohtelu työvoimatoimiston tarjoamissa neuvontapalveluissa ei edellytä muutoksia lainsäädäntöön.

22 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan yhdistelmäluopadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan c alakohdan osalta voidaan rajoittaa tutkijoiden oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun jättämällä soveltamisalan ulkopuolelle opintotuet ja -lainat sekä toimeentulotuet ja -lainat tai muut tuet ja lainat. Opintotukilain (65/1994) 1 §:n 1 momentin soveltamisalasäännöksen mukaan opintotukea myönnetään Suomen kansalaiselle, joka harjoittaa Suomessa oppivelvollisuuden jälkeisiä, päätoimisia opintoja. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö, joka EU-lainsäädännön taikka EU:n muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen nojalla on oikeutettu opintotukeen taikka jolla on ulkomaalaislain 10 luvussa säädetty oikeus pysyvään oleskeluun Suomessa. Ulkomaalaislain 10 luvussa säädetään EU-kansalaisen ja häneen rinnastettavan oleskelusta.

Opintotukilain 1 §:n 3 momentissa säädetään opintotuen myöntämisen edellytyksistä ulkomaalaiselle eli muulle kuin Suomen kansalaiselle ja häneen rinnastettavalle. Opintotuen myöntämisen edellytyksenä on, että ulkomaalainen asuu Suomessa vakinaisesti ja maassa oleskelun peruste on muu kuin opiskelu. Lisäksi edellytetään, että henkilölle on myönnetty ulkomaalaislaissa tarkoitettu jatkuva tai pysyvä oleskelulupa taikka pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa. Hän voi myös olla ulkomaalaislaissa tarkoitettu EU-kansalainen tai tähän rinnastettava taikka hänen perheenjäsenensä, jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti. Edelleen hän voi olla Pohjoismaan kansalainen, joka on rekisteröinyt oleskelunsa ulkomaalaislain 157 §:ssä säädetyllä tavalla. Edellä mainitut edellytykset täyttävät henkilöt voivat saada opintotukea Suomessa harjoitettaviin opintoihin.

Ulkomailla harjoitettaviin opintoihin opintotukea voidaan myöntää ainoastaan Suomen kansalaiselle tai häneen rinnastettavalle. Lisäksi edellytetään, että opintotukilaissa säädetyt tuen myöntämisen edellytykset muutoin täyttyvät.

Opintotukilain säännöksiä ei ehdoteta muutettavaksi direktiivin vuoksi, koska direktiivin 22 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat rajoittaa koulutukseen perustuvaa yhdenvertaista kohtelua jättämällä soveltamisalan ulkopuolelle opintotuet ja -lainat.

22 artiklan 2 kohdan c alakohdan mukaan tutkijoiden yhdenvertaista kohtelua voidaan rajoittaa yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 1 kohdan f alakohdan osalta tapauksiin, joissa niiden perheenjäsenten rekisteröity tai tavanomainen asuinpaikka, joiden osalta tutkija vaatii etuuksia, on asianomaisen jäsenvaltion alueella. Sääntelyllä on merkitystä lähinnä tuloja perintöverotuksen kannalta. Tuloverolain 7 §:n 2 momentissa säädetään, että aviopuolisoihin, jotka molemmat eivät ole yleisesti verovelvollisia, ei kuitenkaan sovelleta tuloverolain puolisoita koskevia säännöksiä. Tutkija olisi oikeutettu tuloverotuksessa eräisiin puolisosidonnaisiin etuuksiin, mikäli myös hänen puolisonsa asuisi Suomessa tuloverolain 9 ja 11 §:n tarkoittamalla tavalla ja olisi siten yleisesti verovelvollinen.

Perintö- ja lahjaverolakiin ei nykyisellään sisälly säännöksiä, jotka kuuluisivat 1 kohdan f alakohdan mahdollistaman rajoituksen soveltamisalan piiriin eikä rajaumas mahdollisuutta muutoinkaan olisi tarpeen käyttää. Direktiivin tarkoittama tutkija olisi siten oikeutettu perheenjäsenen perusteella myönnettäviin veroetuihin perintö- ja lahjaverotuksessa yleisten sääntöjen mukaisesti. Näin ollen henkilö olisi oikeutettu perheenjäsenen perusteella myönnettäviin veroetuuksiin, mikäli perheenjäsenen rekisteröity tai tavanomainen asuinpaikka olisi EU:n tai Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion alueella.

22 artiklan 3 kohdassa säädetään, että harjoittelijoilla, vapaaehtoistyöntekijöillä ja au-paireilla, joiden katsotaan olevan työsuhteessa asianomaisessa jäsenvaltiossa, samoin kuin opiskelijoilla, on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun jäsenvaltion kansalaisten kanssa yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 1 ja 4 kohdan mukaisesti mainitun artiklan 2 kohdassa säädetyin rajoituksin. Direktiivin täytäntöönpano ei koske au-paireja.

Mitä edellä on todettu yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 1 ja 4 kohdasta, pätee tässä, mutta kuitenkin siten, että jäsenvaltiot voivat rajoittaa yhdenvertaista kohtelua mainitun artiklan 2 kohdassa säädetyin rajoituksin.

Yhdistelmälapadirektiivin 12 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat tietyin osin rajoittaa 1 c alakohtaan perustuvaa yhdenvertaista kohtelua. Artiklan 2 a kohdan iv alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat asettaa kansallisen oikeuden mukaisesti erityisiä vaatimuksia korkeakoulutason koulutukseen pääsyn edellytykseksi. Direktiivin mukaan tällaisia vaatimuksia voivat olla kielitaitovaatimukset ja lukukausimaksujen maksaminen.

Ammattikorkeakoululain 13 §:ssä ja yliopistolain 9 §:ssä säädetään maksullisesta tilauskoulutuksesta. Säännösten mukaan korkeakoulut voivat järjestää opiskelijaryhmälle korkeakoulututkintoon johtavaa opetusta niin, että koulutuksen tilaa ja rahoittaa Suomen valtio, toinen valtio, kansainvälinen järjestö, suomalainen tai ulkomainen julkisyhteisö, säätiö tai yksityinen yhteisö. Tällaista tilauskoulutusta ei voida järjestää ETA-valtioiden tai Sveitsin kansalaisille eikä näiden perheenjäsenille. Tilauskoulutusta ei myöskään voida järjestää niille, joilla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, jatkuva tai pysyvä oleskelulupa

tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, eikä edellä mainittujen perheenjäsenille. Koska artiklan 2 a kohdan iv alakohta mahdollistaa erityisten vaatimusten asettamisen korkeakoulutason koulutukseen pääsyn edellytykseksi, direktiivi ei edellytä muutosta tilauskoulutusta koskeviin säännöksiin.

Ammattikorkeakoululain 13 a §:ssä ja yliopistolain 10 §:ssä säädetään koulutusohjelman maksullisuudesta. Säännösten mukaan korkeakoulut voivat tietyin edellytyksin periä maksuja tutkintoon johtavaan koulutusohjelmaan hyväksytyiltä opiskelijalta. Maksua ei voida kuitenkaan periä ETA-valtion tai Sveitsin kansalaiselta eikä näiden perheenjäseneltä. Maksua ei myöskään voida periä siltä, jolla on ulkomaalaislaissa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, jatkuva tai pysyvä oleskelulupa tai pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa, eikä edellä mainittujen perheenjäseneltä. Koska artiklan 2 a kohdan iv alakohta mahdollistaa erityisten vaatimusten asettamisen korkeakoulutason koulutukseen pääsyn edellytykseksi, direktiivi ei edellytä muutosta koulutusohjelman maksullisuutta koskeviin säännöksiin.

Yhdistelmäupadirektiivin 12 artiklan 4 kohdan mukaan kolmansista maista tulleet työntekijät, jotka muuttavat kolmanteen maahan, tai näiden työntekijöiden asemasta johtuvia oikeuksia hyödyntävät kolmansissa maissa asuvat heidän jälkeensä jääneet henkilöt saavat työntekijän aiempaan työskentelyyn perustuvat vanhuuteen, työkyvyttömyyteen tai kuolemaan liittyvät lakisääteiset eläkkeet, jotka on ansaittu asetuksen 883/2004/EY 3 artiklassa tarkoitettun lainsäädännön mukaisesti, samoin ehdoin ja samansuuruisina kuin kyseisen jäsenvaltion kansalliset silloin, kun nämä muuttavat kolmanteen maahan. Tällaisia eläkkeitä Suomessa ovat työeläkelainsäädännön ja tapaturma- ja ammattitautivakuutuslainsäädännön mukaiset eläkkeet. Ne maksetaan kansalaisuudesta riippumatta kaikkiin maihin. Kohta ei aiheuta muutoksia lainsäädäntöön, sillä yhdenvertainen kohtelu toteutuu jo tällä hetkellä.

22 Artiklan 4 kohdan 1 kappaleessa säädetään, että harjoittelijoilla, vapaaehtoistyöntekijöillä ja au paireilla, joiden ei katsota olevan työsuhteessa asianomaisessa jäsenvaltiossa, samoin kuin vaihto-oppilailta on kyseisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön mukainen oikeus yhdenvertaiseen kohteluun yleisesti tarjolla olevien tavaroiden ja palvelujen saatavuuden ja tarjonnan osalta ja tarvittaessa oikeus tutkintojen, todistusten ja muun ammattipätevyys-tunnustamiseen jäsenvaltioiden asiaankuuluvien kansallisten menettelyjen mukaisesti. Kohdan 2 kappaleessa säädetään, että jäsenvaltiot voivat päättää olla myöntämättä heille yhdenvertaista kohtelua asunnon saantia koskevissa menettelyissä ja/tai julkisten työvoimatoimistojen tarjoamissa palveluissa kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Direktiivin täytäntöönpano ei koske palkattomia harjoittelijoita eikä au paireja, joten 22 artiklan 4 kohta ei edellytä muutoksia lainsäädäntöön.

23 artiklassa säädetään tutkijoiden opetustyöstä. Tutkija voi tutkimustoiminnan ohella opettaa asianomaisen jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä säädetyn mukaisesti. Jäsenvaltiot voivat määrätä sallitusta enimmäistuntimäärästä tai -päivistä. Tutkijoiden opetustyöstä ei säädetä ulkomaalaislaissa.

24 artiklassa säädetään opiskelijoiden taloudellisesta toiminnasta. Artiklan 1 kohdassa säädetään, että opiskelijoille on annettava oikeus toimia palkattuina työntekijöinä ja että heille voidaan antaa oikeus harjoittaa taloudellista toimintaa itsenäisinä ammattiharjoittajina. Artiklan 3 kohdan mukaan kukin jäsenvaltio vahvistaa tällaisen toiminnan harjoittamiseen sallitun

enimmäisajan, ja sen tulee olla vähintään 15 tuntia viikossa tai vastaava määrä päiviä tai kuukausia vuodessa. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltiot myöntävät tarvittaessa opiskelijoille ja/tai työnantajille edeltä käsin luvan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Ulkomaalaislain 78 §:n 3 momentin 4 kohdassa säädetään opiskelijan työnteko-oikeudesta. Sääntely siirretään uuteen lakiin ja se vastaa direktiivissä edellytettyä.

25 artiklassa säädetään tutkijoiden ja opiskelijoiden oleskelusta työnhakua tai yrittäjyyttä varten. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltio voi päättää vähimmäistason tutkinnosta, joka opiskelijalla on oltava suoritettuna, mutta taso ei saa olla korkeampi kuin eurooppalaisen tutkijoiden viitekehyksen taso 7. Kansallisen lainsäädännön muuttaminen ei ole tältä osin tarpeen.

Artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltio voi säätää, että hakemus on tehtävä vähintään 30 päivää ennen aiemmin myönnetyn luvan umpeutumista. Artiklakohta ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista.

Artiklan 7 kohdan mukaan jäsenvaltio voi vaatia kolmannen maan kansalaista osoittamaan, että hänellä on todellinen mahdollisuus työllistyä tai käynnistää yritystoiminta. Jäsenvaltio voi myös vaatia, että työpaikka, jota kolmannen maan kansalainen hakee tai yritys, jota hän on perustamassa, vastaa tasoltaan tehtyä tutkimusta tai suoritettuja opintoja. Direktiivin kansallisen täytäntöönpanon yhteydessä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena artiklakohtaan sisällyttämistä kansalliseen lainsäädäntöön.

Artiklan 8 kohdassa säädetään oleskeluluvan peruuttamisesta. Ulkomaalaislain 58 §:n 5 momentin mukaan määräaikainen oleskelulupa voidaan peruuttaa, jos niitä edellytyksiä, joiden perusteella oleskelulupa myönnettiin, ei enää ole olemassa. Kansallisen lainsäädännön muuttaminen ei ole tältä osin tarpeen.

Artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltio voi soveltaa tätä artiklaa tutkijoihin, heidän perheenjäseniinsä tai opiskelijoihin, jotka oleskelevat tai ovat oleskelleet jäsenvaltiossa oikeutta liikkuvuuteen hyödyntäen. Artiklakohtaan sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön ei ole tarpeen.

26 artiklassa säädetään tutkijoiden perheenjäseniin liittyvistä seikoista. Artiklan 1 kohdassa todetaan, että jäsenvaltion on, tässä artiklassa säädetyn poikkeuksen, sovellettava direktiiviä 2003/86/EY (Neuvoston direktiivi, annettu 22 päivänä syyskuuta 2003, oikeudesta perheen yhdistämiseen), jotta tutkijan perheenjäsenet voisivat tulla tutkijan mukana ensimmäiseen jäsenvaltioon tai pitkäaikaista liikkuvuutta koskevissa tilanteissa toiseen jäsenvaltioon. Artiklan 2 kohdan mukaan perheenjäsenen oleskelulupa ei saa riippua tutkijan mahdollisuuksista saada pysyvä oleskeluoikeus, tai siitä, onko oleskelun vähimmäisaika ylittynyt. Artiklan 3 kohdan mukaan kotoutustoimenpiteitä voidaan soveltaa vasta kun asianomaisille henkilöille on myönnetty oleskelulupa. Artiklakohtat eivät aiheuta tarvetta muuttaa kansallista lainsäädäntöä.

Artiklan 5 kohdan mukaan tutkijan perheenjäsenten oleskeluluvat päättyvät pääsääntöisesti tutkijan luvan voimassaolon päättyessä ja jäsenvaltiot voivat edellyttää, että matkustusasiakirjan voimassaoloaika kattaa aiotun oleskelun keston.

Artiklan 6 kohdassa säädetään, että ensimmäinen jäsenvaltio tai pitkäaikaista liikkuvuutta koskevissa tapauksissa toinen jäsenvaltio ei lähtökohtaisesti saa soveltaa perheenjäsenten

työmarkkinoille pääsyyn aikarajaa. Ulkomaalaislain 78 §:n 3 momentin 2 kohdassa säädetään perhesiteen perusteella oleskeluluvan saaneen työnteko-oikeudesta. Kansallisessa lainsäädännössä ei rajoiteta työmarkkinoille pääsyä.

VI Luku Liikkuvuus jäsenvaltioiden välillä

29 artiklassa säädetään tutkijoiden pitkäaikaisesta liikkuvuudesta. Suomi ei ota käyttöön kohtien 2—7 mukaista valinnaista hakemusmenettelyä.

30 artiklassa säädetään tutkijoiden perheenjäsenten liikkuvuudesta. Suomi ei ota käyttöön hakemusmenettelyä eikä artiklan 3 kohdan sisällyttäminen kansalliseen lainsäädäntöön ole näin ollen tarpeen.

32 artiklassa säädetään liikkuvuutta koskevista takeista ja seuraamuksista. Artiklan 1 kohdassa säädetään todisteista, joita toisen jäsenvaltion viranomaisilla on oikeus vaatia todisteena liikkuvuudesta, kun luvan myöntänyt jäsenvaltio ei sovelle Schengenin säännöstöä täysmääräisesti. Artiklakohta ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista.

VII Luku Menettely ja avoimuus

33 artiklassa säädetään vastaanottaviin yksikköihin ja työnantajiin kohdennettavista seuraamuksista, joista jäsenvaltiot voivat halutessaan säätää. Artiklakohta ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista.

35 artiklassa säädetään avoimuudesta ja tiedonsaannista. Jäsenvaltioiden on asetettava hakijoiden saataville tiedot kaikista hakemusta varten tarvittavista asiakirjatodisteista sekä maahantulon että oleskelun edellytyksistä. Artiklakohta ei edellytä kansallisen lainsäädännön muuttamista.

VIII Luku Loppusäännökset

38 artiklassa säädetään tilastoista, jotka jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle. Ensimmäiset tilastot on toimitettava viitevuodesta 2019.

39 artiklassa säädetään komission raportointivelvollisuudesta. Komissio toimittaa säännöllisesti ja ensimmäisen kerran viimeistään 23 päivänä toukokuuta 2023 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen tämän direktiivin soveltamista jäsenvaltioissa ja tekee tarvittaessa ehdotuksia sen muuttamisesta.

40 artiklassa säädetään direktiivin saattamisesta osaksi kansallista lainsäädäntöä. Jäsenvaltioiden on pantava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 23 päivänä toukokuuta 2018. Säännökset on viipymättä toimitettava kirjallisina komissiolle. Jäsenvaltioiden säädöksissä on viitattava direktiiviin, kun ne julkaistaan virallisesti. Niissä on myös mainittava, että voimassa olevissa laeissa, asetuksissa ja hallinnollisissa määräyksissä olevat viittaukset tällä direktiivillä kumottuihin direktiiveihin on katsottava viittauksiksi tähän direktiiviin. Direktiivin perusteella tehdyistä keskeisistä muutoksista kansalliseen lainsäädäntöön on toimitettava komissiolle kirjalliset tiedot.

42 artiklassa säädetään direktiivin voimaantulosta. Direktiivi tulee voimaan sitä päivää seuraavana päivänä, jona se julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Direktiivi julkaistiin virallisessa lehdessä 21.5.2016.

43 artiklassa osoitetaan direktiivi jäsenvaltioille perussopimusten mukaisesti.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen ensisijaisena tavoitteena on panna täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2016/801/EU siinä säädettyssä määräajassa ja siten kuin sen säännökset on vähintään saatettava osaksi kansallista lainsäädäntöä. Direktiivin 40 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 23 päivänä toukokuuta 2018.

Tavoitteena on lisäksi säätää ulkomaalaislaissa au pair -sijoituksen perusteella myönnettävästä oleskeluluvasta. Tällä ei kuitenkaan tarkoiteta, että direktiivin säännöksiä tältä osin pantaisiin täytäntöön, vaan kyseessä on kansallisesta tarpeesta johtuva sääntelytarve, johon Valtiontalouden tarkastusvirasto on kiinnittänyt huomiota tuloksellisuustarkastuskertomuksessaan 3/2016.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2016/801/EU on osittain pakottavaa ja osittain vapaaehtoisesti sovellettavaa EU-sääntelyä. Direktiivin täytäntöönpanoon on siis ryhdyttävä vähintään direktiivin pakollisesti sovellettavien osioiden osalta ja muilta osin jäsenvaltioiden kansalliseen harkintaan on jätetty, pannaanko direktiivi niiltä osin täytäntöön. Kun komissio antoi ehdotuksensa direktiiviksi keväällä 2013 ja kun direktiivin sisällöstä käytiin jäsenmaiden ja EU:n toimielinten välillä neuvotteluja seuraavat kaksi kolme vuotta, Suomen kannaksi lopulta tuli se, että kansallisesti täytäntöön pantavissa on vain direktiivin pakollista soveltamista koskevat osiot. Tällä esityksellä siten pannaan täytäntöön ainoastaan direktiivin tutkijoita, korkeakouluopiskelijoita, työharjoittelijoita ja Euroopan unionin vapaaehtoisohjelmiin osallistuvia vapaaehtoisia koskeva sääntely. Täytäntöönpano ei koske direktiivin muita osioita.

Direktiivin täytäntöönpano merkitsee, että direktiivin lukuisista artikloista on säädettävä kansallisessa lainsäädännössä. Koska kyseessä on maahanmuuttoa koskeva direktiivi, on ensisijaisesti pyrittävä siihen, että sääntely tapahtuu ulkomaalaislaissa. Ulkomaalaislain rakenne ja laajuus huomioon ottaen, sekä ottaen vastaavasti huomioon direktiivin täytäntöönpanon merkitsemä sääntelyn lisäys ja sääntelytekniikka suhteessa voimassa olevan ulkomaalaislain sääntelyyn verrattuna, täytäntöönpano ulkomaalaislaissa ei olisi mahdollista siten, että lopputulos olisi selkeä. Ulkomaalaislain rakenne ja lukujako ovat sellaiset, ettei sääntely siinä olisi riittävän helposti, loogisesti ja selkeästi tehtävissä. Tällaiseen ratkaisuun eli erillislain säätämiseen on vastaavasti päädytty jo tätä ennen pantaessa täytäntöön direktiivit yrityksen sisällä siirtävistä asiantuntijoista ja kausityöntekijöistä (HE 80/2017 vp). Täytäntöönpano edellyttää tosin myös sitä, että päällekkäinen, osittain aiempien tutkija- ja opiskelijadirektiivien, sääntely ulkomaalaislaissa kumotaan ja toisaalta, ettei samasta asiasta säädetä uudessa laissa toistamiseen, vaan tällöin viitattaisiin ulkomaalaislain olemassa oleviin säännöksiin.

Direktiivi sisältää täytäntöön pantavan sääntelyn sisällä vapaaehtoisesti sovellettavia osioita, joiden osalta jäsenvaltiot saavat päättää sääntelyn rajoista. Keskeisimmät valinnaiset osiot koskevat niin sanottuja hyväksymismenettelyjä sekä tutkijoiden ja heidän perheenjäsentensä sekä opiskelijoiden liikkumiseen Euroopan unionin alueella liittyviä menettelyjä.

Direktiivin 9 artiklassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat päättää vahvistaa hyväksymismenettelyn, jota sovelletaan julkisiin ja yksityisiin tutkimusorganisaatioihin, jotka haluavat vastaanottaa tutkijan direktiivissä säädetyn hyväksymismenettelyn nojalla. Hyväksymismenettelystä on säädetty jo aikaisemmin tutkijoita koskevassa direktiivissä 2005/71/EY, minkä johdosta siitä on myös säädetty ulkomaalaislaissa (lain 47 a—c §). Tämä voimassa oleva ulkomaalaislain sääntely on kuitenkin jäänyt Suomessa käytännössä niin sanotusti kuolleeksi kirjaimeksi, sillä kertaakaan ei ole hyväksymismenettelyä käytetty, sillä rinnakkainen kansallinen menettely on katsottu sujuvammaksi. Kaikki ulkomaalaiset tutkijat ovat siten tulleet niin sanotun kansallisen menettelyn nojalla, eikä tutkijoita ole lainkaan tullut aiemman tutkijadirektiivin sääntelyn nojalla. Näin ollen tätä esitystä valmisteleavassa virkamiestyöryhmässä kuin myös kuulemistilaisuuksissa korkeakouluilta ja tutkimuslaitoksilta saadun palautteen johdosta on päädytty lopputulokseen, ettei täytäntöönpanon yhteydessä esitetä hyväksymismenettelyn säätämistä kansallisessa laissa.

Direktiivin VI luvussa säädetään liikkuvuudesta jäsenvaltioiden välillä. Liikkuminen koskee tietyin edellytyksin tutkijoita, tutkijoiden perheenjäseniä ja korkeakouluopiskelijoita. Ideana on, että ensimmäisen jäsenvaltion luvalla voi siirtyä toiseen jäsenvaltioon suorittamaan osan tutkimuksesta tai opinnoista ja palata takaisin ensimmäiseen jäsenvaltioon. Direktiivin 28 artiklassa säädetään tutkijoiden lyhytaikaisesta liikkuvuudesta, johon liittyy ilmoittamis- ja vastustamismenettely. Myös direktiivin 31 artiklassa säädettyyn opiskelijoiden liikkuvuuteen liittyy ilmoittamis- ja vastustamismenettely. Direktiivin 29 artiklassa säädetään tutkijoiden pitkäaikaisesta liikkuvuudesta, jonka pituudeksi määritellään yhdessä tai useammassa toisessa jäsenvaltiossa yli 180 päivän jäsenvaltiota kohden vietettävä aika. Direktiivi säätää, että kansallisesti voidaan määrittää tutkijan pitkäaikaisen liikkuvuuden enimmäisaika, jonka on oltava vähintään 360 päivää. Täytäntöönpanon osalta on päätettävänä myös, millaista menettelyä Suomeen suuntautuvan pitkäaikaisen liikkumisen osalta halutaan noudattaa. Direktiivissä säädetään, että jäsenvaltioiden tulee päättää joko samanlaisesta menettelystä kuin tutkijoiden lyhytaikaisessa liikkuvuudessa käytettävä ilmoittamis- ja vastustamismenettely tai pitkäaikaista liikkuvuutta koskevasta hakemusmenettelystä. Täytäntöönpanossa on päädytty tutkijoiden liikkumisen helpottamisen osalta siihen, että pitkäaikaisen liikkuvuuden enimmäispituudeksi määritellään kaksi vuotta, johon asti pitkäaikaisen liikkumisen osalta noudatetaan samaa menettelyä kuin lyhytaikaisen liikkumisen osalta eli noudatetaan ilmoittamis- ja vastustamismenettelyä. Menettelyt liikkumisen osalta olisivat siten samat kaikkien direktiivin liikkuvuutta kattavien ryhmien eli tutkijoiden, näiden perheenjäsenten ja opiskelijoiden kohdalla. Ratkaisu olisi selkein ja olisi myös tutkijoiden työ ja sen luonne sekä opiskelijoiden opiskelu huomioon ottaen perusteltu.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esitys perustuu vaihtoehtojen arvioinnin jälkeen ehdotukseen, että direktiivin täytäntöönpanon johdosta säädettäisiin erillislaki, laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella. Sen keskeisen sisällön muodostaisivat säännökset oleskelulupien hakemisesta, myöntämisestä, epämisestä, peruuttamisesta sekä liikkumisesta Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueelta

Suomeen. Laki nojautuisi osittain ulkomaalaislain säännöksiin, kuten esimerkiksi maahantulon, maassa oleskelun, maasta poistumisen ja työnteko-oikeuden osalta, eikä näistä olisi perusteltua säätää tässä laissa päällekkäisen sääntelyn välttämiseksi. Direktiivistä johtuisi, että jatko-oleskelulupaa haettaisiin tämän ehdotettavan uuden lain, eikä ulkomaalaislain perusteella, kun kyseessä on direktiivin kattamat oleskelulupatyypit, jolloin kyseeseen tulisivat uuden lain tarkoittamat oleskeluluvan myöntämisen edellytykset ja myönnettävän oleskeluluvan pituus samalla tavalla kuin ensimmäisen oleskeluluvan kohdalla. Tämän ehdotettavan uuden erillislain lupajärjestelmä ja systematiikka kuitenkin sulautuisi ulkomaalaislakiin siten, että tutkijoiden, näiden perheenjäsenten ja opiskelijoiden, työharjoittelijoiden ja vapaaehtoistoimintaan osallistujien vapaaehtoisten on mahdollista hakea maassa oleskelunsa aikana muuta kuin direktiivin tarkoittamaa oleskelulupaa, josta säädetään ulkomaalaislaissa ja on mahdollista lopulta hakea pysyvää oleskelulupaa edellytysten täyttyessä. Ehdotettavan uuden lain perusteella myönnettävät oleskeluluvat ja maassa oleskeltavat ajat olisivat siten kolmannen maan kansalaisen hyödyksi, kun ulkomaalaislain tarkoittama, etenkin pysyvää oleskelulupaa koskeva lupaharkinta tulee kyseeseen.

Direktiivin kohderyhmänä ovat etenkin tutkijat ja opiskelijat, joita koskee myös Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella tapahtuva liikkuminen. Direktiivin tarkoituksena on helpottaa tutkimustoiminnan suorittamista varten maahanpääsyä hakevien kolmansien maiden kansalaisten maahanpääsyä sellaisen maahanpääsymenettelyn avulla, joka ei ole riippuvainen heidän oikeudellisesta asemastaan suhteessa vastaanottavaan tutkimusorganisaatioon. Ehdotuksessa esitetäänkin, että voimassa olevaan ulkomaalaislakiin perustuva tutkijoiden jakaantuminen jatko-opiskelijoihin ja tutkijoihin poistuu ja tutkijoille myönnetään oikeussuhteesta ja rahoituksesta riippumatta yhdenmukaisesti tutkijan oleskelulupa.

Esitys perustuu myös siihen, että ulkomaalaislaista kumotaan opiskelun perusteella myönnettävää oleskelulupaa koskeva 46 § ja sitä koskeva sääntely siirrettäisiin uuteen lakiin, jolloin kaikkia opiskelijoita koskeva sääntely on yhdessä.

Voimassa olevan ulkomaalaislain mukaan Suomessa tutkinnon suorittaneen opiskelijan on mahdollista hakea ja saada opintojen suorittamisen jälkeen enintään yhden vuoden ajaksi oleskelulupa työnhakua varten. Oleskeluluvalla annetaan Suomessa opiskelleille ulkomaalaisille tilaisuus löytää työpaikka ja jäädä Suomeen. Direktiivin sääntely menee vielä pidemmälle. Sen lisäksi, että valmistuneet opiskelijat, tosin direktiivi koskee vain korkeakouluopiskelijoita, säilyttävät tämän luvan, se tulee koskemaan myös Suomessa tutkijana toiminutta ulkomaalaista, joka on saanut tutkimustyönsä valmiiksi. Direktiivi säätää, että sekä tutkijoille että korkeakouluopiskelijoille myönnettävä oleskelulupa on työnhakua ja yritystoiminnan perustamista varten. Direktiivi edellyttää, että oleskelulupa myönnetään vähintään yhdeksäksi kuukaudeksi, mutta tämä esitys lähtee siitä, että oleskelulupa myönnetään yhdeksi vuodeksi. Sääntely tältä osin tehtäisiin uudessa laissa, jotta se olisi selkeintä.

Esityksellä ehdotetaan myös, että ulkomaalaislaissa säädettäisiin au pair -sijoituksen perusteella myönnettävän oleskeluluvan edellytyksistä, koska voimassa olevasta ulkomaalaislaista säännös tältä osin puuttuu.

Esityksessä ehdotetaan myös muutoksia sosiaaliturvaa ja terveydenhuoltoa koskevaan lainsäädäntöön. Näillä lainmuutoksilla toteutettaisiin yhdenvertainen kohtelu sosiaaliturvan alalla, mutta samalla otettaisiin käyttöön direktiivin sallima rajoitus yhdenvertaiseen kohteluun tutkijoiden osalta. Direktiivin mukaan jäsenvaltiolla ei ole velvoitetta maksaa perhe-etuuksia tutki-

joille, joiden oleskelu kestää enintään kuusi kuukautta. Terveystuollon lainsäädännön muutoksilla direktiivin tarkoittamat tutkijat ja työsuhteessa olevat opiskelijat, työharjoittelijat ja vapaaehtoistoimintaan osallistuvat vapaaehtoiset rinnastettaisiin kunnan asukkaisiin, jolloin heillä olisi oikeus julkisiin terveystuoliin yhdenvertaisesti kunnan asukkaiden kanssa, vaikka he oleskelisivat maassa tilapäisesti.

Direktiivin mukaista yhdenvertaista kohtelua voidaan 22 artiklan mukaan rajoittaa myös rajoittamalla asunnon saantia. Nyt ehdotettavilla tarkennuksilla käytettäisiin mahdollisuutta rajoittaa asunnon saantia valtion tuella rahoitetussa asuntokannassa, jotta myös jatkossa pääperiaatteena olisi se, että asunnon saamiseksi edellytettäisiin vähintään yhden vuoden mittaista oleskelulupaa. Jatkossa oleskelulupia koskevaa lainsäädäntöä sisältyisi ulkomaalaislain lisäksi myös uuteen ehdotettavaan lakiin kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella. Näin ollen olisi perusteltua täydentää aravarajoituslain, korkotukilain sekä vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain vähintään yhden vuoden pituisia oleskelulupia koskevia säännöksiä koskemaan ulkomaalaislain lisäksi myös uuden lain mukaisia, vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavia oleskelulupia. Lisäksi asukkaaksi valintaa koskevia säännöksiä täydennettäisiin niin, että asukkaaksi voitaisiin valita myös säädettävän uuden lain perusteella Maahanmuuttovirastolta vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavan todistuksen saaneet henkilöt.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole välittömiä valtiontaloudellisia vaikutuksia. Myöskään verotuksen osalta direktiivin täytäntöönpanolla ei arvioida olevan merkittäviä valtiontaloudellisia vaikutuksia.

Direktiivissä säädetyt maahanpääsymenettelyt ovat pääosin käytössä aiempiin direktiiveihin ja kansalliseen sääntelyyn perustuen. Direktiivin johdosta säädettävät oleskelulupaperusteet eivät ole sinänsä uusia, joskin niiden osalta oleskelulupahakemuksessa esitettävät selvitykset hieinan muuttuvat. Direktiivin säännös yhdenvertaisesta kohtelusta on pääosin pantu täytäntöön niin sanotulla yhdistelmälupeidirektiivillä 1.1.2014, joten täytäntöönpano vaatii lähinnä lainsäädännön täsmentämistä.

Direktiivi tuo kansalliseen lainsäädäntöön ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden väliseen käytäntöön menettelyt, miten ensimmäisen jäsenvaltion myöntämällä oleskeluluvalla voi liikkua suorittamaan tutkimusta tai korkeakouluopintoja toisessa jäsenvaltiossa. Voimassa olevien säännösten mukaan lyhytkestoinen liikkuminen on jo ollut mahdollista, mutta työnteke toisen jäsenvaltion oleskeluluvalla ei lähtökohtaisesti ole mahdollista, ellei kyse ole ansiotyöstä, jota saa tehdä enintään kolmen kuukauden ajan ilman oleskelulupaa. Kun otetaan huomioon myös, että direktiivi velvoittaa, että kolmannen maan kansalaisella on sairausvakuutus ja varat toimeentuloa ja paluumatkaa varten, ei kustannuksia odotettaisi syntyvän. Odotettavissa ei ole, että liikkumista ensimmäisestä jäsenvaltiosta Suomeen olisi niin paljon, että sillä olisi suurta kustannusvaikutusta.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Direktiivin täytäntöönpano ei tuo juurikaan uusia tehtäviä Maahanmuuttovirastolle, koska se olisi jatkossakin yksin toimivaltainen käsittelemään oleskelulupa-asioita. Direktiivin säätämistä oleskelulupaperusteista on voimassa olevassa ulkomaalaislaissa sääntelyä, joten kyse ei ole sinänsä myöskään uusista lupaperusteista. Direktiivissä on tutkijoiden, näiden perheenjäsenten ja opiskelijoiden osalta säädetty Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella tapahtuvasta liikkumisesta ja siihen liittyvästä menettelystä. Valittu menettely Suomeen suuntautuvan liikkumisen osalta on ilmoittamismenettely ja siihen liittyvä liikkumisen vastustamismenettely. Menettely on sama, joka tulee olla käytössä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä (HE 80/2017 vp), jossa Maahanmuuttovirasto on määritelty toimivaltaiseksi viranomaiseksi liikkumisen osalta. Näin ollen uudella tehtävällä ei arvioida olevan suurta vaikutusta Maahanmuuttoviraston toimintaan. Maahanmuuttoviraston suoritteet on määritelty maksullisiksi ja hinta määräytyy omakustannusperiaatteella. Lainsäädännön vaikutusten Maahanmuuttoviraston toimintaan arvioidaan jäävän merkityksettömiksi.

Voimassa olevassa ulkomaalaislaissa on sääntelyä tutkimuslaitosten hyväksymismenettelystä. Esitys sisältää ehdotuksen tämän sääntelyn kumoamiseksi ulkomaalaislaista, eikä esityksellä myöskään ehdoteta tästä uudelleen säädettävän, etenkin koska menettelyä ei ole lainkaan käytetty ja koska menettelyn käyttöönotto on direktiivissä jäsenvaltioille valinnainen osio. Tehtävä siten poistuisi opetus- ja kulttuuriministeriön tehtävistä.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksen perusteella säädetään oleskeluluvista, joista on tähän mennessä säädetty ulkomaalaislaissa ja valtaosin kansallisista lähtökohdista. Esitys ei siten säädä sillä tavalla uusista lupaperusteista, että se merkitsisi juurikaan kasvua, ei ainakaan ole nähtävissä merkittävää kasvua, hakijamääriin.

Oleskelulupia koskeva sääntely perustuu jatkossa enemmän Euroopan unionin sääntelyyn, jolloin se merkitsee, että jäsenvaltioiden välillä sääntely tulee olemaan yhdenmukaisempaa kuin se aiemmin on ollut. Esityksen keskeisimpiä muutoksia ja vaikutuksia onkin tutkijoiden ja opiskelijoiden mahdollisuus liikkua jäsenvaltioiden välillä, mikä edellyttää yhdenmukaista sääntelyä. Liikkuvuutta koskeva sääntely helpottaa tutkimuslaitosten ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä sekä tutkijoiden ja opiskelijoiden asemaa, koska liikkuvuus toiseen jäsenvaltioon mahdollistetaan ensimmäisen jäsenvaltion myöntämällä oleskeluluvalla pidemmäksi ajaksi kuin se Schengen-säännösten perusteella on tähän asti ollut mahdollista.

Toinen keskeisen vaikutus, joka myös vaikuttaa tutkijoiden ja opiskelijoiden kohdalla, on oleskeluluvan voimassaoloajan pidentäminen yhdestä vuodesta kahteen vuoteen. Pidemmän oleskeluluvan turvin kolmannen maan kansalaisten asema selkiytyy pidemmäksi ajaksi, minkä voidaan arvioida edistävän heidän edellytyksiään integroitua maahan sekä suorittaa tutkimustaan ja opintojaan menestyksekkäästi.

Ulkomaalaiset opiskelijat ovat voimavara, joka täyttää työvoiman tarvetta Suomessa. Merkittävä osa heistä ei kuitenkaan jää valmistuttuaan Suomeen työskentelemään. Toisaalta on käynyt ilmi, että useimmat opiskelijoista haluaisivat jäädä, mutta työllistymismahdollisuuksia heikentävät puutteellinen kielitaito ja vähäiset työelämäverkostot. Tähän epäkohtaan on kiinnitetty huomiota muun muassa valtion kotouttamisohjelmassa (työ- ja elinkeinoministeriö

2012) ja Maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiassa. Esitys tuo opiskelijoille ja tutkijoille paremmat mahdollisuudet jäädä maahan etsimään töitä tai aloittamaan yritystoiminta, jolloin se mahdollistaa osaavan työvoiman tarjonnan työmarkkinoilla ja mahdollistaa tutkimustoiminnan ja opiskelun kautta hankitun liikeidean jalostamisen ja aloittamisen entistä paremmin.

Esityksen ei arvioida juurikaan lisäävän asunnonhakijoiden määrää valtion tukemiin vuokra-asuntoihin. Ehdotettu muutos tarkoittaisi käytännössä sitä, että myös toisessa jäsenvaltiossa oleskeluluvan saaneet ja uuden kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain mukaisen vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavan todistuksen Maahanmuuttovirastolta saaneet henkilöt voitaisiin valita asukkaiksi valtion tukemiin vuokra-asuntoihin. Tällaisia henkilöitä voidaan arvioida olevan vuosittain vain murto-osa asunnonhakijoiden nykyisestä määrästä.

Esityksellä ei ole vaikutuksia eri sukupuolten kannalta.

5 Asian valmistelu

Sisäministeriö asetti 13 päivänä lokakuuta 2016 lainsäädäntöhankkeen, jossa tavoitteena on koordinoida ja valmistella sekä raportoida direktiivin kansallinen täytäntöönpano sen asettaman määräajan kuluessa. Tehtävänä on selvittää täytäntöönpanon edellyttämät lainsäädäntötarpeet ja valmistella ehdotukset tarvittaviksi lainsäädännön muutoksiksi sekä sovittaa valmisteltävien säännösten kanssa yhteen mahdollisesti itsenäisesti annettavien ja muiden esitysten yhteydessä annettavien säännösten valmistelu.

Valmistelun tukena on toiminut työryhmä, jossa ovat olleet edustettuina sisäministeriön maahanmuutto-osaston lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ja Maahanmuuttovirasto.

Esityksestä pyydettiin lausunnot 91 taholta. Esitys lähetettiin myös lainsäädännön arviointineuvostolle. Keskeisiä lausujia olivat ministeriöiden ja maahanmuuttoasioihin liittyvien eri viranomaisten lisäksi työmarkkinaosapuolet, etujärjestöt ja tutkimusta suorittavat laitokset sekä kaikki yliopistot ja ammattikorkeakoulut sekä eräät opiskelijajärjestöt ja asumiseen ja liikkuvuuteen liittyvät järjestöt.

Vastauksia lausuntopyyntöön saatiin hieman yli 50 taholta.

Lausunnoista saatu palaute valittuihin ratkaisuihin, erillislain säätäminen ja tutkijoita sekä opiskelijoita koskevan sääntelyn keskittäminen yhteen lakiin, kahden vuoden oleskeluluvan pituuden mahdollistaminen tutkijoille ja opiskelijoille, työnhakua ja yrittäjyyden perusteella myönnettävä oleskelulupa, liikkuvuuden toteuttaminen kaikissa tapauksissa ilmoitusmenettelyllä ja muun muassa oleskeluluvan jatkuvaluonteinen luonne tutkijoille, saivat pääasiassa myönteisen vastaanoton.

Lausuntojen johdosta esityksessä on täsmennetty määritelmiä, jotta tutkijan ja opiskelijan oleskeluluvan myöntäminen kattaisi myös kansalliset tarpeet niin hyvin kuin se direktiivin puitteissa on mahdollista. Myöskin au pair -sijoituksen perusteella myönnettävän oleskeluluvan myöntämisen edellytyksiä on täsmennetty ulkomaalakiin ehdotettavassa uudessa 46 §:ssä ja sen yksityiskohtaisissa perusteluissa. Lisäksi yhdenvertaiseen kohteluun liittyviä säännöksiä

HE 21/2018 vp

on täsmennetty, mukaan lukien esityksen liitelait, ja esityksessä lausuntokierroksella ollut lain 5 §, joka oli otsikoltaankin erheellinen, on valmistelun edetessä saatu poistettua. Useissa lausunnoissa kiinnitettiin ansioituneesti huomiota esityksessä olleen 5 §:n suhdetta direktiivin yhdenvertaisen kohtelun 22 artiklaan, jolloin esitystä on saatu muutettua vastaamaan direktiivin sääntelyä.

Esitykseen sisältyvän uuden ehdotettavan lain muutoksenhakusäännöksiä on tarkennettu vastaamaan voimassa olevan ulkomaalaislain vastaavia säännöksiä, etenkin mitä tulee Maahanmuuttoviraston oikeuteen hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Sääntely on saatu vastaamaan ulkomaalaislaissa olevaa muutoksenhakua koskevaa sääntelyä. Vastaavasti esityksen suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys -kohtaa on täsmennetty.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella

1 §. Lain tarkoitus. Lakiin ehdotetaan otettavaksi sen tarkoituksen määrittävä säännös. Lain tarkoituksena on panna täytäntöön tutkimusta, opiskelua, harjoittelua, vapaaehtoistyötä, oppilasvaihto-ohjelmaa tai koulutushanketta ja au pairina työskentelyä varten tapahtuvan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2016/801/EU.

2 §. Soveltamisala. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi lain soveltamisalasta. Säännös perustuu direktiivin 2 artiklaan ja kansalliseen tarkentavaan sääntelyyn. Pykälän 1 momentin mukaan lakia sovellettaisiin kolmannen maan kansalaisiin, jotka ovat tutkijoita, opiskelijoita, työharjoittelijoita tai Euroopan unionin vapaaehtoishjelmien puitteissa tapahtuvaa vapaaehtoistoimintaa varten. Direktiivissä käytetään käsitettä eurooppalainen vapaaehtoispalvelu (EVS). Euroopan unionissa on parhaillaan käsittelyssä asetusehdotus Euroopan solidaarisuusjoukoista, joka on yksi unionin vapaaehtoispalvelumalli ja vastaa sisällöltään pitkälti Erasmus+/EVS-ohjelmaa vapaaehtoistoiminnan alalla. Asetus hyväksyttäneen vuoden 2018 alku puoliskolla.

Direktiivin 2 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat muilta osin päättää, soveltavatko ne direktiivin muita osioita. Lain soveltamisalan ulkopuolelle ehdotetaan jätettäväksi direktiivin vapaaehtoista soveltamista koskevat osiot, jolloin soveltamisalaan ei oteta palkatonta harjoittelua, muuta kuin Euroopan unionin vapaaehtoishjelmien puitteissa tapahtuvaa vapaaehtoistoimintaa, oppilasvaihto-ohjelmaa ja koulutushanketta sekä au pair -sijoitusta koskevaa direktiivin sääntelyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin direktiivin mukaisesta luettelosta niistä kohderyhmistä, joihin direktiiviä ja ehdotettavaa lakia ei sovellettaisi. Lakia ei sovellettaisi kohderyhmiin, jotka hakevat kansainvälistä suojelua tai jotka saavat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95/EU mukaista kansainvälistä suojelua tai jotka saavat neuvoston direktiivin 2001/55/EY mukaista tilapäistä suojelua jossain jäsenvaltiossa, jotka tulevat direktiivin 2014/66/EU nojalla työsuhteisiksi harjoittelijoiksi yrityksen sisäisen siirron yhteydessä eikä niihin, joille on myönnetty oikeus maahantuloon erittäin pätevän työntekijän asemassa direktiivin 2009/50/EY mukaisesti. Lakia ei sovellettaisi kolmansien maiden kansalaisiin, jotka ovat oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen unionissa käyttäneiden unionin kansalaisten perheenjäseniä, eikä niihin joilla on unionin ja sen jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisiin sopimuksiin perustuva oikeus samanlaiseen vapaaseen liikkuvuuteen kuin unionin kansalaisilla. Lakia ei sovellettaisi myöskään niihin, joiden karkottamista on lykätty tosiseikkoihin perustuvista tai oikeudellisista syistä.

3 §. Suhde ulkomaalaislakiin. Pykälässä säädettäisiin ehdotettavan lain suhteesta ulkomaalaislakiin. Ulkomaalaislaki sisältää maahanmuuttoa koskevan perussääntelyn, josta ei ehdoteta säädettävän uudelleen. Kolmannen maan kansalaisiin sovellettaisiin ulkomaalaislain yleisiä maahantuloon ja maasta lähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon liittyviä säännöksiä sikäli kuin tässä laissa ei toisin säädetä. Tällaisia säännöksiä ovat esimerkiksi maahantulon edellytykset,

vaatimukset matkustusasiakirjoista, oleskeluluvan myöntämisen yleiset edellytykset, toimeentuloedellytys, oleskelulupakorttia koskevat säännökset sekä maasta poistamista koskevat säännökset.

4 §. Määritelmät. Pykälässä säädettäisiin laissa käytettävien keskeisten käsitteiden määrittelyistä. Määritelmät ovat osin samanlaisia kuin direktiivin 3 artiklassa ja osin kirjoitettu vastaamaan paremmin kansallisen lain tarpeita.

Kolmannen maan kansalainen. Kolmannen maan kansalaisia ovat muut kuin unionin kansalaiset ja heihin rinnastettavat. Unionin kansalaisiin rinnastettavia ovat Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaiset.

Tutkija. Tutkijalla tarkoitetaan kolmannen maan kansalaista, jolla on tohtorintutkinto tai tohtoriohjelmaan pääsyn mahdollistava ylempi korkeakoulututkinto, ja jonka tutkimusorganisaatio valitsee ja jolle on myönnetty oikeus päästä Euroopan unionin jäsenvaltion alueelle suorittamaan sellaista tutkimustoimintaa, johon tavallisesti edellytetään tällaista tutkintoa. Tutkijan määritelmä olisi siten soveltamisalaltaan laaja, jolloin ratkaisevaa oleskelulupaharkinnan kannalta on tutkijan työhön liittyvät seikat, mutta ei tutkijan toimeentuloon eli rahoituksen lähteeseen liittyvät seikat.

Opiskelija. Opiskelijalla tarkoitetaan kolmannen maan kansalaista, joka on hyväksytty korkeakouluun ja jolle on myönnetty oikeus päästä Euroopan unionin jäsenvaltion alueelle osallistumaan päätoimisesti kokopäiväiseen opinto-ohjelmaan, joka johtaa korkeakoulututkintoon, ja kolmannen maan kansalaista, joka on hyväksytty muuhun oppilaitokseen kuin korkeakouluun ja jolle on myönnetty oikeus osallistua opinto-ohjelmaan, joka johtaa ammattiin tai tutkintoon; kyseeseen voivat tulla myös tällaisiin koulutuksiin valmentavat opinnot tai pakollinen harjoittelujakso. Sääntelytavalla pitäydytään toisaalta opiskelijan määritelmässä siten kuin se on määritelty direktiivissä, mutta muilta osin opiskelija on pyritty määrittämään siten kuin kansallinen sääntely ja sitä seurannut soveltamiskäytäntö ovat voimassa olevan lain perusteella olleet.

Työharjoittelija. Harjoittelijalla tarkoitetaan kolmannen maan kansalaista, jolla on korkeakoulututkinto tai joka osallistuu kolmannessa maassa korkeakoulututkintoon johtavaan opinto-ohjelmaan, ja jolle on myönnetty oikeus päästä Suomeen osallistumaan työsuhteiseen harjoitteluohjelmaan, jonka tavoitteena on saada tietoa ja kokemusta ammatillisessa toimintaympäristössä.

Vapaaehtoinen. Vapaaehtoisella tarkoitetaan kolmannen maan kansalaista, jolle on myönnetty oikeus päästä osallistumaan Suomessa Euroopan unionin vapaaehtoishjelmien puitteissa tapahtuvaan vapaaehtoistoimintaan. Vapaaehtoisella tarkoitettaisiin henkilöä, joka ei ole työsuhteessa.

Korkeakoulu. Korkeakoulun määritelmä vastaisi Suomen kansallisia tarpeita, minkä vuoksi se määriteltäisiin direktiivissä olevasta määritelmästä hieman toisella tavalla, mutta kuitenkin kattaen direktiivin tarkoituksen.

Vastaanottava yksikkö. Vastaanottavalla yksiköllä tarkoitetaan tutkimusorganisaatiota, korkeakoulua, oppilaitosta, vapaaehtoishjelmasta vastaavaa organisaatiota tai harjoittelijoita vastaanottavaa yksikköä, jonka toimintaan kolmannen maan kansalainen osallistuu ja joka sijait-

see Suomessa. Direktiivin määritelmän mukaan yksikön oikeudellisella muodolla ei ole merkitystä, joten kyseeseen voi tulla esimerkiksi osakeyhtiö, säätiö tai julkisoikeudellinen yhteisö.

Ensimmäinen jäsenvaltio. Ensimmäisellä jäsenvaltiolla tarkoitetaan sitä Euroopan unionin jäsenvaltiota, joka ensimmäisenä myöntää kolmannen maan kansalaiselle luvan.

Toinen jäsenvaltio. Toisella jäsenvaltiolla tarkoitetaan mitä tahansa muuta Euroopan unionin jäsenvaltiota kuin ensimmäistä jäsenvaltiota.

Liikkuvuustoimenpiteitä sisältävä unionin tai monenvälinen ohjelma. Tällä määritelmällä tarkoitetaan Euroopan unionin tai sen jäsenvaltioiden rahoittamia ohjelmia, joilla edistetään kolmansien maiden kansalaisten liikkuvuutta unionissa tai ohjelmiin osallistuvissa jäsenvaltioissa.

Lupa. Luvalla tarkoitetaan oleskelulupaa, joka on myönnetty asetuksen (EY) N:o 1030/2002 mukaista yhtenäistä kaavaa käyttäen ja jonka nojalla luvanhaltija voi oleskella laillisesti jäsenvaltion alueella.

Perheenjäsen. Perheenjäsenellä tarkoitetaan neuvoston direktiivin 2003/86/EY 4 artiklan 1 kohdassa määriteltyjä kolmansien maiden kansalaisia.

5 §. *Tutkimusorganisaation kanssa tehtävä sopimus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi direktiivin 10 artiklasta, joka on otsikoitu vastaanottosopimukseksi. Kuitenkin ehdotetaan, että pykälässä ja muualla laissa käytettäisiin yksinomaan sanaa "sopimus", joka on juridinen käsite ja kattava yleistermi ja joka siten vastaisi myös direktiivin tarkoittamaa vastaanottosopimusta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tutkijan ja tutkimusorganisaation välillä on tehtävä sopimus, kun tutkimusorganisaatio haluaa vastaanottaa tutkijan tutkimuksen tekemistä varten. Käytännössä sopimuksen on oltava kirjallinen. Jotta tutkimusorganisaatio voi tehdä sopimuksen, sen on tullut hyväksyä tutkimushanke. Hyväksyminen edellyttää, että tutkimusorganisaatio ensin tarkistaa tutkimushankkeen tavoitteen, arvioi sen keston, tarkistaa sen toteutukseen tarvittavien varojen saatavuuden sekä tarkistaa kolmannen maan kansalaisen tutkijan pätevyyden. Tehty sopimus olisi oleskelulupahakemuksen keskeisin edellytys, koska se osoittaisi, että tutkimusorganisaatio on varmistunut tarpeestaan saada tutkija työskentelemään tutkimushankkeeseensa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, mitä tietoja sopimuksen tulisi vähintään sisältää. Sen 1 kohdassa säädettäisiin, että sopimuksessa olisi mainittava tutkimustoiminnan tai tutkimusalan nimi tai tarkoitus. Tämä on oleellinen tieto sen määrittämiseksi, että kyse on tutkijasta. Momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että sopimuksessa tutkija sitoutuu saattamaan tutkimustoimintansa päätökseen ja vastaavasti tutkimusorganisaatio sitoutuu vastaanottamaan tutkijan tätä tarkoitusta varten. Lähtökohtaisesti tämä voidaan osoittaa sopimuksen allekirjoituksin, mikä merkitsee, että molemmat osapuolet ovat sopimuksen hyväksyneet ja siihen sitoutuvat.

Pykälän 2 momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että sopimuksessa olisi mainittava tutkimustoiminnan alkamis- ja päättymispäivä tai tutkimuksen tekemisen arvioitu kesto. Jos päivämääriä ei pystytä ilmaisemaan, arvioitu kesto tulee pyrkiä määrittelemään mahdollisimman tarkasti, jotta oleskeluluvan kesto voidaan päättää.

Pykälän 2 momentin 4 kohdassa säädettäisiin, että sopimuksessa on mainittava tutkimusorganisaation ja tutkijan välinen oikeussuhde. Oikeussuhde määrittää, mitä oikeuksia ja velvollisuuksia osapuolilla on, ja samalla se määrittää, millaista selvitystä esimerkiksi tutkijan toimeentulosta tulee oleskelulupahakemuksen yhteydessä esittää. Jos oikeussuhde on muu kuin työsuhde, tutkijan tutkimustoiminnan suorittamisesta saama rahoitus voi olla esimerkiksi apuraha, stipendi tai muu vastaavanlainen rahoitus. Jos oikeussuhde on työsuhde, 5 kohdassa säädettäisiin selvyuden vuoksi, että tällöin sopimuksessa tulee olla sovittuna asiaankuuluvat työehdot, jotka noudattavat Suomessa voimassa olevia työsuhdetta koskevia säännöksiä ja sovellettavaa työehtosopimusta.

Pykälän 2 momentin 6 kohdassa säädettäisiin, että tutkimusorganisaation ja tutkijan välisessä sopimuksessa olisi tuotava esiin tutkijan aikomus liikkua Suomen myöntämällä oleskeluluvalla toiseen jäsenvaltioon suorittamaan tutkimustaan, jos liikkuminen on tuolloin jo tiedossa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tutkimusorganisaation ja tutkijan välisen sopimuksen päättymisestä. Direktiivin 10 artiklan 5 kohdan mukaan sopimus päättyy automaattisesti, jos kolmannen maan kansalaista ei päästetä maahan tai jos tutkimusorganisaation ja tutkijan välinen oikeussuhde päättyy. Artiklan 6 kohdassa säädetään, että tutkimusorganisaation on ilmoitettava mahdollisimman nopeasti asianomaisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle kaikista seikoista, jotka estävät sopimuksen täytäntöönpanon. Tutkimusorganisaatiolla olisi laaja velvoite ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle kaikista seikoista, jotka estävät sopimuksen täytäntöönpanon.

6 §. *Oleskeluluvan myöntäminen tieteellistä tutkimusta varten.* Pykälässä säädettäisiin tutkijalle myönnettävästä oleskeluluvasta. Keskeistä on, riippumatta siitä millainen tutkimusorganisaation ja tutkijan välinen oikeussuhde on, että tutkijalle myönnetään tämän lainkohdan perusteella oleskelulupa, eikä enää ulkomaalaislain perusteella. Säännöksellä olisi nykytilaa muuttava vaikutus siten, että tutkijoiden luokittelu oleskelulupaharkinnassa oikeussuhteen ja siihen liittyvän rahoituksen perusteella tutkijoiksi ja jatko-opiskelijoiksi lakkaa. Säännöksen myötä kaikille tutkijoille myönnetään sama oleskelulupa.

Oleskeluluvan myöntäminen perustuisi 1 momentin mukaan tutkimusorganisaation ja tutkijan välillä tehtyyn sopimukseen, josta säädetään 5 §:ssä, ja siinä esitettyihin seikkoihin.

Toinen keskeinen seikka lupaharkinnassa olisi 2 momentin säännös siitä, että tutkijan toimeentulon tulee olla turvattu koko sen ajan, jolle oleskelulupaa haetaan, ja tulee olla varat paluukustannuksia varten. Toimeentuloedellytys asetuisi sen mukaan, mikä on tutkimusorganisaation ja tutkijan välinen oikeussuhde. Jos oikeussuhde on työsuhde, toimeentuloedellytys tulisi täyttää Suomen työlainsäädäntöön ja sovellettavaan työehtosopimukseen liittyvien vaatimusten perusteella siten, että riittävä toimeentulo tulisi ansiotyöstä saatavalla tulolla. Toimeentulon katsotaan olevan turvattu, kun hänelle maksetaan vähintään työehtosopimuksen mukainen palkka. Jos sovellettavaa työehtosopimusta ei ole, on maksettava palkkaa vähintään työttömyysturvalain työssäoloehdon mukaisen päivärahoikeuden täyttävä määrä. Jos kyse on muusta kuin työsuhteesta, toimeentuloa arvioitaisiin ulkomaalaislain 39 §:n perusteella.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tutkijalle myönnettävän oleskeluluvan lajista ja voimassaoloajasta. Oleskelulupa myönnettäisiin jatkuvana (A) riippumatta siitä, miten pitkäksi ajaksi lupa myönnetään. Luvan myöntäminen jatkuvana olisi perusteltua ottaen huomioon tutkijat direktiivin osaavana ja koulutettuna kohderyhmänä. Myönnettävän oleskeluluvan pituudeksi

säädettäisiin kaksi vuotta. Tämä olisi lähtökohtana myönnettäessä tutkijalle oleskelulupa kaikissa tilanteissa, eikä siten tehtäisi direktiivin 18 artiklan 1 kohdan tarkoittamaa jakoa eripituisiin, vähintään yhden tai vähintään kahden vuoden oleskelulupiin. Jos tutkimusorganisaation ja tutkijan välinen sopimus olisi tehty lyhyemmälle ajalle, oleskelulupa myönnettäisiin tällöin kahta vuotta lyhyemmälle ajalle eli ajalle, jonka sopimus on voimassa. Jatko-oleskeluluvan osalta noudatettaisiin samaa menettelyä kuin ulkomaalaislain perusteella myönnettävissä oleskeluluvissa eli oleskelulupa voitaisiin myöntää tällöin enintään neljäksi vuodeksi.

7 §. *Oleskeluluvan myöntäminen opiskelua varten.* Pykälässä säädettäisiin sekä direktiivin 11 artiklan tarkoittamista korkeakouluopiskelijoista että muista opiskelijoista, joista nyt säädetään voimassa olevassa ulkomaalaislain 46 §:ssä. Pykälään siten koottaisiin kaikki ne tilanteet, joissa oleskelulupa opiskelun perusteella voidaan myöntää. Tästä seuraisi, että oleskeluluvan myöntämisestä opiskelun perusteella ei enää säädettäisi ulkomaalaislaissa.

Pykälän 1 momentissa jaettaisiin oleskeluluvan myöntäminen direktiiviin tarkoitettuihin korkeakouluopintoihin ja muihin opintoihin. Jako olisi perusteltua tehdä direktiivin raportointivelvoitteen johdosta ja toisaalta siksi, että Euroopan unionin sisäistä liikkumista koskeva sääntely koskee direktiivin mukaan vain korkeakouluopiskelijoita.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin, että oleskelulupa voitaisiin myöntää kolmannen maan kansalaiselle, joka on hyväksytty opiskelijaksi Suomessa sijaitsevaan korkeakouluun. Korkeakoulun osalta edellytettäisiin käytännössä, että se toimii ja sijaitsee Suomessa ja että se on Suomen korkeakoulujärjestelmän mukainen korkeakoulu, jolla on oikeus järjestää korkeakoululainsäädännön mukaista tutkintoon johtavaa ja muuta koulutusta. Oleskeluluvan myöntäminen korkeakouluopintojen varten edellyttäisi lisäksi, että kolmannen maan kansalainen on suorittanut korkeakoulun vaatimat maksut. Tyypillisin tällainen maksu olisi yliopisto-opiskelijoita koskeva lukukausimaksuvelvollisuus tietyissä tilanteissa. Keskeistä on, että yliopisto määrittää, miten ja missä aikataulussa lukukausimaksu on suoritettava. Keskeistä on myös, että Maahanmuuttovirastolla on tiedossa, onko tämä edellytys oleskeluluvan myöntämisen kannalta täytetty siten kuin yliopisto edellyttää ja että kolmannen maan kansalainen on hyväksytty yliopiston opiskelijaksi ilman ehdollisuuksia.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin ulkomaalaislain 46 §:stä siirtyvät muut tilanteet, joiden perusteella oleskeluluvan myöntäminen opiskelun perusteella olisi mahdollista. Tämä kohta sisältäisi pääasiassa muut kuin korkeakouluopinnot. Kolmannen maan kansalaisen tulee olla hyväksytty oppilaitoksen opiskelijaksi ja oppilaitoksen tulee sijaita Suomessa. Opintojen tulee johtaa tutkintoon tai ammattiin taikka, jos siihen on perusteltu syy, oleskelulupa voidaan myöntää myös muihin opintoihin. Lain soveltamisala tältä osin säilyisi pitkälti samana kuin voimassa olevassa laissa sillä täsmennyksellä, että oppilaitoksen tulee olla Suomen koulutusjärjestelmän mukainen oppilaitos, jolla on lainsäädäntöön perustuva oikeus järjestää koulutusta ja myöntää tutkintoja. Oleskelulupa myönnettäisiin, kuten tähänkin asti, pääasiallisesti tutkintoon johtavaa opiskelua varten. Myös muuhun kuin tutkintoon johtavaan opiskeluun myönnettäisiin tilapäinen oleskelulupa, jos kolmannen maan kansalainen voi esittää hakemuksensa tueksi erityisiä perusteita. Erityisenä perusteena pidettäisiin esimerkiksi hankitun ammattitaidon tai tutkinnon täydentäminen, lähtömaassa tehtävään työhön liittyvä lisäkoulutus, Suomesta saatava erityiskoulutus, esimerkiksi niin sanotun koulutusviennin puitteissa tapahtuva koulutus, ulkomaalaisen halu opiskella Suomen kulttuuria tai kieltä ja Suomessa olevat sukujuuret. Erityisenä perusteena pidettäisiin myös opintojen aloittamista edeltävää suomalaiseseen yhteiskuntaan orientoivaa kieli- ja muuta koulutusta silloin, kun hakija on hyväksytty

suomalaiseen yliopistoon, korkeakouluun, ammattikorkeakouluun tai ammatilliseen oppilaitokseen tutkinto-opiskelijaksi. Tilapäinen oleskelulupa myönnettäisiin myös yli kolme kulkautta kestävään opiskelijavaihtoon tuleville.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimeentulo vaatimuksesta siten, että kolmannen maan kansalaisen toimeentulon tulee olla turvattu siten kuin ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään. Kolmannen maan kansalaisen toimeentulon tulee siten olla turvattu koko sen ajan, jolle oleskelulupaa haetaan, ja tulee olla varat paluukustannuksia varten.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös opiskelijan vakuutusedellytyksestä samalla tavalla kuin se on voimassa olevassa ulkomaalaislaissa. Laissa ei kuitenkaan enää säädettäisi, että kyseessä tulisi olla luotettavan ja vakavaraisen yhtiön tai laitoksen myöntämä vakuutus, koska Maahanmuuttoviraston on käytännössä mahdotonta varmistaa vakuutuksen myöntäneen yhtiön tai laitoksen luotettavuutta ja vakavaraisuutta. Kotikuntalain mukaan vähintään kaksi vuotta Suomessa opiskelleet ulkomaalaiset saavat yleensä kotikunnan Suomessa. Tämän takia yli kaksi vuotta kestäviä opintoja varten Suomeen tulevilta opiskelijoilta ei olisi tarkoituksenmukaista vaatia sellaista vakuutusta, jonka kattamat palvelut opiskelija joka tapauksessa saa, koska hänellä on kotikunta. Siten vähintään kahdeksi vuodeksi Suomeen tulevilta opiskelijoilta edellytettäisiin vakuutusta, joka kattaisi ensisijaisesti lääkekustannukset. Käytännössä yksityiset vakuutukset kuitenkin kattavat lääkärinpalkkioita sekä hoidon ja tutkimuksen kustannuksia, mikä vastaisi Suomen sairausvakuutuksen käytäntöä. Voimassa olevan ulkomaalaislain 46 §:n tarkoittamalta opiskelijalta edellytetyn vakuutuksen kattavuus on porrastettu. Vakuutuksen on edellytetty kattavan sairaanhoidon kustannukset 100 000 euroon saakka, jos kyse on alle kahden vuoden opiskelusta Suomessa, jolloin opiskelijalla ei ole kotikuntaa eikä pääsyä julkisiin terveyspalveluihin samoin ehdoin kuin kunnan asukkailla. Jos opiskelun arvioidaan kestävä vähintään kaksi vuotta, opiskelija saa kotikunnan ja oleskeluluvan edellytyksenä oleva vakuutus on tarkoitettu kattamaan lääkekustannukset 30 000 euroon saakka. Vakuutusten euromäärät ovat vuoden 2007 kustannustason mukaisia. Kuntien peruspalveluindeksillä tarkistettut euromäärät vuoden 2017 kustannustasossa olisivat 122 000 euroa ja 36 600 euroa. Sen vuoksi ehdotetun lain 8 §:n mukaisten vakuutusten tulisi kattaa kustannukset 120 000 euroon saakka, jos kyse on alle kahden vuoden opiskelusta Suomessa, ja 40 000 euroon saakka, jos kyse on vähintään kahden vuoden opiskelusta.

Pykälän 3 momentin mukaan oleskelulupa myönnettäisiin tilapäisenä (B) kahdeksi vuodeksi, kun tällä hetkellä voimassa olevan ulkomaalaislain mukaan oleskelulupa opiskelua varten myönnetään yhdeksi vuodeksi kerrallaan. Oleskeluluvan myöntäminen yhdeksi vuodeksi olisi myös mahdollista, etenkin jos kolmannen maan kansalaisen, erityisesti lukukausimaksuvelvollisten opiskelijoiden kohdalla, on vaikea osoittaa riittäviä varoja yhtä vuotta pidemmälle ajalle. Direktiivin 18 artiklan 2 kohdassa säädetään, että liikkuvuustoimenpiteitä sisältävien unionin tai monenvälisten ohjelmien tai kahden tai useamman korkeakoulun välisten sopimusten piiriin kuuluville opiskelijoille on myönnettävä lupa, jonka kesto on vähintään kaksi vuotta, ja muissa tapauksissa oleskeluluvan kesto on oltava vähintään yksi vuosi. Direktiivistä johtuen, kun kolmannen maan kansalainen hakee oleskelulupaa Suomeen opiskelun perusteella ja hän aikoo suorittaa osan opinnoistaan liikkuvuustoimenpiteiden nojalla toisessa jäsenvaltiossa, oleskelulupa myönnettäisiin kahden vuoden ajalle, jos edellytykset täyttyvät, jotta liikkuminen olisi mahdollista Suomen myöntämän oleskeluluvan turvin.

Oleskeluluvan myöntämisen mahdollisuus kaikille opiskelijoille samanpituisena olisi yhdenvertaisuuden vuoksi perusteltua ja perusteltua myös siksi, että pitempi luvan voimassaoloaika

harventaisi kolmannen maan kansalaisen asiointitarvetta oleskelulupa-asioissa, jolloin se myös vähemmän kuormittaisi Maahanmuuttoviraston työtä, ja myös helpottaisi kolmannen maan kansalaisen liikkumista Schengen-alueella ja kotimaahansa. Jos kolmannen maan kansalaisen opinnot siten kestäisivät opintojen aikataulun mukaan vähintään kaksi vuotta ja jos kolmannen maan kansalaisella on toimeentulo turvattu koko tälle ajalle, lupa voitaisiin myöntää kahdeksi vuodeksi. Jos toimeentuloa ei olisi koko kahden vuoden ajalle tai opinnot kestäisivät alle kaksi vuotta, oleskelulupa voitaisiin kuitenkin myöntää lyhyemmälle ajalle. Poikkeama kahden vuoden oleskeluluvan pituudesta tulisi perustella.

8 §. *Oleskeluluvan myöntäminen työharjoittelua varten.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi työharjoittelun perusteella myönnettävästä oleskeluluvasta. Pykälän 1 momentissa oleskeluluvan myöntäminen jaettaisiin kolmeen eri tilanteeseen. Momentin 1 kohdassa säädettäisiin direktiivissä säädetystä työharjoittelusta ja 2-3 kohdassa säädettäisiin työharjoittelusta, jota koskeva sääntely siirrettäisiin ulkomaalaislain 5 luvusta tähän pykälään. Tästä seuraisi, että kaikki työharjoittelun perusteella myönnettävät oleskelulupaperusteet olisivat tässä yhdessä pykälässä, mikä olisi omiaan pitämään asian selkeänä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin direktiivin 13 artiklan tarkoittamasta työharjoittelusta, kun kolmannen maan kansalainen on suorittanut korkeakoulututkinnon, jonka suorittamisesta on oleskelulupahakemuksen vireille tulon hetkellä kulunut enintään kaksi vuotta, tai kolmannen maan kansalainen osallistuu opinto-ohjelmaan, joka johtaa korkeakoulututkintoon. Kahden vuoden aikaraja on ehdoton ja koskee korkeakoulututkinnon suorittamista, eikä siitä voi poiketa, kun harjoittelu tapahtuu tutkinnon suorittamisen jälkeen. Jos muuta ei ole näytetty, tutkinnon suorittamispäivänä pidetään tutkintodistuksessa olevaa päiväystä. Oleskelulupahakemus tulee panna vireille tuosta päiväyksestä alkavan kahden vuoden määräajan kuluessa, jolloin työharjoittelu voi ajallisesti sijoittua tuolle kahden vuoden jaksolle, sen yli tai sen jälkeen, riippuen missä vaiheessa oleskelulupahakemus tulee vireille ja työharjoittelu alkaa. Työharjoittelun kesto olisi, kuten jäljempänä säädettäisiin, enintään 18 kuukautta. Työharjoittelun perusteella voidaan oleskelulupa myöntää myös tilanteessa, jossa kolmannen maan kansalainen ei ole vielä suorittanut korkeakoulututkintoa ja työharjoittelu liittyy opintoihin. Tällöin hakemuksessa on esitettävä selvitys siitä, miten työharjoittelu liittyy suoritettaviin opintoihin.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin voimassa olevan ulkomaalaislain 77 §:n 1 momentin 11 kohdassa säädetystä työharjoittelusta. Näin ollen tässä kohdassa säädettäisiin työharjoittelusta, joka sisältyy valtioiden väliseen sopimukseen tai kansalaisjärjestöjen vaihto-ohjelmaan.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin voimassa olevan ulkomaalaislain 77 §:n 1 momentin 12 kohdassa säädetystä työharjoittelusta. Näin ollen tässä kohdassa säädettäisiin työharjoittelusta, kun kolmannen maan kansalainen opiskelee ulkomaisessa korkeakoulussa suomen tai ruotsin kieltä tai kun työharjoittelun ala vastaa kolmannen maan kansalaisen opintoja tai tutkintoa, mutta kyse ei kuitenkaan olisi 1 kohdan tarkoittamasta tilanteesta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimeentuloedellytyksestä. Työharjoittelijan toimeentulon tulee olla turvattu koko sen ajan, jolle oleskelulupaa haetaan, ja lisäksi tulee olla varat paluukustannuksia varten. Kun kyse on työsuhteesta tapahtuvasta harjoittelusta, toimeentuloedellytys tulisi täyttää Suomen työlainsäädäntöön ja sovellettavaan työehtosopimukseen liittyvien vaatimusten perusteella siten, että riittävä toimeentulo tulisi ansiotyöstä saatavalla tulolla. Toimeentulon katsotaan olevan turvattu, kun hänelle maksetaan vähintään työehtosopimuksen

mukainen harjoittelijan palkka. Jos sovellettavaa työehtosopimusta ei ole, on harjoittelijalle maksettava palkkaa vähintään työttömyysturvalain työssäoloehdon mukaisen päivärahaoiden täyttävä määrä.

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttäisi 3 momentin mukaan lisäksi, että työharjoittelulla ei saa korvata työpaikkaa ja että vastaanottavan yksikön on esitettävä tästä todistus. Esitettävällä todistuksella tarkoitettaisiin vastaanottavan yksikön antamaa kirjallinen todistusta työsopimuslain (55/2001) 6 luvun 6 §:ssä säädetystä tilanteesta. Todistus esitetään oleskelulupahakemuksessa. Harjoittelu perustuu kirjalliseen sopimukseen, jonka vastaanottava yksikkö ja kolmannen maan kansalainen tekevät. Momentissa säädettäisiin, mitä sopimuksen on sisällettävä. Sopimuksessa olisi oltava kuvaus harjoitteluohjelmasta sisältäen koulutuksen tavoitteen tai oppimissisällön, harjoittelun keston, sijoittamis- ja valvontaolosuhteet, harjoitteluun käytettävän ajan, vastaanottavan yksikön ja harjoittelijan välisen oikeussuhteen määrittelyn sekä selvityksen siitä, miten harjoittelun ala ja osaamistaso vastaavat kolmannen maan kansalaisen tutkintoa tai opintoja. Koska kyseessä olisi aina työsuhteessa tapahtuva harjoittelu, olisi harjoittelusopimuksen ehtojen noudatettava sitä, mitä työsuhdetta koskevissa säännöksissä ja sovellettavassa työehtosopimuksessa on todettu.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että oleskelulupa voitaisiin myöntää enintään 18 kuukaudeksi. Oleskeluluvan pituus olisi direktiivin 18 artiklan 6 kohdassa säädettyyn kuuden kuukauden keston verrattuna huomattavasti pidempi. Tämä olisi kuitenkin perusteltua sen vuoksi, että voimassa olevan ulkomaalaislain työharjoittelua koskevat oleskeluluvat voidaan myöntää vastaavalle ajalle, eikä työharjoittelun keston pituutta ole tarkoituksenmukaista lyhentää. Uusi oleskelulupa työharjoittelun perusteella voitaisiin myöntää vain, jos työharjoittelu ei ole kestänyt 18 kuukautta, joka olisi työharjoittelun enimmäiskesto kokonaisuudessaan, koska harjoittelu on luonteeltaan tilapäistä.

9 §. *Oleskeluluvan myöntäminen vapaaehtoistoimintaa varten.* Pykälässä säädettäisiin vapaaehtoistoiminnan perusteella myönnettävästä oleskeluluvasta. Voimassa olevassa ulkomaalaislaissa ei ole vastaavaa lupaperustetta, joten kyseessä olisi uusi lupaperuste. Vapaaehtoistoimintaa varten myönnettävä oleskelulupa olisi kuitenkin myönnettävissä vain erityistilanteessa.

Direktiivissä käytetään käsitettä eurooppalainen vapaaehtoispalvelu (EVS). Euroopan unionissa on parhaillaan käsittelyssä asetusehdotus Euroopan solidaarisuusjoukoista, joka on yksi unionin vapaaehtoispalvelumalli ja vastaa sisällöltään pitkälti Erasmus+/EVS-ohjelmaa vapaaehtoistoiminnan alalla. Asetus hyväksyttäneen vuoden 2018 alkupuoliskolla.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että vapaaehtoistoimintaa varten voitaisiin myöntää oleskelulupa, kun kyse on Euroopan unionin vapaaehtoishjelmien puitteissa tehtävästä vapaaehtoistoiminnasta. Kyseessä on vapaaehtoistoiminta, jossa kolmannen maan kansalainen vapaaehtoinen on iältään 17—30 -vuotias ja vapaaehtoistoiminnan kesto on pääsääntöisesti 2—12 kuukautta. Oleskeluluvan myöntäminen edellyttäisi luvan myöntämisen yleisten edellytysten täyttämisen lisäksi sen, että kolmannen maan kansalainen on tehnyt vapaaehtoistoiminnasta vastaavan vastaanottavan yksikön kanssa sopimuksen. Sopimuksen on sisällettävä kuvaus vapaaehtoishjelmasta, vapaaehtoistoiminnan kestosta, sijainnista ja valvontaolosuhteista, siihen käytettävästä ajasta sekä varat, joilla katetaan kolmannen maan kansalaisen toimeentulo- ja majoituskulut sekä kolmannen maan kansalaiselle annettavan taskurahan määrä. Lisäksi sopimuksessa on oltava tarvittaessa maininta koulutuksesta, jolla tarkoitettaisiin myös valmennus-

ta ja tukea, jota kolmannen maan kansalaiselle annetaan vapaaehtoistoiminnan suorittamista varten.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimeentuloedellytyksestä. Toimeentulon tulee olla turvattu koko sen ajan, jolle oleskelulupaa haetaan, ja lisäksi tulee olla varat paluukustannuksia varten. Toimeentulon osalta noudatettaisiin, mitä ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin oleskeluluvan pituudesta. Oleskelulupa voitaisiin myöntää enintään yhdeksi vuodeksi ja se myönnettäisiin tilapäisenä, koska kyseessä on selkeästi tilapäinen peruste maassa oleskelulle.

10 §. *Oleskeluluvan myöntäminen työnhakua ja yrittäjyyttä varten.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin jatko-oleskeluluvasta tilanteessa, jossa opiskelija on suorittanut tutkinnon tai tutkija on suorittanut tutkimustoimintansa loppuun. Myönnettävän oleskeluluvan tarkoitus on mahdollistaa kolmannen maan kansalaisen jääminen maahan tilanteessa, jossa hänellä ei ole työpaikkaa tai yritystoimintaa, joka jo olisi oma perustansa jatko-oleskeluluvalle. Ajatuksena on, että kolmannen maan kansalaiselle, joka on suorittanut tutkinnon tai tehnyt tutkimustyön Suomessa, annetaan aikaa löytää työpaikka tai perustaa yritys. Voimassa olevan ulkomaalaislain mukaan tällä hetkellä vain tutkinnon suorittaneen kolmannen maan kansalaisen, jolla on ollut oleskelulupa opiskelun perusteella, on mahdollista hakea oleskelulupa työnhakua varten. Direktiivin 25 artiklan mukaisesti sekä opiskelun että tutkimuksen perusteella maassa oleskeluvilla oleskelleille kolmannen maan kansalaisille annetaan mahdollisuus jäädä maahan sekä työnhakua että yrityksen perustamista varten. Vaikka direktiivi säätää vain korkeakouluopiskelijoista, esityksessä esitetään, että Suomessa kaikki tutkinnon suorittaneet opiskelijat voisivat hakea tätä oleskelulupaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että kolmannen maan kansalaisen toimeentulo on turvattu ja varat paluukustannuksia varten on varattu. Toimeentulon osalta sovellettaisiin, mitä ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään. Toimeentulo vaatimuksen osalta sovelletaan sekä opiskelijoiden että tutkijoiden kohdalla samaa, opiskelijoita koskevaa alemmaa toimeentulotasovaatimusta.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että oleskelulupa myönnetään enintään yhdeksi vuodeksi edellisen oleskeluluvan päättymisestä. Lupa myönnettäisiin vain yhden kerran, jolloin luvan pituus olisi lähtökohtaisesti yksi vuosi, mutta voisi siis olla lyhyempikin, jos esimerkiksi selvitystä turvatusta toimeentulosta ei voisi esittää koko vuodeksi tai jos lupaa yksinkertaisesti vain haetaan lyhyemmälle ajalle. Oleskeluluvan laji olisi sama kuin edellisessä oleskeluluvassa, jolloin tutkijan jatkuva oleskelulupa ei vaihtuisi tilapäiseksi. Käytännössä tämän pykälän tarkoittama oleskelulupa olisi opiskelijalla tilapäinen ja tutkijalla jatkuva.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin direktiivin 25 artiklan 6 kohdasta. Käytännössä tämä tarkoittaa tilannetta, että kolmannen maan kansalaisen tulee hakea pykälän tarkoittamaa oleskelulupaa ennen kuin hänen tutkijan tai opiskelijan oleskelulupansa on mennyt umpeen, vaikka häneltä puuttuu asiakirja tai vahvistus suoritetuista opinnoista tai tutkimuksesta. Hakemus on siten tältä osin puutteellinen, mutta hakemus kuitenkin sisältää kaiken muun selvityksen. Kun hakemus on vireillä, kolmannen maan kansalaisella on oikeus oleskella maassa. Käytännössä mainitun asiakirjan tai vahvistuksen odottaminen, joka saattaa kestää pisimmillään useampia kuukausia, on pois ajasta, jolle myönnettävä oleskelulupa myönnetään, koska tätä pykälää tarkoittava oleskelulupa myönnetään edellisen oleskeluluvan päättymisestä lähtien.

11 §. *Hakemuksen hylkäysperusteet.* Pykälässä säädettäisiin oleskelulupahakemuksen hylkäämisestä eli kielteisen päätöksen tekemisestä hakemukseen. Ehdotettava pykälä perustuu direktiivin 20 artiklaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ehdottomista hylkäysperusteista tilanteissa, joissa hakemus ei täytä 6—9 §:ssä säädetyn oleskeluluvan myöntämisen edellytyksiä tai jos hakemuksessa on esitetty asiakirja tai asiakirjoja, jotka on hankittu vilpillisin keinoin, ne on väärennetty tai niitä on muutettu taikka jos kolmannen maan kansalaista pidetään uhkana yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hylkäämisperusteista, joihin liittyy tapauskohtaista harkintaa. Momentissa olisi 6-kohtainen listaus eri tilanteista, joissa vastaanottavan yksikön toiminnassa esiintyy tai on esiintynyt epäkohtia, jotka voivat olla eriasteisia ja korjattavissa olevia. Kolmannen maan kansalaisen kannalta olisi kohtuutonta, jos oleskelulupahakemus tulisi kaikissa tilanteissa hylätä, jos kyse on hänestä riippumattomista seikoista. Viimeisessä kuudennessa kohdassa tosin olisi tilanne, jossa kolmannen maan kansalaisen itsensä toimintaan kohdistuisi epäilyjä, onko hänellä todellista tarkoitusta tulla maahan juuri sillä perusteella, jolla hän hakee oleskelulupaa. Viimeinen kohta käytännössä vastaisi osittain, joskaan ei täydellisesti sitä, mitä ulkomaalaislain 36 §:ssä säädetään maahantulosäännösten kiertämisestä ja sitä vastaavaa oikeuskäytäntöä, koska säännöksillä on erilainen painoarvo harkinnassa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hakemuksen hylkäysperusteet, kun kyse on työnhakua ja yrittäjyyttä koskevasta ehdotettavan lain 10 §:n mukaisesta hakemuksesta. Direktiivin 25 artiklan 4 kohta säättää tätä hakemustyyppiä koskien omista hylkäysperusteista hieman eri tavalla kuin direktiivin varsinaisessa hakemuksen hylkäysperusteita koskevassa 20 artiklassa. Lisäksi direktiivin mukaan hakemuksen hylkäämistä koskeva päätöksenteko on kokonaisuudessaan harkinnanvaraista, vaikka se sisältää elementtejä, jotka 20 artiklan mukaan ovat ehdottomia. Näin ollen ehdotettavan 3 momentin mukaan työnhakua ja yrittäjyyttä koskeva jatko-oleskelulupahakemus voitaisiin hylätä, jos 10 §:ssä säädetty oleskeluluvan myöntämisen edellytykset eivät täyty, kolmannen maan kansalainen ei enää täytä maahantulon ja maassa oleskelun edellytyksiä tai osoittautuisi, että esitetyt asiakirjat on hankittu vilpillisin keinoin, ne on väärennetty tai niitä on muutettu, taikka kolmannen maan kansalaista pidettäisiin uhkana yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että 2 ja 3 momentin perusteella tapahtuvassa päätösharkinnassa olisi noudatettava kokonaisharkintaa ja suhteellisuusperiaatetta.

12 §. *Oleskeluluvan peruuttaminen tai uusimatta jättäminen.* Pykälästä säädettäisiin tilanteista, joissa myönnetty oleskelulupa peruutettaisiin tai uutta eli jatko-oleskelulupaa ei myönnettäisi. Säännös perustuu direktiivin 21 artiklaan.

Pykälän 1 momentti olisi samansisältöinen kuin 11 §:n 1 momentti sillä lisäyksellä, että se koskisi kaikkia ehdotettavan lain oleskelulupaperusteita, ja että momentin 3 kohdan mukaan olisi ilmennyt, että kolmannen maan kansalainen oleskelee maassa muuta kuin sitä tarkoitusta varten, jonka perusteella hänelle on myönnetty oleskelulupa.

Pykälän 2 momentin 1—5 kohdat olisivat samat kuin 11 §:n 1—5 kohdat. Momentin 6 kohta koskisi opiskelijaa, jonka opinnot eivät edisty riittävällä tavalla tai hän tekee enemmän töitä kuin se on sallittua. Opintojen riittävän nopea edistyminen olisi suhteutettava tutkinnon tai

opintojen odotettavissa olevaan suoritusajkaan. Opiskelijalla voi olla esimerkiksi terveyteen liittyvä tai muu hyväksyttävä syy sille, että opinnot eivät ole edistyneet riittävän nopeasti. Momentin 7 kohdassa puolestaan säädettäisiin, että kolmannen maan kansalaista pidetään uhkana yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin opiskelijan osalta poikkeuksesta, joka perustuu direktiivin 21 artiklan 6 kohtaan. Jos oleskelulupa voitaisiin peruuttaa tai jättää uusimatta vastaanottavasta yksiköstä johtuvista syistä, joita olisivat 2 momentin 1 ja 3—5 kohdat, opiskelijalle kuitenkin tulee antaa tilaisuus vaihtaa oppilaitosta, jotta hän voisi opiskella opintonsa loppuun.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin samalla tavalla kuin 11 §:n 3 momentissa, että 2 ja 3 momentin perusteella tapahtuvassa päätösharkinnassa olisi noudatettava kokonaisharkintaa ja suhteellisuusperiaatetta.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin direktiivin 32 artiklan 2 kohdasta. Maahanmuuttoviraston olisi viipymättä ilmoitettava sen toisen jäsenvaltion viranomaisille, johon kolmannen maan kansalainen on liikkunut, kolmannen maan kansalaisen oleskeluluvan peruuttamisesta. Ehdotettavan lain 26 § tulisi sovellettavaksi kolmannen maan kansalaisen Suomeen palaamisen osalta.

13 §. Oleskelulupakorttiin tehtävä merkintä. Pykälässä säädettäisiin oleskelulupakorttiin tehtävistä merkinnöistä, kun myönnetään direktiivin tarkoittama oleskelulupa. Pykälän 1 momentin mukaan oleskelulupakorttiin merkitään, onko kyseessä tutkijalle, opiskelijalle, työharjoittelijalle vai vapaaehtoiselle myönnetty oleskelulupa. Merkintä tulee tehdä, koska direktiivin 17 artiklassa niin säädetään. Siinä myös säädetään, että jäsenvaltioiden on käytettävä asetuksen (EY) N:o 1030/2002 mukaista lomaketta ja merkittävä oleskelulupakorttiin ”tutkija”, ”opiskelija”, ”työharjoittelija” tai ”vapaaehtoinen”.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkijan ja opiskelijan osalta siitä, että oleskelulupa on tehtävä merkintä ohjelmasta tai sopimuksesta, johon Euroopan sisäinen liikkuminen perustuu.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi, että jos tutkijan kohdalla on kyse pitkäaikaisesta liikkumisesta, oleskelulupakorttiin tehdään siitä merkintä sanoin ”tutkijan liikkuvuus”.

14 §. Opiskelijan työnteko-oikeus. Pykälässä säädettäisiin opiskelijan työnteko-oikeudesta. Sääntely siirrettäisiin tähän ulkomaalaislain 78 §:n 3 momentin 4 kohdasta, jolloin kaikilla opiskelijoilla olisi jatkossakin lähtökohtaisesti samansisältöinen työnteko-oikeus kuin se nyt voimassa olevan ulkomaalaislain mukaan on. Ehdotettava sääntely täyttäisi direktiivin 24 artiklan vaatimukset, eikä työnteko-oikeuden laajuutta olisi tässä yhteydessä syytä muuttaa.

15 §. Oikeus aloittaa työnteko ja yritystoiminta. Pykälässä säädettäisiin voimassa olevan ulkomaalaislain 80 §:n 4—6 momentista, joka sääntely siirrettäisiin tähän lakiin. Ehdotettava sääntelyä sovellettaisiin sekä opiskelijoihin että tutkijoihin, koska direktiivin 25 artikla säätelee tutkijoiden ja opiskelijoiden oleskelusta työnhakua ja yrittäjyyttä varten. Ehdotettava sääntely olisi opiskelijoiden kohdalla direktiivin soveltamisalaa laajempi koskien kaikenlaisia opintoja suorittavia, eikä yksinomaan korkeakouluopiskelijoita.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että kolmannen maan kansalainen, jolle on myönnetty 10 §:n mukainen oleskelulupa työnhakua ja yrittäjyyttä varten, saa aloittaa työnteon, kun työpaikka löytyy, ja saa aloittaa yritystoiminnan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että kolmannen maan kansalainen, joka on opintojen tai tutkimuksen tekemisen aikana työskennellyt tai aloittanut yritystoiminnan, saa jatkaa työnteoa tai yritystoimintaa edelleen, vaikka opinnot päättyvät tai tutkimustoiminta loppuun. Edellytyksenä oikeuden jatkumiselle on, että kyseistä työnteoa tai yritystoimintaa koskeva jatko-oleskelulupahakemus tehdään ennen kuin edellinen oleskelulupa menee umpeen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin selvyuden vuoksi, että 10 §:n mukaisen oleskeluluvan jälkeiseen työnteon ja yrittäjyyden perusteella haettavaan jatko-oleskelulupa-asiaan sovellettaisiin ulkomaalaislain säännöksiä. Kuitenkin jos kolmannen maan kansalainen hakisi tutkijan tai työharjoittelijan oleskelulupaa, sovellettaisiin tätä lakia. Jatko-oleskelulupahakemukseen tehtävä kielteinen päätös merkitsisi, että työnteoa ja yritystoimintaa ei saa jatkaa, vaikka päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla. Sääntely vastaisi voimassa olevan ulkomaalaislain sääntelyä.

16 §. Tutkijan perheenjäsenen oleskelu- ja työnteko-oikeus. Pykälässä säädettäisiin tutkijan perheenjäsenen oleskeluluvan myöntämisestä ja siihen liittyvästä menettelystä. On huomattava, että direktiivin 26 artiklassa säädetään yksinomaan tutkijan perheenjäsenistä ja direktiivin Euroopan unionin sisäistä liikkuvuutta koskeva sääntely koskee vain tutkijoiden perheenjäseniä, minkä johdosta tässä laissa ehdotetaan säädettäväksi ainoastaan tutkijan perheenjäsenen maahantulosta, oleskelusta ja työnteko-oikeudesta. Sääntelystä johtuisi kokonaisuudessaan, että muiden tämän lain tarkoittamien kolmansien maiden kansalaisten perheenjäsenten oleskelulupaharkinta tapahtuisi ulkomaalaislain perusteella.

Pykälän 1 momentin mukaan tutkijan perheenjäsenelle myönnettäisiin perhesiteen perusteella oleskelulupa enintään siihen saakka kuin perheenkokoajan oma oleskelulupa on voimassa. Perheenjäsenen määritelmä olisi sama kuin ulkomaalaislain 37 §:ssä säädetty perheenjäsenen määritelmä. Perheenjäsenelle myönnettävän oleskeluluvan laji olisi sama kuin perheenkokoajan oleskeluluvassa. Perheenjäsenen oleskeluluvan voimassaoloajasta säädettäisiin ulkomaalaislain 53 §:n 2 momentin mukaisesti, että perheenjäsenelle myönnettävä oleskelulupa ei saisi olla pidempi kuin perheenkokoajan eli tutkijan oleskeluluvan voimassaoloaika.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin toimeentuloedellytyksestä siten, että perheenjäsentä varten tulee olla riittävät varat, joilla katetaan oleskelu- ja paluukustannukset. Toimeentulo tulisi olla turvattu siten kuin ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että perheenjäsenellä olisi oikeus tehdä ansiotyötä ulkomaalaislain säännösten mukaisesti. Ulkomaalaislain 78 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan työnteko-oikeus on ulkomaalaisella, jolle on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella.

17 §. Tutkijan liikkuminen. Pykälässä säädettäisiin jossakin toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tutkijan oleskeluluvan saaneen kolmannen maan kansalaisen oikeudesta liikkua Suomeen, oleskella ja työskennellä Suomessa, kun kyse on tutkijan tutkimustyön osan suorittamisesta Suomessa sijaitsevassa tutkimusorganisaatiossa. Tutkijan liikkuminen jaetaan direktiivin 28 ja 29 artiklan mukaisesti lyhytaikaiseen ja pitkäaikaiseen liikkumiseen. Lyhytaikaisesta liikkumisesta on kyse, kun tutkija suorittaa osan tutkimuksestaan Suomessa enintään 180

päivän ajan minkä tahansa 360 päivän jakson aikana. Pitkäaikaisesta liikkumisesta on kyse, kun kesto on yli 180 päivää, mutta kuitenkin enintään kaksi vuotta. Koska liikkumista koskeva menettely on molemmissa sama, ei pykälässä ole tarpeen tehdä erottelua lyhytaikaiseen ja pitkäaikaiseen liikkumiseen. Siksi pykälässä säädettäisiin liikkumisen enimmäiskestosta. Jos tiedossa olisi, että liikkumisen kesto ylittää kaksi vuotta, tai kaksi vuotta tulee liikkumisen aikana täyteen, kyse ei olisi enää liikkumisesta toisen jäsenvaltion luvalla, vaan tällöin maassa-oleskelu- ja työnteko-oikeuden tulisi perustua Suomen myöntämään oleskelulupaan, josta säädettäisiin 6 §:ssä.

18 §. Tutkijan perheenjäsenen liikkuminen. Pykälässä säädettäisiin tutkijan perheenjäsenen oikeus maahantuloon ja oleskeluun Suomessa tutkijan mukana. Perheenjäsenellä olisi oikeus liikkua Suomeen samaan aikaan tutkijan kanssa tai tämän jälkeen ja edellyttäen, että perheenjäsenellä on voimassa oleva oleskelulupa. Liikkumisen tulee täyttää sitä koskevat edellytykset.

19 §. Opiskelijan liikkuminen. Pykälässä säädettäisiin opiskelijan, jolla on jonkin toisen Euroopan unionin jäsenvaltion myöntämä oleskelulupa, liikkumisesta Suomeen. Pykälän 1 momentin mukaan liikkumisoikeus olisi vain opiskelijalla, joka kuuluu liikkuvuustoimenpiteitä sisältävän Euroopan unionin tai monenvälisen ohjelman tai kahden tai useamman korkeakoulun välisen sopimuksen piiriin, ja kun kyse on korkeakouluopintojen osan suorittamisesta Suomessa. Liikkuminen olisi ajallisesti rajattu enintään 360 päiväksi, mihin saakka liikkuminen on mahdollista toisen jäsenvaltion oleskeluluvalla. Jos liikkuminen kestäisi yli 360 päivää, tulisi kolmannen maan kansalaisen hakea ja saada 7 §:n tarkoittama oleskelulupa. Momentissa säädettäisiin myös, että Suomeen liikkuneella opiskelijalla olisi 14 §:n mukainen työnteko-oikeus samalla tavoin kuin se on Suomessa opiskelevilla kolmannen maan kansalaisilla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin selvytyden vuoksi, että jos opiskelijan liikkuminen ei perustu 1 momentissa mainittuihin seikkoihin, tulee opiskelijan opiskellakseen Suomessa hakea ja saada 7 §:n tarkoittama oleskelulupa.

20 §. Velvollisuus ilmoittaa liikkumisesta Suomeen. Pykälässä säädettäisiin liikkumisoikeuteen liittyvästä menettelystä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tutkijan ja opiskelijan olisi ilmoitettava omasta aikomuksestaan ja tutkijan olisi ilmoitettava myös perheenjäsenensä aikomuksesta liikkua Suomeen. Ilmoittaminen tapahtuisi sähköisesti ja se olisi tehtävä Maahanmuuttovirastolle, jolla olisi 24 §:ssä säädetty 30 päivän määräaika vastustaa liikkumista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, milloin ilmoittaminen voi tapahtua. Momentin 1 kohdan mukaan ilmoittaminen voisi tapahtua ennen tutkijan tai opiskelijan saapumista ensimmäiseen jäsenvaltioon oleskeluluvan hakemisajankohtana, kun liikkuminen Suomeen on siinä vaiheessa jo suunniteltu. Momentin 2 kohdan mukaan ilmoittaminen voisi tapahtua sen jälkeen kun ensimmäinen jäsenvaltio on sallinut tutkijan tai opiskelijan maahanpääsyn, heti kun aiottu liikkuminen Suomeen on tiedossa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin direktiivin 32 artiklan 3 kohdasta. Vastaanottavan yksikön, tutkijan ja opiskelijan olisi ilmoitettava Maahanmuuttovirastolle, jos olisi tapahtunut muutoksia edellytyksissä, joiden nojalla liikkuminen Suomeen sallittiin. Jos kolmannen maan kansalaisen liikkumisen edellytykset Suomessa oleskelua varten eivät enää täytyisi, tulisi sovellettavaksi direktiivin 32 artiklan 4 kohta. Samalla tavalla kuin ehdotettavassa 26 §:ssä säädettäisiin kolmannen maan kansalaisen palaamisesta vastaavassa tilanteessa Suomeen, tässä 3 momentissa ajatus olisi menettelyn toteuttamisesta toisinpäin.

21 §. Ilmoituksen sisältö. Pykälässä säädettäisiin, mitä tietoja toisesta jäsenvaltiosta Suomeen liikkuvan tutkijan, tämän perheenjäsenen ja opiskelijan osalta on ilmoitettava. Ehdotettavaan pykälään on koottu direktiivin 28, 30 ja 31 artikloista, mitä niissä on säädetty ilmoituksesta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tutkijan osalta ilmoitettavista tiedoista ja asiakirjoista. Ilmoitettavia asioita olisivat 1 kohdan mukaan tiedot matkustusasiakirjasta ja ensimmäisen jäsenvaltion myöntämästä oleskeluluvasta, jonka voimassaolon tulee kattaa koko liikkumista koskeva ajanjakso, 2 kohdan mukaan Suomessa sijaitsevan tutkimusorganisaation kanssa tehty sopimus, jolla tarkoitetaan 5 §:ssä säädettyä sopimusta, 3 kohdan mukaan liikkumisen kesto ja ajankohta, 4 kohdan mukaan todisteet sairausvakuutuksesta ja 5 kohdan mukaan selvitys riittävästä toimeentulotasosta, jotta hän tulee omin varoin toimeen Suomessa, sekä riittävät varat mahdollista ensimmäiseen jäsenvaltioon paluuta varten.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkijan mukana liikkuvan perheenjäsenen osalta ilmoitettavat asiat, jotka olisivat samat kuin 1 momentin 1 ja 3—5 kohdat tutkijan itsensä kohdalla, minkä lisäksi olisi ilmoitettava todisteet siitä, että perheenjäsen on oleskellut ensimmäisessä jäsenvaltiossa tutkijan perheenjäsenenä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin opiskelijan osalta ilmoitettavista asioista. Ilmoitettavat asiat olisivat samat kuin 1 momentin 1 ja 3—5 kohdat, joiden lisäksi olisi ilmoitettava, että opiskelija suorittaa osan opinnoista toisessa jäsenvaltiossa liikkuvuustoimenpiteitä sisältävän unionin tai monenvälisen ohjelman tai kahden tai useamman korkeakoulun välisen sopimuksen puitteissa, hänet on hyväksytty korkeakouluun Suomessa ja että hän on maksanut korkeakoulun vaatimat maksut.

22 §. Liikkumisen vastustaminen. Pykälässä säädettäisiin liikkumisen vastustamisesta. Pykälän 1 momentin mukaan Maahanmuuttovirastolla olisi mahdollisuus vastustaa liikkumista 30 päivän kuluessa siitä, kun täydellinen liikkumista koskeva ilmoitus on sille tehty. Momentissa olisi 4-kohtainen lista perusteista, joihin nojautuen Maahanmuuttovirasto voisi vastustaa liikkumista. Momentin 1 kohdan mukaan vastustaminen perustuisi siihen, ettei tutkija tai opiskelija ole ilmoittanut liikkumista koskevassa ilmoituksessaan niitä tietoja, jotka tulee ilmoittaa. Momentin 2 kohdan mukaan vastustaminen perustuisi siihen seikkaan, että esitetyt asiakirjat paljastuisivat vilpillisin keinoin hankituiksi, väärennetyiksi tai muutetuiksi. Momentin 3 kohdan mukaan vastustaminen perustuisi 11 §:n 2 momentin hakemuksen hylkäämisen perusteisiin, jos ne tulisivat sovellettavaksi liikkumisen yhteydessä. Momentin 4 kohdan peruste olisi, että 17 tai 19 §:ssä säädetty liikkumisen enimmäiskesto on täyttynyt.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tutkijan perheenjäsenen liikkumisen vastustamisesta, jonka tulisi tapahtua 30 päivän kuluessa siitä, kun täydellinen liikkumista koskeva ilmoitus on Maahanmuuttovirastolle tehty. Momentin 1 kohdassa säädettäisiin, että vastustaminen perustuisi siihen, että liikkumista koskevassa ilmoituksessa ei ole toimitettu niitä tietoja, jotka 21 §:n 2 momentissa edellytetään ilmoitettavaksi. Momentin 2 kohdan peruste olisi, että tutkijan liikkumisen enimmäiskesto olisi täynnä, jolloin perheenjäsenenään ei ole enää mahdollista seurata tutkijaa. Momentin 3 kohdan mukaan vastustaminen perustuisi siihen seikkaan, että esitetyt asiakirjat paljastuisivat vilpillisin keinoin hankituiksi, väärennetyiksi tai muutetuiksi.

Pykälän 3 momentin mukaan Maahanmuuttoviraston tulee vastustaa liikkumista, jos kolmannen maan kansalaista pidetään uhkana yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin, että Maahanmuuttovirasto antaa kolmannen maan kansalaiselle todistuksen, jos tämän liikkumista Suomeen ei vastusteta. Todistus osoittaisi, että kolmannen maan kansalaisella on oikeus oleskella maassa. Todistus annettaisiin, koska ulkomaalaisella ei muutoin olisi mitään Suomen antamaa asiakirjaa, joka osoittaisi hänen oleskeluoikeutensa maassa tutkijana, tutkijan perheenjäsenenä tai opiskelijana. Todistus helpottaisi kolmannen maan kansalaisen asiointia muun muassa viranomaisessa ja edesauttaisi hänen mahdollisuuksiaan nauttia direktiivin tarkoittamasta yhdenvertaisesta kohtelusta Suomessa oleskelunsa ajan.

23 §. *Ilmoitus liikkumisen vastustamisesta.* Pykälässä säädettäisiin Maahanmuuttoviraston velvollisuudesta ilmoittaa liikkumisen vastustamisesta. Ilmoittaminen tulisi tapahtua heti, kun vastustamisen peruste tulee käsille. Ilmoitus tulee tehdä ensimmäisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle ja ilmoituksen tekijälle eli tutkijalle tai opiskelijalle itselleen.

Liikkuvuuden vastustamista koskeva ilmoitus ei olisi päätös, josta voisi valittaa, koska uuden liikkumista koskevan ilmoituksen tekeminen on mahdollista vaikka heti uudelleen, eikä vastustamisella olisi suoraa vaikutusta ensimmäisen jäsenvaltion kolmannen maan kansalaiselle myöntämään lupaan ja sen voimassaoloon. Vastustamista koskevalla ilmoituksella voitaisiin selvittää ne epäkohdat tai muut syyt, jotka ovat olleet vastustamisen perusteina, ja annettaisiin siten tilaisuus korjata liikkumista koskevat tiedot vastaamaan Suomen vaatimuksia. Vastustamisen jälkeen tehtävällä uudella ilmoituksella voitaisiin todennäköisesti useimmiten täyttää edellytykset liikkumiselle Suomeen.

24 §. *Liikkumisen vastustamisen vaikutus.* Pykälässä säädettäisiin liikkumisen vastustamisen vaikutuksesta liikkujan. Jos liikkuminen Suomeen ei ole vielä tapahtunut ja Maahanmuuttovirasto vastustaa liikkumista, tutkija, tämän perheenjäsen tai opiskelija ei saa liikkua Suomeen. Jos liikkuminen on tapahtunut eli tutkija, tämän perheenjäsen tai opiskelija jo oleskelee Suomessa ja Maahanmuuttovirasto vasta siinä vaiheessa vastustaa liikkumista, niin tutkijan, hänen perheenjäsenensä sekä opiskelijan olisi lopetettava välittömästi kaikki toimintansa Suomessa ja heidän olisi poistuttava maasta.

25 §. *Maahantulo liikkumista koskevan ilmoituksen jälkeen.* Pykälässä säädettäisiin tutkijan, tämän perheenjäsenen ja opiskelijan maahantulosta sen jälkeen, kun ilmoitus liikkumisesta on tehty.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa ilmoitus liikkumisesta on tehty jo ennen kuin tutkija tai opiskelija on saapunut ensimmäiseen jäsenvaltioon ja liikkumista koskeva aikomus ilmenee ensimmäiselle jäsenvaltiolle tehdyssä oleskelulupahakemuksessa. Tällöin jos Maahanmuuttovirasto ei vastusta liikkumista sille asetetussa 30 päivän määräajassa, niin tutkija, tämän perheenjäsen tai opiskelija voi saapua Suomeen milloin tahansa sen jälkeen, kun ensimmäinen jäsenvaltio on myöntänyt oleskeluluvan, joka on edelleen voimassa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteesta, jossa tutkija tai opiskelija oleskelee ensimmäisen jäsenvaltion oleskeluluvalla ensimmäisessä jäsenvaltiossa ja aikomus liikkua Suomeen tulee siellä oleskelun aikana tietoon. Tutkija ja tämän perheenjäsen voivat liikkua tällöin Suomeen heti sen jälkeen, kun he ovat tehneet liikkumista koskevan ilmoituksen Maahanmuuttovirastolle. Heidän ei tarvitse odottaa Maahanmuuttoviraston vastausta ilmoitukseen, vaan he voivat liikkua heti ilmoituksen tekemisen jälkeen välittömästi tai milloin tahansa sen jälkeen luvan voimassaoloaikana. Liikkuminen ei kuitenkaan ole mahdollista, jos ennen sitä Maahan-

muuttovirasto ehtii ilmoittaa vastustavansa liikkumista. Sen sijaan opiskelijan tulee odottaa, vastustaako Maahanmuuttovirasto liikkumista. Jos Maahanmuuttovirasto ei vastusta opiskelijan liikkumista, opiskelija voi saapua Suomeen, ja vastaavasti vastustaminen tämän oikeuden estää. Direktiivin 28 artiklan 4 kohta ja 31 artiklan 4 kohta selittävät tämän eron tutkijan ja opiskelijan välillä.

26 §. Paluu Suomeen liikkumisen jälkeen. Pykälässä säädettäisiin tilanteesta, jossa tutkija, tämän perheenjäsen tai opiskelija on käyttänyt liikkumisoikeuttaan Suomesta toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon, jossa liikkumisoikeuden nojalla oleskelu ei enää olisi kuitenkaan mahdollista. Tilanne johtuisi siitä, että liikkumisen edellytykset eivät enää täytyisi, Suomen myöntämä oleskelulupa ei olisi enää voimassa tai oleskelulupa olisi peruutettu liikkumisen aikana. Tällöin kolmannen maan kansalaisella olisi kuitenkin oikeus palata takaisin Suomeen direktiivin 32 artiklan 4 kohdan mukaan ilman muodollisuuksia ja viipymättä.

Direktiivin johdanto-osassa (50) todetaan, että jos toinen jäsenvaltio sallii liikkuvuuden ensimmäisen jäsenvaltion myöntämän luvan perusteella ja kyseinen lupa on peruutettu tai sen voimassaolo on päättynyt liikkuvuuden aikana, toisen jäsenvaltion olisi voitava joko tehdä direktiivin 2008/115/EY mukaisesti päätös tutkijan tai opiskelijan palauttamisesta kolmanteen maahan tai vaatia viipymättä ensimmäiseltä jäsenvaltiolta, että se sallii paluun alueelleen. Jälkimmäisessä tapauksessa ensimmäisen jäsenvaltion olisi annettava tutkijalle tai opiskelijalle asiakirja, jolla sallitaan paluu sen alueelle.

Jos toinen jäsenvaltio ei ryhtyisi toimenpiteisiin kolmannen maan kansalaisen palauttamiseksi kolmanteen maahan, sen tulisi ilmoittaa Maahanmuuttovirastolle, joka ehdotettavan 30 §:n perusteella olisi direktiivin tarkoittama yhteyspiste, siitä, että se vaatii Suomen sallia kolmannen maan kansalaisen paluun maahan. Direktiivin mukaan siis paluu Suomeen tapahtuisi toisen jäsenvaltion tekemän pyynnöstä, jolloin siitä tulisi tieto Maahanmuuttovirastolle. Tällöin tiedon merkitseminen UMA-järjestelmään ja tilanteen mukaan eri yhteistyötahojen (poliisi, Rajavartiolaitos, UM/edustusto) informoiminen asiasta olisi keskeistä etenkin tilanteessa, jossa tulisi harkittavaksi kolmannen maan kansalaisen maassa oleskelun edellytysten selvittäminen.

27 §. Toimivaltainen viranomainen. Pykälässä säädettäisiin, että Maahanmuuttovirasto olisi toimivaltainen viranomainen tässä laissa tarkoitettujen oleskelulupahakemusten käsittelyyn ja päätösten tekemiseen. Maahanmuuttovirasto olisi toimivaltainen myös tekemään ilmoituksen siitä, että se vastustaa tutkijan, tämän perheenjäsenen tai opiskelijan liikkumista Suomeen. Samoin Maahanmuuttoviraston olisi viipymättä ilmoitettava toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaiselle, jos sinne liikkuneen kolmannen maan kansalaisen Suomen myöntämä oleskelulupa on peruutettu.

28 §. Päätös hakemukseen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi direktiivin 34 artiklasta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että Maahanmuuttoviraston on tehtävä kirjallinen ja perusteltu päätös oleskelulupahakemukseen ja se olisi annettava tiedoksi hakijalle 90 päivän kuluessa siitä, kun hakija on esittänyt täydellisen hakemuksen. Määräaika koskisi kaikki tämän lain nojalla tehtäviä päätöksiä. Ajan kulumisen alkaisi siitä, kun hakija on esittänyt asianmukaisesti täytetyn hakemuksen, joka sisältää kaikki hakemuksen ratkaisemiseksi vaadittavat selvitykset.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että jos hakemus tai sen selvitykset ovat puutteelliset, asian käsittelyn kestoa koskevan 1 momentissa säädetyn määräajan kulumisen keskeytyy ja Maahanmuuttoviraston on kehotettava hakijaa täydentämään hakemustaan kohtuullisessa määräajassa. Määräajan kulumisen jatkuu uudelleen, kun hakemus on täydellinen. Hakemuksen täydentämistä koskevan menettelyn osalta sovelletaan hallintolain (434/2003) säännöksiä. Jos pyydettyjä lisätietoja tai asiakirjoja ei olisi määräajassa toimitettu, Maahanmuuttovirasto voi hylätä hakemuksen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Maahanmuuttovirastolle velvollisuus käsitellä tutkijan perheenjäsenen oleskelulupahakemus samaan aikaan tutkijan oleskelulupahakemuksen käsittelyn kanssa sikäli kuin hakemukset on tehty samaan aikaan.

29 §. *Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävän maksun suorittaminen.* Pykälässä säädettäisiin direktiivin 36 artiklasta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että oleskelulupahakemuksen ja ilmoituksen käsittelystä peritään maksu, joka olisi oltava suoritettuna, jotta hakemuksen tai ilmoituksen käsittelyä voitaisiin aloittaa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että tosite maksun suorittamisesta on esitettävä hakemuksen ja ilmoituksen liitteenä. Tosite voidaan ymmärtää laajasti ja voidaan siten katsoa, että tositteeksi käy esimerkiksi UMA-järjestelmään ja EnterFinland -asiointipalveluun tehty kirjaus käsittelymaksun suorittamisesta. Pykälän 3 momentin mukaan, jos maksua ei suoritettaisi kohtuullisessa ajassa, hakemus raukeaa ja ilmoitukseen annettava vastaus olisi kielteinen.

30 §. *Yhteyspiste.* Pykälässä säädettäisiin direktiivin 37 artiklasta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on nimettävä yhteyspisteitä, jotka tekevät tehokasta yhteistyötä ja vastaavat liikkumisen täytäntöön panemiseksi tarvittavien tietojen vastaanottamisesta ja toimittamisesta. Suomen yhteyspisteenä toimisi Maahanmuuttovirasto.

31 §. *Valitus.* Muutoksenhakuun sovellettaisiin hallintolainkäyttölakia (586/1996) ja soveltuvin osin ulko-maalaislain 13 luvun säännöksiä. Pykälässä ehdotetaan kuitenkin selvyden ja informatiivisuuden vuoksi säädettäväksi muutoksenhaun perusasioista. On huomattava, että Maahanmuuttoviraston ilmoitus liikkuvuuden vastustamisesta ei ole päätös, josta voi hakea muutosta.

Pykälän 1 momentin mukaan Maahanmuuttoviraston tämän lain perusteella tekemästä päätöksestä saisi valittaa hallinto-oikeuteen. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin Maahanmuuttoviraston oikeudesta valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä. Säännökset ovat vastaavat kuin ulkomaalaislain 195 ja 196 §:ssä.

Valitusmenettelyyn sovelletaan ulkomaalaislain säännöksiä sikäli kuin siellä on säädetty ulkomaalaisasioiden käsittelyyn hallintolaista ja hallintolainkäyttölaista poikkeavia erityissäännöksiä. Ulkomaalaislain säännöksiä noudatettaisiin muun muassa kun kyse on toimivaltaisen hallinto-oikeuden määräytymisestä, valituskirjelmän toimittamisesta ja täytäntöönpanoa koskevan hakemuksen ratkaisemisesta.

32 §. *Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi muutoksenhausta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Säännös vastaisi ulkomaalaislain 196 §:n 1 ja 4 momentissa säädettyä. Pykälän 1 momentissa siten säädettäisiin, että hallinto-oikeuden päätök-

sestä saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, millä edellytyksillä valituslupa voidaan myöntää. Valituslupa voitaisiin myöntää, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi tai jos luvan myöntämiseen on muu erityisen painava syy.

33 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulon ajankohdasta.

1.2 Ulkomaalaislaki

45 §. Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle. Pykälää muutettaisiin poistamalla sen 1 momentista 3 kohta, jonka perusteella myönnetään oleskelulupa opiskelua varten. Opiskelun perusteella myönnettävästä oleskeluluvasta esitetään säädettäväksi omassa laissa, joten peruste olisi poistettava tästä pykälästä. Muutos tehtäisiin koko pykälän muutoksena, jolloin voimassa olevan pykälän 1 momentin 4 kohdasta tulee 3 kohta.

46 §. Oleskeluluvan myöntäminen au pair -sijoitusta varten. Lain 46 § ehdotettaisiin kumottavaksi ja säädettäväksi uusi 46 §, joka koskisi oleskeluluvan myöntämistä au pair -sijoitusta varten. Voimassa olevassa ulkomaalaislaissa ei ole tätä koskevaa sääntelyä ja asia on nähty epäkohdaksi. On syytä huomata, että au pair -sijoitus ei ole työsuhde. Jos se olisi työsuhde, kyseessä olisi työntekijän oleskelulupaa koskevasta hakemusasiasta, jolloin ulkomaalaislain 5 luvun säännökset tulisivat sovellettavaksi. Säännös ehdotetaan sijoitettavaksi tällä lailla kumottavan 46 §:n tilalle. Au pair -sijoitukseen tulevan ulkomaalaisen tulisi ulkomaalaislain systematiikan mukaisesti täyttää tässä pykälässä säädettyjen edellytysten lisäksi muut ulkomaalaislaissa säädetty maahantuloon ja maassa oleskeluun liittyvät edellytykset. Lisäksi oleskelulupaharkinnassa otettaisiin huomioon oleskeluluvan myöntämisen osalta, että lain 36 §:ssä säädetty yleiset edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle täyttyvät.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että au pair -sijoitusta koskeva oleskelulupa myönnettäisiin aina tilapäisenä enintään yhdeksi vuodeksi, jolloin oleskeluluvan myöntämistä koskeva säädösperusta olisi 45 §:n 1 momentin 3 kohta. Kyseessä olisi oleskelulupa, jonka tarkoituksena on tutustuttaa kolmannen maan kansalainen Suomen kulttuuriin ja elämään tavalla, jossa kolmannen maan kansalainen tulee isäntäperheeseen ikään kuin sen jäseneksi, jolloin hän osallistuu isäntäperheen arkeen tekemällä kevyttä kotitalous- ja lastenhoitotyötä samalla tavalla kuin perheenjäsenet tekevät. Tarkoituksena ei siten ole, että sijoitus kestäisi yhtä vuotta pidempään, koska au pair -sijoitus ei ole tarkoitettu tehtäväksi, jossa voisi niin sanotusti tehdä työtä. Oleskeluluvan myöntämisen tarve olisi ulkomaalaisen tutustuminen suomalaiseen kulttuuriin, eikä isäntäperheen tarve saada kodin- tai lastenhoitaja.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, jotka oleskeluluvan myöntämiseksi tulisi täyttää. Au pairilta edellytettäisiin nuorta ikää. Ulkomaalaisen tulisi olla oleskelulupahakemuksen vireille tulon hetkellä vähintään 17-vuotias, eikä hän saa olla vielä täyttänyt 31 vuotta. Iästä ei voisi tehdä poikkeusta, koska kyseessä on nuoren ulkomaalaisen tutustuminen Suomeen.

Momentin 1 kohdassa säädettäisiin, ettei ulkomaalainen saa olla aiemmin toiminut au pairina. Tämä koskisi toimimista au pairina niin Suomessa kuin ulkomailla. Edellytyksen tarkoituksen

olisi varmistaa, ettei ulkomaalainen tekisi niin sanotusti uraa au pairina. Jos ulkomaalainen olisi jo aiemmin toiminut au pairina, ei oleskeluluvan myöntämisen edellytyksiä olisi. Au pair-sijoitusta ei pidetä lähtökohtaisesti työsuhteena, joten au pairille ei kerry eläkettä ja muita työsuhteen tuomia etuja, eikä näin ollen ole ulkomaalaisen etu, että hän toimisi pitkään au pairina pääsemättä työsuhteeseen. Au pair-sijoitus, joka siis ei olisi työsuhde, ei ole myöskään työsuojeluviranomaisten valvonnan alainen, joten senkin vuoksi au pair-sijoituksen kesto on perusteltua rajoittaa.

Momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että ulkomaalaisen tulisi esittää selvitys aiemmista opinnoistaan, suomalaisen kulttuurin harrastuneisuudestaan eli oma motiivi, miksi hän haluaa tulla Suomeen au pairiksi. Näyttönä ei kelpaisi pelkästään itseopiskeluun perustuva materiaali, vaan näytön pitäisi perustua muualta saatuun tietoon ja taitoon, koska näyttö pitäisi esittää todistuksin.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että ulkomaalainen ei saisi olla läheistä sukua isäntäperheen jäsenille. Ulkomaalainen saisi olla kotoisin samasta maasta kuin isäntäperheen jäsen tai jäsenet, mutta käytännössä liian läheinen sukulaisuus olisi este oleskeluluvan myöntämiselle. Tällaisina läheisinä sukulaisina pidettäisiin esimerkiksi sisaruksia, omia ja sisarusten jälkeläisiä sekä serkkuja ja pikkuserkkuja. Samoin esimerkiksi kasvattilasta pidettäisiin liian läheisenä ja myös aiemmin isäntäperheen jäsenen kanssa samassa taloudessa asunutta henkilöä. Läheinen sukulaisuus voisi merkitä, että au pair-sijoituksen tarkoitus hämärtyisi, jolloin kyseessä olisi enemmänkin perhesiteeseen ja yhteisen perhe-elämän viettämiseen viittaavat seikat taikka varsinaisesti muusta maahantulon perusteesta kuin au pair-sijoituksesta. Au pair-sijoitus lähtee ajatuksena ulkomaalaisen itsensä tarpeesta, jolloin isäntäperheellä ei voisi olla sellaista subjektiivista valintaoikeutta, että vain sukulainen tulisi kyseeseen. Ulkomaalaisen oma tarve on tutustua au pair-sijoituksen aikana suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan, jolloin isäntäperheen tulisi valikoitua tavallaan satunnaisesti.

Momentin 4 kohdan mukaan säädettäisiin, että au pair-sijoitukseen tulevalle tulisi olla turva sairauden ja tapaturman varalta. Au pair-sijoitus ei lähtökohtaisesti ole työsuhde, jolloin sijoituksessa ei ole työnantajaa, joka takaisi työterveyshuollon kautta suojan. Isäntäperheen tulisi siten käytännössä ottaa au pairille sairaus- ja tapaturmavakuutus, joka kattaa au pairin koko aiotun oleskelun keston ajan, jotta au pair ei jäisi ilman suojaa, jos hän sairastuisi tai joutuisi tapaturmaan.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin, että ulkomaalaisen tulisi esittää todistus terveydentilastaan ja että todistus ei saisi olla kolmea kuukautta vanhempi. Todistuksen tulisi osoittaa, ettei ulkomaalaisella olisi tartuntatauti, joka estäisi hänen toimimisensa au pairina isäntäperheessä. Tartuntatauteja on erilaisia, eri herkkyydellä tarttuvia ja eri vakavuusasteisia sekä erilaista ehkäisyä ja hoitoa vaativia. Säännöksen tarkoituksena olisi kuitenkin varmistaa, ettei au pair sairastaisi jotakin tartuntatauti, joka voisi olla tarttuva ja vaaraksi isäntäperheelle ja vaaraksi hänelle itselleen. Suomessa tartuntataudeista säädetään valtioneuvoston asetuksessa tartuntataudeista (1227/2016), sen 1 §:ssä säädetään yleisvaarallisista tartuntataudeista ja 2 §:ssä valvottavista tartuntataudeista. Koska au pair toimisi isäntäperheessä, jossa hän asuisi ja auttaisi ruoanlaitossa, muissa kotitöissä ja lastenhoidossa, olisi tärkeää, ettei hän sairastaisi esimerkiksi salmonellaa tai kantaisi sellaista rokkoa, jota vastaan Suomessa rokotusohjelman mukaisesti lapset tietynikäisinä rokotetaan. Toisaalta au pair on voinut aiemmin sairastaa jonkin tartuntataudin, joka olisi lääkityksellä hoidettu tai hoidossa, jolloin se välttämättä ei olisi este au pairina toimimiselle. Terveydentilasta esitettävän todistuksen tulisi osoittaa asia selkeästi, jotta

Maahanmuuttovirastolle ei jäisi epäselvyyttä todistuksen sisällöstä. Todistuksen ollessa epäselvä, asiaa olisi tarpeen mukaan selvitettävä hakijalta pyydettävällä täydennyspyynnöllä ennen hakemuksen ratkaisemista.

Momentin 6 kohdassa säädettäisiin, että isäntäperheen ja au pairin välillä tehdään sopimus au pair -sijoituksesta. Sopimus on liitettävä oleskelulupahakemukseen muiden selvitysten ohessa. Sopimus olisi siten aina kirjallinen, koska sopimus sisältää ehtoja, jotka ovat oleellisia au pairin itsensä kannalta ja toisaalta oleskeluluvan myöntämisen kannalta. Sopimuksella ja au pair -sijoituksen tosiasiallisilla olosuhteilla olisi merkitystä arvioitaessa ja verrattaessa au pair -sijoitusta työsuhteen tunnusmerkkeihin.

Kohdan a alakohdassa säädettäisiin, että sopimuksessa määritetään au pairin asuminen isäntäperheessä, oikeudet ja velvollisuudet sijoituksen aikana, toimeentulo ja mahdolliset etuudet, jotka isäntäperhe au pairille antaa. Isäntäperheen tulisi järjestää au pairille oma huone, eikä olisi au pair -sijoituksen perusteiden mukaista, että au pair asuisi muualla kuin isäntäperheen kotona. Toimeentulo perustuisi isäntäperheen antaman ylläpidon ohella taskurahaan, jonka suuruuden Maahanmuuttovirasto määrittää vuosittain. Tällä hetkellä taskuraha on suuruudeltaan vähintään 280 euroa kuukaudessa. Jos isäntäperhe antaa muita etuisuuksia, kuten esimerkiksi oma huone tai matkakorvauksia, niistäkin tulisi olla sovittu.

Kohdan b alakohdassa säädettäisiin, että sopimuksessa määritetään au pairin tehtävät ja niihin käytettävä 25 tunnin enimmäistuntimäärä viikossa. Au pair on perheenjäsenen rinnastettava jäsen isäntäperheessä, jolloin hänen tehtävänsäkin olisivat sen mukaiset. Au pair -sijoitus tarkoittaisi kevyitä kodin- ja lastenhoitotehtäviä isäntäperheessä samalla tavalla kuin isäntäperheen omat lapset tekisivät. Sopimuksessa olisi määritettävä kellonajoin, milloin au pairin on oltava käytettävissä, ja että yöaikana ei tehtäviä saisi olla. Enimmäistuntimäärä olisi sama, josta säädetään direktiivissä, ja vaikka kyse ei ole direktiivin täytäntöönpanosta tältä osin, olisi nykyistä viikkotuntimäärää hieman alhaisempi tuntimäärä omiaan korostamaan au pairin asemaa rinnastettavana perheenjäsenenä isäntäperheessä.

Kohdan c alakohdassa säädettäisiin, että sopimuksessa on määriteltävä au pairin vapaa-ajat ja vapaapäivät. Edellisessä alakohdassa säädetty enimmäistuntimäärä merkitsee, että au pairille tulee jäädä omaa aikaa ja aikaa opiskella. Au pairilla tulisi olla viikossa vähintään yksi vapaapäivä ja vähintään joka toinen viikko kaksi perättäistä päivää vapaata.

Kohdan d alakohdassa säädettäisiin, että sopimusvaiheessa olisi selvillä, mille kursseille au pairin olisi Suomessa oleskelunsa aikana osallistumassa. Jotta au pair -sijoituksen tarkoitus toteutuisi, tulisi kurssien olla suomen tai ruotsin kielikurssi tai muu kurssi, joka perehdyttäisi au pairia suomalaiseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan.

47 §. *Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi koko pykälän muutoksena siten, että sen 1 momentin 4 kohta poistetaan, koska tutkijoista esitetään säädettäväksi omassa laissaan.

47 a—47 f §. Pykälät ehdotetaan kumottavaksi, koska nyt täytäntöön pantavana oleva direktiivi 2016/801/EU säätää samoista asioista. Kumottavaksi ehdotettavat pykälät perustuvat Neuvoston direktiiviin 2005/71/EY kolmansien maiden kansalaisten erityisestä maahanpääsymennettelystä tieteellistä tutkimusta varten, joka tulee kumotuksi nyt täytäntöön pantavana olevan direktiivin nojalla.

49 §. *Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle.* Pykälän 1 momentin 4 kohta ehdotetaan kumottavaksi.

53 §. *Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituus.* Pykälän 3 momentista ehdotetaan poistettavaksi maininta oleskeluluvan myöntämisestä opintoja varten, koska siitä säädettäisiin ehdotettavassa uudessa laissa. Pykälään ehdotetaan lisäksi tehtävän tekninen korjaus. Hallituksen esityksen HE 129/2017 vp:n yhteydessä pykälän 10 momentissa olevasta viittauksesta 77 §:n 1 momenttiin on jäänyt mainitsematta, kuten pykälän yksityiskohtaisista perusteluista ilmenee, viittaus kyseisen momentin 1 kohtaan. Tällä teknisellä korjauksella viittaus korjattaisiin tarkoittamaan 77 §:n 1 momentin 1 kohtaa. Muutokset ehdotetaan tehtäväksi koko pykälän muutoksena.

54 §. *Jatkoluvan myöntäminen.* Pykälästä ehdotetaan kumottavaksi sen 4 momentti, koska siitä säädettäisiin ehdotettavassa uudessa laissa.

55 §. *Jatkoluvan pituus.* Pykälää muutettaisiin siten, että siitä poistetaan 4 momentti, koska siitä säädettäisiin ehdotettavassa uudessa laissa. Muutos tehtäisiin koko pykälän muutoksena.

58 a §. *Tutkijadirektiiviin perustuvan oleskeluluvan peruuttaminen.* Pykälä ehdotetaan kumottavaksi, koska tästäkin asiasta säädettäisiin ehdotettavassa uudessa laissa.

77 §. *Muu oleskelulupa ansiotyötä varten.* Koko pykälä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin säännökset tutkijan ja työharjoittelun osalta. Pykälän 1 momentin 8 kohtaan myös tarkennettaisiin tutkinnon suorittaneen ja tutkimustyön loppuun suorittaneen osalta viittaus uuteen lakiin, jolloin tarkoituksena on, että näillä on työpaikan löydettyään oikeus saada oleskeluluvan myöntämisen edellytysten täytyessä 77 §:n tarkoittama oleskelulupa ansiotyötä varten, kun maassa oleskelun pääasiallinen tarkoitus on työnteko. Toisaalta pykälän 1 momentin 4 kohtaan lisättäisiin poissuljenta siitä, että enää muuta oleskelulupaa ansiotyötä varten ei voitaisi ulkomaalaislain perusteella myöntää ulkomaalaiselle, joka toimii ammattimaisesti tieteen alalla ja on tutkija. Oleskeluluvan myöntäminen olisi mahdollista muulle ammattimaisesti tieteen parissa toimivalle, kun ulkomaalainen ei ole tutkija.

78 §. *Työnteko-oikeus oleskeluluvan nojalla.* Pykälästä ehdotetaan kumottavaksi sen 3 momentin 4 kohta, joka koskee opiskelijan työnteko-oikeutta, josta ehdotetaan säädettävän uudessa laissa.

79 §. *Työnteko-oikeus ilman oleskelulupaa.* Pykälää muutettaisiin siten, että sen 1 momentin 6 kohta poistettaisiin. Muutos tehtäisiin koko pykälän muutoksena.

80 §. *Työnteko-oikeuden kesto.* Pykälää muutettaisiin siten, että siitä poistettaisiin 4–6 momentit, koska niistä säädettäisiin uudessa laissa. Muutos tehtäisiin koko pykälän muutoksena.

1.3 Laki asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta

3 a §. *Suomeen muuttaminen.* Asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 a §:ssä säädettyjä Suomessa vakinaista asumista osoittavia seikkoja täsmennettäisiin siten, että direktiivin tarkoittamien tutkijoiden katsottaisiin muuttavan maahan vakinaisesti. Direktiivin 2016/801/EU 22 artiklan 1 kohdan perusteella näillä henkilöillä on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun sosiaaliturvan aloilla. Sosiaaliturvan alat on määritelty asetuksen

(EY) N:o 883/2004 soveltamisalan mukaiseksi, jolloin oikeus yhdenvertaiseen kohteluun koski muun muassa asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa tarkoitettua sosiaaliturvaa. Lain 3 a §:ssä tarkoitettuun henkilöön sovelletaan myös sairausvakuutuslain (1224/2004) ja työttömyysturvalain (1290/2002) säännöksiä.

Ehdotettu muutos olisi Suomen edun mukaista, jotta tutkijat jäisivät edistämään yhteiskunnan kehitystä ja hyödyttämään elinkeinoelämää. Tätä tarkoitusta varten direktiivin tarkoittamille tutkijoille on tarkoitus myös maahantulon ja oleskelun edellytyksiä koskevien säännösten mukaan myöntää oleskelulupa jatkuvana (A) riippumatta siitä, miten pitkäksi aikaa lupaa myönnetään. Lupa olisi yleensä kahdeksi vuodeksi, mutta jos tutkimusorganisaation ja tutkijan välinen sopimus olisi tehty lyhyemmäksi ajaksi, oleskelulupa myönnettäisiin sopimuksen voimassaolon ajalle. Pääsääntöisesti asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 c §:n 1 momentin mukaan kolmansien maiden kansalaisilta edellytetään vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavaa lupaa.

3 c §. Oleskelulupavaatimus. Pääsääntöisesti asumisperusteiseen sosiaaliturvaan kuulumiseksi kolmansien maiden kansalaisilta edellytetään vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavaa lupaa. Suomeen mahdollisesti lyhytaikaisesti tulevien tutkijoiden, opiskelijoiden, työharjoittelijoiden ja Euroopan unionin vapaaehtoishojelmien puitteissa tapahtuvaan vapaaehtoistoimintaan osallistuvien vapaaehtoisten osalta yhdenvertaisen kohtelun toteuttaminen direktiivin mukaisesti edellyttää oleskelulupavaatimuksen muuttamista siten, että vaatimus täyttyy näiden henkilöryhmien osalta myös alle vuoden ajan voimassa olevan oleskeluluvan perusteella. Vastaava muutos on aiemmin tehty kolmansista maista Suomeen työskentelemään tulevien henkilöryhmien osalta.

Direktiivi 2016/801/EU mahdollistaa tutkijoiden, heidän perheenjäsentensä sekä opiskelijoiden liikkumisen Euroopan unionin jäsenvaltioiden alueella ensimmäisen jäsenvaltion myöntämällä oleskeluluvalla. Tutkijan ja opiskelijan on ilmoitettava Maahanmuuttovirastolle ja ensimmäisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle aikomuksesta liikkua Suomeen. Myös toisen jäsenvaltion myöntämä oleskelulupa, jonka nojalla tutkija tai opiskelija on laillisesti tullut Suomeen, täyttää asumisperusteiseen sosiaaliturvaan edellytettävän voimassa olevan oleskeluluvan vaatimuksen.

1.4 Lapsilisälaki

1 a §. Oikeus lapsilisään työnteon perusteella. Pykälään ehdotettavalla muutoksella pannaan täytäntöön tutkimusta, opiskelua, harjoittelua, vapaaehtoistyötä, oppilasvaihto-ohjelmaa tai koulutushanketta ja au pairina työskentelyä varten tapahtuvan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/801 mahdollistama rajaus yhdenvertaiseen kohteluun sosiaaliturvan alalla. Sosiaaliturvalla tarkoitetaan asetuksen 883/2004 soveltamisalan mukaista sosiaaliturvaa, muun muassa perhe-etuuksia. Direktiivin mukaan jäsenvaltio voi olla myöntämättä perhe-etuuksia tutkijoille, joille on myönnetty oleskelulupa oleskella kyseisen jäsenvaltion alueella enintään kuuden kuukauden ajan. Pykälään kirjattaisiin tämä rajaus.

1.5 Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta

3 §. Hoitomuodon valinta. Pykälässä muutettaisiin 2 momentti siten, että tutkimusta, opiskelua, harjoittelua, vapaaehtoistyötä, oppilasvaihto-ohjelmaa tai koulutushanketta ja au pairina

työskentelyä varten tapahtuvan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/801 mahdollistama rajaus yhdenvertaiseen kohteluun sosiaaliturvan alalla pantaisiin täytäntöön. Sosiaaliturvalla tarkoitetaan asetuksen (EY) N:o 883/2004 soveltamisalan mukaista sosiaaliturvaa, muun muassa kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää. Direktiivin mukaan jäsenvaltio voi olla myöntämättä perhe-etuuksia tutkijoille, joille on myönnetty oleskelulupa oleskella kyseisen jäsenvaltion alueella enintään kuuden kuukauden ajan. Momenttiin kirjattaisiin tämä rajaus.

1.6 Kansanterveyslaki

14 §. Pykälään ehdotettavalla muutoksella pannaan täytäntöön tutkimusta, opiskelua, harjoittelua, vapaaehtoistyötä, oppilasvaihto-ohjelmaa tai koulutushanketta ja au pairina työskentelyä varten tapahtuvan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/801 edellyttämä yhdenvertainen kohtelu terveydenhuollossa. Direktiivin velvoittaa yhdenvertaiseen kohteluun oman maan kansalaisten kanssa muun muassa sosiaaliturvan alalla. Sosiaaliturvalla tarkoitetaan asetuksen (EY) N:o 883/2004 soveltamisalan mukaista sosiaaliturvaa eli muun muassa julkisia terveyspalveluja.

Tämän vuoksi kansanterveyslain 14 § muutettaisiin siten, että kansanterveyslaissa kunnan asukkaaseen rinnastettaisiin direktiivin tarkoittamat tutkijat sekä työsuhteessa olevat opiskelijat, harjoittelijat ja vapaaehtoiset. Muutos on tarpeen, jotta myös tilapäisesti maassa oleskelevat edellä mainitut tutkijat ja työntekijät olisivat oikeutettuja kunnallisiin terveydenhuoltopalveluihin samoin perustein kuin kotikuntalain mukaiset kunnan asukkaat.

1.7 Erikoissairaanhoitolaki

3 §. Pykälään ehdotettavalla muutoksella pannaan täytäntöön tutkimusta, opiskelua, harjoittelua, vapaaehtoistyötä, oppilasvaihto-ohjelmaa tai koulutushanketta ja au pairina työskentelyä varten tapahtuvan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/801 edellyttämä yhdenvertainen kohtelu terveydenhuollossa. Direktiivi velvoittaa yhdenvertaiseen kohteluun oman maan kansalaisten kanssa muun muassa sosiaaliturvan alalla. Sosiaaliturvalla tarkoitetaan asetuksen (EY) N:o 883/2004 soveltamisalan mukaista sosiaaliturvaa eli muun muassa julkisia terveyspalveluja, mukaan lukien erikoissairaanhoito.

Tämän vuoksi erikoissairaanhoitolain 3 §:n 1 momenttia muutettaisiin siten, että erikoissairaanhoitolaissa kunnan asukkaaseen rinnastettaisiin direktiivin tarkoittamat tutkijat sekä työsuhteessa olevat opiskelijat, harjoittelijat ja vapaaehtoiset. Muutos on tarpeen, jotta myös tilapäisesti maassa oleskelevat edellä mainitut tutkijat ja työntekijät olisivat oikeutettuja erikoissairaanhoidon palveluihin samoin perustein kuin kotikuntalain mukaiset kunnan asukkaat.

1.8 Aravarajoituslaki

4 §. *Asuinkäyttö ja asukkaat.* Aravarajoituslain 4 §:n 3 momentin 2 kohta siirrettäisiin 3 kohdaksi ja 3 kohta siirrettäisiin 2 kohdaksi. Momentin 2 kohtaa selkeytettäisiin niin, että siihen lisättäisiin uuden säädettävän lain nimike, sillä jatkossa kaikki opiskelijoiden oleskeluluvat myönnettäisiin tämän lain nojalla. Opiskelijoiden osalta oikeustila vastaisi kuitenkin aiempaa, eli opiskelijoilta ei vaadittaisi vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavaa oleskelulupaa.

Lisäksi 3 kohtaa täydennettäisiin siten, että siihen lisättäisiin viittaus uuteen säädettävään lakiin ja sen mukaisiin vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttaviin, muun kuin opiskelun perusteella myönnettäviin oleskelulupiin. Kohtaa täydennettäisiin edelleen koskemaan uuden säädettävän lain mukaisen liikkumisoikeuden perusteella maahan saapuvia henkilöitä, jotka ovat saaneet Maahanmuuttovirastolta vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain 22 §:n 4 momentin mukaisen todistuksen.

1.9 Laki vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta

11 §. *Asuinkäyttö ja asukkaat.* Lain 11 §:n 3 momenttia täydennettäisiin samalla tavoin kuin edellä on selostettu täydennettäväksi aravarajoituslain 4 §:n 3 momenttia.

1.10 Laki vuokratulojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta

10 §. *Asuinkäyttö ja asukkaat.* Lain 10 §:n 2 momenttia täydennettäisiin samalla tavoin kuin edellä on selostettu täydennettäväksi aravarajoituslain 4 §:n 3 momenttia ja korkotukilain 11 §:n 3 momenttia.

2 Voimaantulo

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan 15 päivänä toukokuuta 2018.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Ulkomaalaisen oikeudesta tulla Suomeen ja oleskella maassa säädetään perustuslain 9 §:n 4 momentin mukaan lailla. Säännöksen esitöiden mukaan sen lähtökohtana on kansainvälisen oikeuden voimassa oleva pääsääntö, jonka mukaan ulkomaalaisella ei ole yleisesti oikeutta asettua toiseen maahan (HE 309/1993 vp, PeVL 23/1998 vp). Perustuslaista ei siksi johdu suoranaisesti erityisiä sisältövaatimuksia kyseiselle lainsäädännölle. Lailla säätämisen vaatimuksesta voidaan kuitenkin johtaa syrjinnän ja mielivallan kiellot samoin kuin vaatimus maahan pääsyssä ja maassa oleskelussa sovellettavien perusteiden ja päätöksentekomenettelyjen sääntelemisestä siten, että oikeusturva toteutuu (PeVL 16/2000 vp).

Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien samantyyppistä kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia (PeVL 64/2010 vp). Ulkomaalaisen maahantulon edellytykset ja oleskeluluvan reunaehdot riippuvat jo voimassa olevassa laissa maahantulooperusteesta. Oleskeluoikeutta koskevien tarkempien säännösten määräytyminen maassa oleskelun perusteen mukaan on myös Euroopan unionin maahanmuuttodirektiiveissä hyväksytty lähtökohta.

Tässä esityksessä esitettävillä säädösmuutoksilla ei pyritä ainoastaan luomaan yhtäläisiä sääntöjä koko EU:n alueella, vaan keskeistä on yhdenvertaisten edellytysten ja olosuhteiden sekä yhdenvertaisen kohtelun edistäminen. Ehdotettavat säännösmuutokset edustavat monelta osin perusoikeusmyönteistä kehitystä vahvistaen niin perustuslain 6 §:ssä yhdenvertaisuuden periaatetta kuin myös useiden muiden perusoikeuksien toteutumista. Työnteolle asetettavat edellytykset toteuttavat omalta osaltaan myös perustuslain 18 §:ssä julkiselle vallalle asetettua vel-

vollisuutta huolehtia työvoiman suojelusta. Edelleen säännökset yhdenvertaisesta kohtelusta muun muassa terveydenhuollon alalla toteuttavat yhdenvertaisuuden ohella perustuslain 19 §:ssä julkiselle vallalle asetettua velvollisuutta turvata lailla jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä perustuslain 22 §:ssä asetettua velvollisuutta turvata perusoikeudet. Esityksessä asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetussa laissa asuminen vakinaisuutta osoittavana seikkana sekä kansanterveyslaissa ja erikoissairaanhoidolaissa kunnan asukkaaksi rinnastettavaksi katsottaisiinkin lain voimaantulon jälkeen tutkijat riippumatta heidän oikeudellisesta suhteestaan vastaanottavan yksikön kanssa, kun rinnastus tällä hetkellä edellyttää työsuhdetta. Opiskelijoiden, harjoittelijoiden ja vapaaehtoisten kohdalla rinnastus perustuisi edelleen työsuhteeseen. Valtion tuella rahoitettujen asuntojen saantia koskevan yhdenvertaiseen kohteluun liittyen säädettäisiin, että Suomen kansalaiseen rinnastettaisiin myös vähintään vuoden pituista oleskeluoikeutta koskevan todistuksen saaneet tutkijat, harjoittelijat ja vapaaehtoiset.

Esityksellä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki, joka perustuu toisaalta direktiivin sääntelyyn ja toisaalta ulkomaalaislaista siirrettävään sääntelyyn. Ulkomaalaislain yleistä sääntelyä maahan-tulon, maastalähdön, oleskelun ja työnteon osalta noudatettaisiin yleisiltä osiltaan edelleen, eikä siitä säädettäisi uudelleen. Täytäntöönpantava direktiivi 2016/801/EU sisältää keskeiseltä osaltaan edellytykset, joiden perusteella oleskelulupa voidaan myöntää, Euroopan unionin sisäistä liikkumista koskevat säännökset, lupien epäämistä ja peruuttamista koskevat säännökset ja myös säännökset yhdenvertaisesta kohtelusta. Direktiivistä johtuen kansallisesta lainsäädännöstä on poistettava direktiivin kanssa päällekkäinen sääntely, minkä vuoksi ulkomaalaislakiin esitetään tehtävän muutoksia.

Esitys ei sisällä säännöksiä direktiivin tarkoittamien kolmansien maiden kansalaisten maastapoistamisesta. Ulkomaalaislain 9 luvun säännökset maastapoistamisesta ja sen täytäntöönpanosta soveltuvat lain tarkoittamiin henkilöihin sellaisenaan.

Esitys sisältää myös ehdotuksen siitä, että ulkomaalaislakiin lisätään säännös au pair -sijoituksen perusteella myönnettävästä oleskeluluvasta. Voimassa olevassa laissa ei ole säädetty edellytyksistä, joiden perusteella tämä oleskelulupa voidaan myöntää, vaan oleskelulupamenettely on perustunut vakiintuneeseen hallintomenettelyyn. Kolmannen maan kansalaisen oikeusturvan voidaan siten katsoa paranevan, kun oleskeluluvan myöntämisen edellytyksistä ja au pairin oikeuksista ja velvollisuuksista säädettäisiin lailla, mikä olisi perustuslain 9 §:n 4 momentissa säädetyn mukaista (PeVL 16/2000 vp). Säännös olisi au pair -sijoitukseen tulevan kolmannen maan kansalaisen suojaksi tilanteessa, jossa ei ole työsuhteen tarjoamaa suojaa. Au pair -sijoitusta koskevan oleskeluluvan rajaaminen enintään yhteen vuoteen ja yhteen kertaan on omiaan suojaamaan kolmannen maan kansalaista, jotta au pair -asemasta ei tulisi työsuhdetta muistuttava useamman vuoden suhde.

Esitys sisältää ehdotuksen muutoksenhakusäännökseksi sisältäen Maahanmuuttoviraston valitusoikeuden hallinto-oikeuden päätöksestä korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos Maahanmuuttoviraston päätös on kumottu tai sitä on muutettu. Esitys sisältäisi myös säännöksen muutoksenhausta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Säännökset vastaisivat ulkomaalaislaissa (301/2004) sen voimaantulosta 1.5.2004 lukien voimassa olleita 195 ja 196 §:n säännöksiä muutoksenhaun osalta. Ehdotettava oleskelulupasäätely on pääosin ulkomaalaista uuteen ehdotettavaan lakiin siirrettävää olemassa olevaa sääntelyä, jota koskee voimassa olevan ulkomaalaislain mukainen muutoksenhakua koskeva sääntely. Koska sääntely siirretään ehdotettavaan lakiin ja oleskelulupaharkintaan liittyvää sääntelyä tarkennetaan direktiivistä

HE 21/2018 vp

johtuen, on perustelua säilyttää muutoksenhakua koskeva sääntely samansisältöisenä kuin se näissä lupa-asioissa on säädetty. Direktiivin sääntely poikkeaa joltain osin ulkomaalaislaissa noudatetusta systematiikasta, esimerkkinä voidaan mainita oleskelulupahakemuksen hylkäämistä yleiseen järjestykseen ja yleiseen turvallisuuteen liittyvien seikkojen perusteella. Ulkomaalaislain asiaa koskeva 36 § on sanamuodoltaan harkinnanvarainen ("voidaan jättää myöntämättä", "katsotaan vaarantavan" ja "on perusteltua aihetta epäillä"), kun direktiivi on osittain pakottavaa sanamuotoa ilman ulkomaalaislaissa noudatettavaa harkintaa ja sisältää sanamuodoiltaan erilaista harkintaa (esimerkiksi "on hylättävä hakemus" ja "pidetään uhkana"). Muutoksenhakuoikeutta voidaan perustella sillä, että näin, tilanteessa jossa sääntelyä yhtäältä siirretään ulkomaalaislaista uuteen lakiin ja jossa toisaalta direktiivin täytäntöönpano merkitsee jossain määrin ulkomaalaislaista poikkeavan ja siten erilaisen sääntelyn arviointia, varmistetaan yhtenäistä soveltamiskäytäntöä eri puolilla maata eri hallinto-oikeuksissa. Esityksessä valittua muutoksenhakua koskevaa sääntelyä voidaan pitää perustuslakivaliokunnan lausuntojen valossa perustuslain kannalta hyväksyttävänä, kun viranomaisen muutoksenhakuoikeus on lailla rajoitettu oikeuskäytännön yhtenäisyyden ylläpitoon liittyviin perusteisiin (esim. PeVL 48/2017 vp, PeVL 45/2006 vp, PeVL 4/2005 vp ja PeVL 4/2004 vp) ja kun sitä voidaan asioiden laatu ja luonne huomioon ottaen pitää muutoin perusteltuna (PeVL 15/2011 vp ja PeVL 58/2006 vp).

Esitys ei sisällä muutosehdotuksia, jotka ovat perusoikeuksien kannalta merkittäviä, ja se voidaan käsitellä perustuslain 72 §:n mukaisessa tavallisessa käsittelyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tällä lailla pannaan täytäntöön tutkimusta, opiskelua, harjoittelua, vapaaehtoistyötä, oppilasvaihto-ohjelmaa tai koulutushanketta ja au pairina työskentelyä varten tapahtuvan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2016/801/EU (*tutkija- ja opiskelijadirektiivi*).

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan 4 §:n 1 kohdassa tarkoitettuihin kolmannen maan kansalaisiin, jotka hakevat pääsyä tai jotka on päästetty jonkin Euroopan unionin (*unioni*) jäsenvaltion (*jäsenvaltio*) alueelle yli 90 päivän ajaksi tutkimusta, opiskelua, työharjoittelua tai unionin vapaaehtoisohjelmien puitteissa tapahtuvaa vapaaehtoistoimintaa varten.

Tätä lakia ei sovelleta kolmansien maiden kansalaisiin:

1) jotka hakevat kansainvälistä suojelua tai jotka saavat vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95/EU mukaista kansainvälistä suojelua tai jotka saavat vähimmäisvaatimuksista tilapäisen suojelun antamiseksi siirtymään joutuneiden henkilöiden joukot-
taisen maahantulon tilanteissa, ja toimenpiteistä näiden henkilöiden vastaanottamisen ja vastaanottamisesta jäsenvaltioille aiheutuvien rasitusten tasapuolisen jakautumisen edistämiseksi annetun neuvoston direktiivin 2001/55/EY mukaista tilapäistä suojelua jossain jäsenvaltiossa;

2) joiden karkottamista on lykätty tosiseikkoihin perustuvista tai oikeudellisista syistä;

3) jotka ovat oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen unionissa käyttäneiden jonkin jäsenvaltion kansalaisten perheenjäseniä;

4) jotka ovat saaneet pitkään oleskelleiden kolmansien maiden kansalaisten asemasta annetun neuvoston direktiivin 2003/109/EY mukaisen pitkään oleskelleen henkilön aseman jossain jäsenvaltiossa;

5) joilla itsellään ja joiden perheenjäsenillä on kansalaisuudestaan riippumatta joko unionin, sen jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välillä tehtyjen sopimusten tai unionin ja kolmansien maiden välillä tehtyjen sopimusten nojalla samanlainen oikeus vapaaseen liikkuvuuteen kuin jäsenvaltioiden kansalaisilla;

6) jotka tulevat johonkin jäsenvaltioon kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/66/EU nojalla työsuhteiseksi harjoittelijoiksi yrityksen sisäisen siirron yhteydessä;

7) joille on myönnetty oikeus maahantuloon erittäin pätevän työntekijän asemassa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä korkeaa pätevyyttä vaativaa työtä varten annetun neuvoston direktiivin 2009/50/EY mukaisesti.

3 §

Suhde ulkomaalaislakiin

Tässä laissa säädettyjen kolmansien maiden kansalaisten maahantuloon, maastalähtöön, oleskeluun ja työntekoon sovelletaan ulkomaalaislain (301/2004) säännöksiä, jollei tässä laissa toisin säädetä.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *kolmannen maan kansalaisella* muun maan kuin Euroopan unionin jäsenvaltion tai Islannin, Liechtensteinin, Norjan ja Sveitsin kansalaista;

2) *tutkijalla* kolmannen maan kansalaista, jolla on tohtorintutkinto tai tohtoriohjelmaan pääsyn mahdollistava ylempi korkeakoulututkinto, jonka tutkimusorganisaatio valitsee ja jolle on myönnetty oikeus päästä jäsenvaltion alueelle suorittamaan sellaista tutkimustoimintaa, johon tavallisesti edellytetään tällaista tutkintoa;

3) *opiskelijalla* kolmannen maan kansalaista, joka on hyväksytty korkeakouluun ja jolle on myönnetty oikeus päästä jäsenvaltion alueelle osallistumaan päätoimisesti kokopäiväiseen opinto-ohjelmaan, joka johtaa korkeakoulututkintoon, ja kolmannen maan kansalaista, joka on hyväksytty muuhun oppilaitokseen kuin korkeakouluun ja jolle on myönnetty oikeus osallistua opinto-ohjelmaan, joka johtaa ammattiin tai tutkintoon; kyseeseen voivat tulla myös tällaisiin koulutuksiin valmentavat opinnot tai pakollinen harjoittelujakso;

4) *työharjoittelijalla* kolmannen maan kansalaista, jolla on korkeakoulututkinto tai joka osallistuu kolmannessa maassa korkeakoulututkintoon johtavaan opinto-ohjelmaan ja jolle on myönnetty oikeus päästä osallistumaan Suomessa työsuhteiseen harjoitteluohjelmaan, jonka tavoitteena on saada tietoa ja kokemusta ammatillisessa toimintaympäristössä;

5) *vapaaehtoisella* kolmannen maan kansalaista, jolle on myönnetty oikeus päästä osallistumaan Suomessa unionin vapaaehtoishojelmien puitteissa tapahtuvaan vapaaehtoistoimintaan ja joka ei ole työsuhteessa;

6) *korkeakoululla* oppilaitoksia, jotka toimivat ja sijaitsevat Suomessa ja ovat Suomen korkeakoulujärjestelmän mukaisia korkeakouluja, joilla on oikeus järjestää korkeakoululainsäädännön mukaista tutkintoon johtavaa tai muuta koulutusta;

7) *vastaanottavalla yksiköllä* tutkimusorganisaatiota, korkeakoulua, oppilaitosta, vapaaehtoistoiminnasta vastaavaa organisaatiota tai harjoittelijoita vastaanottavaa yksikköä, jonka

toimintaan kolmannen maan kansalainen osallistuu ja joka sijaitsee Suomessa, riippumatta yksikön oikeusmuodosta;

8) *ensimmäisellä jäsenvaltiolla* sitä jäsenvaltiota, joka ensimmäisenä myöntää kolmannen maan kansalaiselle luvan;

9) *toisella jäsenvaltiolla* mitä tahansa muuta Euroopan unionin jäsenvaltiota kuin ensimmäistä jäsenvaltiota;

10) *liikkuvuustoimenpiteitä sisältävillä unionin tai monenvälisillä ohjelmilla* unionin tai sen jäsenvaltioiden rahoittamia ohjelmia, joilla edistetään kolmansien maiden kansalaisten liikkuvuutta unionissa tai ohjelmiin osallistuvissa jäsenvaltioissa;

11) *luvalla* oleskelulupaa, joka on myönnetty kolmansien maiden kansalaisten oleskeluluvan yhtenäisestä kaavasta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1030/2002 mukaista yhtenäistä kaavaa käyttäen ja jonka nojalla luvan haltija voi oleskella laillisesti jäsenvaltion alueella;

12) *perheenjäsenellä* oikeudesta perheenyhdistämiseen annetun neuvoston direktiivin 2003/86/EY 4 artiklan 1 kohdassa määriteltyä kolmannen maan kansalaista.

5 §

Tutkimusorganisaation kanssa tehtävä sopimus

Tutkimusorganisaation, joka haluaa vastaanottaa tutkijan tutkimuksen tekemistä varten, on tehtävä hänen kanssaan sopimus. Tutkimusorganisaatio saa tehdä sopimuksen, jos se on hyväksynyt tutkimushankkeen tarkistettuaan ensin sen tavoitteen, arvioidun keston ja toteutukseen tarvittavien varojen saatavuuden sekä kolmannen maan kansalaisen tutkijan pätevyyden.

Sopimuksen on sisällettävä seuraavat tiedot:

- 1) tutkimustoiminnan tai tutkimusalan nimi tai tarkoitus;
- 2) tutkijan sitoumus saattamaan tutkimustoimintansa päätökseen ja tutkimusorganisaation sitoumus vastaanottaa tutkija tätä tarkoitusta varten;
- 3) tutkimustoiminnan alkamis- ja päättymispäivä tai sen arvioitu kesto;
- 4) tutkimusorganisaation ja tutkijan välinen oikeussuhde;
- 5) jos kyseessä on työsuhde, työehdot, jotka ovat voimassa olevien säännösten ja sovellettavan työehtosopimuksen mukaisia;
- 6) tiedot yhteen tai useampaan toiseen jäsenvaltioon suuntautuvaa liikkumista koskevista aiheista, jos liikkumisesta on tietoa haettaessa oleskelulupaa Suomeen.

Sopimus purkautuu, jos tutkijaa ei päästetä maahan tai jos tutkimusorganisaation ja tutkijan välinen oikeussuhde päättyy. Tutkimusorganisaation on viipymättä ilmoitettava Maahanmuuttovirastolle siitä ja kaikista muistakin seikoista, jotka estävät sopimuksen täytäntöönpanon.

6 §

Oleskeluluvan myöntäminen tieteellistä tutkimusta varten

Kolmannen maan kansalaiselle myönnetään tutkijan oleskelulupa tieteellisen tutkimuksen tekemistä varten, jos hän on tehnyt tutkimusorganisaation kanssa 5 §:ssä tarkoitetun sopimuksen.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että tutkijan toimeentulo on turvattu siten kuin ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään tai, jos kyseessä on työsuhde, ansiotyöstä saatavalla tulolla.

Oleskelulupa myönnetään jatkuvana kahdeksi vuodeksi tai enintään sopimuksen voimassaoloajaksi, jos sopimus on voimassa alle kaksi vuotta. Jatko-oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi.

7 §

Oleskeluluvan myöntäminen opiskelua varten

Kolmannen maan kansalaiselle myönnetään oleskelulupa opiskelua varten, jos hänet on hyväksytty opiskelijaksi Suomessa sijaitsevaan:

- 1) korkeakouluun ja hän on suorittanut korkeakoulun vaatimat maksut; tai
- 2) muuhun oppilaitokseen kuin korkeakouluun, jos opiskelu johtaa tutkintoon tai ammattiin, taikka, jos oleskeluluvan myöntämiselle on perusteltu syy, myös muihin opintoihin.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että opiskelijan toimeentulo on turvattu siten kuin ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään. Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää lisäksi, että kolmannen maan kansalaisella on vakuutus, joka kattaa sairaanhoidon kustannukset. Jos opintojen arvioitu kesto on vähintään kaksi vuotta, riittävää on, että vakuutus kattaa lääkekustannukset.

Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä kahdeksi vuodeksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi, tai enintään opintojen keston ajaksi, jos opinnot kestävät alle kaksi vuotta.

8 §

Oleskeluluvan myöntäminen työharjoittelua varten

Kolmannen maan kansalaiselle myönnetään oleskelulupa työharjoittelua varten, jos:

- 1) oleskeluluvan hakemisen hetkellä on kulunut korkeintaan kaksi vuotta korkeakoulututkinnon suorittamisesta tai kolmannen maan kansalainen osallistuu opinto-ohjelmaan, joka johtaa korkeakoulututkintoon;

- 2) työharjoittelu sisältyy valtioiden väliseen sopimukseen tai kansalaisjärjestöjen vaihto-ohjelmaan; tai

- 3) kolmannen maan kansalainen on 18—30-vuotias ja suorittaa työharjoittelun, kun hän opiskelee ulkomaisessa korkeakoulussa suomen tai ruotsin kieltä tai kun työharjoittelun ala vastaa kolmannen maan kansalaisen opintoja tai tutkintoa.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että työharjoitteluun tulevan toimeentulo on turvattu ansiotyöstä saatavalla tulolla.

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää lisäksi vastaanottavan yksikön todistusta siitä, että harjoittelulla ei korvata työpaikkaa. Kolmannen maan kansalaisen on esitettävä vastaanottavan yksikön kanssa tekemänsä harjoittelusopimus, jonka ehdot ovat voimassa olevien säännösten ja sovellettavan työehtosopimuksen mukaisia ja joka sisältää seuraavat tiedot:

- 1) kuvaus harjoitteluohjelmasta, mukaan lukien harjoittelun koulutustavoite tai oppimissisältö;
- 2) harjoittelun kesto;
- 3) harjoittelun sijoittamis- ja valvontaolosuhteet;
- 4) harjoitteluun käytettävä aika;
- 5) harjoittelijan ja vastaanottavan yksikön välinen oikeussuhde.

Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä enintään 18 kuukaudeksi, joka on harjoittelun enimmäiskesto.

9 §

Oleskeluluvan myöntäminen vapaaehtoistoimintaa varten

Kolmannen maan kansalaiselle myönnetään oleskelulupa unionin vapaaehtoishjelmien puitteissa tapahtuvaa vapaaehtoistoimintaa varten, jos hän on tehnyt vapaaehtoistoiminnasta vastaavan vastaanottavan yksikön kanssa sopimuksen, joka sisältää seuraavat tiedot:

- 1) kuvaus vapaaehtoishjelmasta;
- 2) vapaaehtoistoiminnan kesto;
- 3) vapaaehtoistoiminnan sijainti ja valvontaolosuhteet;
- 4) vapaaehtoistoimintaan käytettävä aika;
- 5) varat, joilla katetaan kolmannen maan kansalaisen toimeentulo- ja majoituskulut, sekä koko oleskelun ajan taskurahana annettava vähimmäismäärä;
- 6) tarvittaessa koulutus, jota kolmannen maan kansalaiselle annetaan vapaaehtoistoiminnan suorittamista varten.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että vapaaehtoistoimintaan tulevan toimeentulo on turvattu siten kuin ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään.

Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä enintään yhdeksi vuodeksi.

10 §

Oleskeluluvan myöntäminen työnhakua ja yrittäjyyttä varten

Kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty oleskelulupa 6 tai 7 §:n perusteella, myönnetään tutkimustoiminnan loppuunsaattamisen tai tutkinnon suorittamisen jälkeen oleskelulupa työnhakua tai yrityksen perustamista varten.

Oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että 1 momentissa tarkoitetun henkilön toimeentulo on turvattu siten kuin ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään.

Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä enintään yhdeksi vuodeksi edellisen oleskeluluvan päättymisestä. Oleskelulupa myönnetään kuitenkin jatkuvana, jos edellinen oleskelulupa on ollut jatkuva.

Jos korkeakoulututkintotodistusta, todistusta tai muuta muodollista pätevyyttä osoittavaa asiakirjaa tai tutkimusorganisaation vahvistusta tutkimustoiminnan loppuun saamisesta ei ole saatavilla ennen 6 tai 7 §:n perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassaolon päättymistä ja kaikki muut oleskeluluvan myöntämisen edellytykset täyttyvät, kolmannen maan kansalainen saa oleskella maassa kohtuullisen ajan tällaisen asiakirjan tai vahvistuksen toimittamista varten.

11 §

Hakemuksen hylkäysperusteet

Tässä laissa tarkoitettu oleskelulupahakemus on hylättävä, jos:

- 1) 6—9 §:ssä säädetty edellytykset eivät täyty;
 - 2) esitetyt asiakirjat on hankittu vilpillisin keinoin, ne on väärennetty tai niitä on muutettu;
- tai
- 3) kolmannen maan kansalaista pidetään uhkana yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle.

Hakemus voidaan hylätä, jos:

1) vastaanottava yksikkö ei ole täyttänyt sosiaaliturvaan, verotukseen, työntekijöiden oikeuksiin tai työehtoihin liittyviä oikeudellisia velvoitteitaan;

2) vastaanottava yksikkö ei täytä lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytäntöjen mukaisia edellytyksiä;

3) vastaanottavalle yksikölle on määrätty seuraamuksia pimeän työn tai laittoman työnteon teettämisen vuoksi;

4) vastaanottava yksikkö on perustettu tai toimii pääasiassa tutkijoiden, opiskelijoiden, työharjoittelijoiden tai vapaaehtoisten maahantulon helpottamista varten;

5) vastaanottavan yksikön yritys on haettu konkurssiin tai sillä ei ole mitään taloudellista toimintaa; taikka

6) voidaan osoittaa, että kolmannen maan kansalainen tulee maahan muista kuin niistä syistä, joiden vuoksi hän hakee maahanpääsyä.

Edellä 10 §:ssä tarkoitettua oleskelulupaa koskeva hakemus voidaan hylätä, jos:

1) mainitussa pykälässä säädetyt edellytykset eivät täyty;

2) kolmannen maan kansalainen ei enää täytä maahantulon ja maassa oleskelun edellytyksiä; tai

3) 1 momentin 2 tai 3 kohta tulisi sovellettavaksi.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa on otettava huomioon tapauksen erityiset olosuhteet kokonaisuudessaan ja noudatettava suhteellisuusperiaatetta.

12 §

Oleskeluluvan peruuttaminen tai uusimatta jättäminen

Edellä 6-10 §:n perusteella myönnetty oleskelulupa on peruutettava tai jätettävä uusimatta, jos:

1) kolmannen maan kansalainen ei enää täytä 6—10 §:ssä säädettyjä edellytyksiä;

2) esitetty oleskelulupa tai asiakirja on hankittu vilpillisin keinoin, se on väärennetty tai sitä on muutettu; tai

3) kolmannen maan kansalainen oleskelee maassa muuta kuin sitä tarkoitusta varten, jonka perusteella hänelle on myönnetty oleskelulupa.

Oleskelulupa voidaan peruuttaa tai jättää uusimatta, jos:

1) vastaanottava yksikkö ei ole täyttänyt sosiaaliturvaan, verotukseen, työntekijöiden oikeuksiin tai työehtoihin liittyviä oikeudellisia velvoitteitaan;

2) vastaanottava yksikkö ei täytä lainsäädännön, työehtosopimusten tai käytäntöjen mukaisia edellytyksiä;

3) vastaanottavalle yksikölle on määrätty seuraamuksia pimeän työn tai laittoman työnteon teettämisen vuoksi;

4) vastaanottava yksikkö on perustettu tai toimii pääasiassa tutkijoiden, opiskelijoiden, työharjoittelijoiden tai vapaaehtoisten maahantulon helpottamista varten;

5) vastaanottavan yksikön yritys on haettu konkurssiin tai sillä ei ole mitään taloudellista toimintaa;

6) opiskelija ei noudata taloudellisen toiminnan harjoittamista koskevia aikarajoja tai hänen opiskelunsa ei edisty riittävällä tavalla; taikka

7) kolmannen maan kansalaista pidetään uhkana yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle.

Jos opiskelijan oleskelulupa voitaisiin peruuttaa tai jättää uusimatta 2 momentin 1 tai 3—5 kohdan perusteella, hän saa jatkaa voimassa olevan oleskelulupansa mukaisia opintojaan toisessa oppilaitoksessa tai tehdä uuden hakemuksen siinä tarkoituksessa, että toinen oppilaitos

ottaa hänet suorittamaan vastaavaa opinto-ohjelmaa, jotta hän voi saattaa opintonsa päätökseen.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa on otettava huomioon tapauksen erityiset olosuhteet kokonaisuudessaan ja noudatettava suhteellisuusperiaatetta.

Maahanmuuttoviraston on viipymättä ilmoitettava myöntämänsä oleskeluluvan peruuttamisesta sille jäsenvaltiolle, johon kolmannen maan kansalainen on tutkija- opiskelijadirektiivin perusteella liikkunut.

13 §

Oleskelulupakorttiin tehtävä merkintä

Oleskelulupakorttiin tehdään merkintä "tutkija", "opiskelija", "harjoittelija" tai "vapaaehtoinen" sen mukaan, millä perusteella oleskelulupa myönnetään.

Jos tutkijalle tai opiskelijalle myönnetään oleskelulupa sen perusteella, että hän tulee johonkin jäsenvaltioon tietyn liikkuvuustoimenpiteitä sisältävän unionin tai monenvälisen ohjelman puitteissa taikka kahden tai useamman hyväksytyt korkeakoulun välisen sopimuksen puitteissa, oleskelulupakorttiin on tehtävä merkintä tästä ohjelmasta tai sopimuksesta.

Jos tutkijalle myönnetään oleskelulupa pitkäaikaista liikkumista varten, oleskelulupakorttiin tehdään merkintä "tutkijoiden liikkuvuus".

14 §

Opiskelijan työnteko-oikeus

Kolmannen maan kansalaisella, jolle on myönnetty oleskelulupa 7 §:n perusteella, on työnteko-oikeus edellyttäen, että:

- 1) työ on tutkintoon sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä;
- 2) työn määrä tasoittuu keskimäärin 25 tuntiin viikossa aikana, jolloin oppilaitoksessa järjestetään varsinaista opetusta; tai
- 3) kokoaikainen työ sijoittuu aikaan, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta.

15 §

Oikeus aloittaa työnteko ja yritystoiminta

Kolmannen maan kansalainen, joka on saattanut tutkimustoiminnan loppuun tai on suorittanut tutkinnon, saa jatkaa aiemman oleskeluluvan nojalla tekemäänsä työtä tai yritystoimintaa taikka aloittaa uuden työn tai yritystoiminnan, jos jatko-oleskelulupahakemus on tehty aikaisemman 6 tai 7 §:n perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassa ollessa.

Kolmannen maan kansalainen, jolle on myönnetty 10 §:ssä tarkoitettu oleskelulupa, saa työpaikan löydettyään aloittaa työnteon taikka aloittaa yritystoiminnan.

Työnteon ja yritystoiminnan perusteella haettavaan jatko-oleskelulupaan sovelletaan ulkomaalaislain 5 luvun säännöksiä, ellei kyse ole tämän lain 6 tai 8 §:n perusteella haettavasta oleskeluluvasta. Jos jatko-oleskelulupahakemukseen annetaan kielteinen päätös, työnteoa tai yritystoimintaa ei saa jatkaa, vaikka päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla.

16 §

Tutkijan perheenjäsenen oleskelu- ja työnteko-oikeus

Oleskeluluvan 6 tai 10 §:n nojalla saaneen kolmannen maan kansalaisen tutkijan perheenjäsenelle myönnetään jatkuva oleskelulupa perhesiteen perusteella tämän lain nojalla. Oleskeluluvan voimassaoloaika ei saa olla pidempi kuin tutkijan oleskeluluvan voimassaoloaika.

Perheenjäsenen toimeentulon on oltava turvattu siten kuin ulkomaalaislain 39 §:ssä säädetään.

Perheenjäsenellä on oikeus tehdä ansiotyötä ulkomaalaislain säännösten mukaisesti.

17 §

Tutkijan liikkuminen

Tutkijalla, joka on saanut ensimmäisessä jäsenvaltiossa tutkijan oleskeluluvan ja jos liikkumiselle jäljempänä säädetty edellytykset täyttyvät, on oikeus oleskella ja työskennellä Suomessa enintään kahden vuoden ajan suorittaakseen osan tutkimuksestaan jossakin tutkimusorganisaatiossa.

18 §

Tutkijan perheenjäsenen liikkuminen

Tutkijan perheenjäsenellä, jolla on ensimmäisen jäsenvaltion myöntämä voimassa oleva oleskelulupa, on oikeus maahantuloon ja oleskeluun Suomessa tutkijan mukana, jos liikkumiselle jäljempänä säädetty edellytykset täyttyvät.

19 §

Opiskelijan liikkuminen

Opiskelijalla, jolla on ensimmäisen jäsenvaltion myöntämä voimassa oleva lupa ja joka kuuluu liikkuvuustoimenpiteitä sisältävän unionin tai monenvälisen ohjelman tai kahden tai useamman korkeakoulun välisen sopimuksen piiriin, on oikeus maahantuloon ja oleskeluun enintään 360 päiväksi suorittaakseen osan korkeakouluopinnoistaan Suomessa. Opiskelijalla on työnteko-oikeus 13 §:ssä säädetyn mukaisesti.

Opiskelijan, joka ei täytä 1 momentissa säädettyjä liikkumisen edellytyksiä, on haettava 6 §:ssä tarkoitettu oleskelulupa opiskelua varten, jotta hän voi suorittaa osan opinnoistaan Suomessa sijaitsevassa korkeakoulussa.

20 §

Velvollisuus ilmoittaa liikkumisesta Suomeen

Tutkijan on ilmoitettava Maahanmuuttovirastolle ja ensimmäisen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle aikomuksestaan suorittaa osa tutkimuksestaan Suomessa ja opiskelijan on ilmoitettava aikomuksestaan suorittaa osa opinnoistaan Suomessa. Tutkijan on ilmoitettava myös perheenjäsenensä liikkumisesta.

Ilmoittamisen on tapahduttava:

HE 21/2018 vp

1) ennen tutkijan tai opiskelijan saapumista ensimmäiseen jäsenvaltioon oleskeluluvan hakemisajankohtana, kun liikkuminen Suomeen on jo suunniteltu; tai

2) jos ensimmäinen jäsenvaltio on sallinut tutkijan tai opiskelijan maahanpääsyn, heti kun aiottu liikkuminen Suomeen on tiedossa.

Vastaanottavan yksikön, tutkijan ja opiskelijan on ilmoitettava Maahanmuuttovirastolle muutoksista, jotka vaikuttavat liikkumisen edellytyksiin.

21 §

Ilmoituksen sisältö

Tutkijan osalta on 20 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen mukana toimitettava seuraavat tiedot ja asiakirjat:

1) jäljennös voimassa olevasta matkustusasiakirjasta ja ensimmäisen jäsenvaltion myöntämästä luvasta, joka kattaa liikkumisen ajanjakson;

2) Suomessa sijaitsevan tutkimusorganisaation kanssa tehty sopimus;

3) liikkumisen suunniteltu kesto ja ajankohta, jos niitä ei ole mainittu sopimuksessa tai muussa asiakirjassa;

4) todisteet siitä, että tutkijalla on sairausvakuutus kaikkien niiden riskien varalta, joiden osalta Suomen kansalaiset on yleensä vakuutettu;

5) todisteet siitä, että tutkijalla on riittävät varat oleskeluajalleen toimeentuloaan varten ilman että hänen tarvitsee turvautua Suomen sosiaalihuoltojärjestelmään, sekä riittävät varat ensimmäiseen jäsenvaltioon suuntautuvaa paluumatkaa varten, jos tutkija ei täytä liikkumisen edellytyksiä;

6) tosite liikkumista koskevan ilmoitusmaksun suorittamisesta.

Tutkijan mukana liikkuvan perheenjäsenen osalta on ilmoitettava 1 momentin 1 ja 3—6 kohdan mukaiset tiedot tai asiakirjat sekä todisteet siitä, että perheenjäsen on oleskellut ensimmäisessä jäsenvaltiossa tutkijan perheenjäsenenä.

Opiskelijan osalta on toimitettava ilmoituksen mukana 1 momentin 1 ja 3—6 kohdan mukaiset tiedot tai asiakirjat sekä todisteet siitä, että opiskelija:

1) suorittaa osan opinnoista Suomessa liikkuvuustoimenpiteitä sisältävän unionin tai moneuvälisen ohjelman tai kahden tai useamman korkeakoulun välisen sopimuksen puitteissa;

2) on hyväksytty korkeakouluun Suomessa;

3) on maksanut korkeakoulun vaatimat maksut.

22 §

Liikkumisen vastustaminen

Maahanmuuttovirasto voi vastustaa tutkijan ja opiskelijan liikkumista Suomeen 30 päivän kuluessa täydellisen ilmoituksen vastaanottamisesta, jos:

1) ilmoituksen mukana ei ole toimitettu 21 §:n 1 tai 3 momentin mukaisia tietoja;

2) esitetyt asiakirjat on hankittu vilpillisin keinoin, ne on väärennetty tai niitä on muutettu;

3) jokin 11 §:n 2 momentissa säädetystä perusteesta tulisi sovellettavaksi; tai

4) 17 tai 19 §:ssä säädetty oleskelun enimmäiskesto on täyttynyt.

Maahanmuuttovirasto voi 1 momentissa säädettyssä määräajassa vastustaa tutkijan perheenjäsenen liikkumista, jos:

1) 21 §:n 2 momentin mukaiset edellytykset eivät täyty;

2) tutkijan 17 §:ssä säädetty oleskelun enimmäiskesto on täyttynyt; tai

3) esitetyt asiakirjat on hankittu vilpillisin keinoin, ne on väärennetty tai niitä on muutettu. Maahanmuuttoviraston on vastustettava liikkumista, jos kolmannen maan kansalaista pidetään uhkana yleiselle järjestykselle, yleiselle turvallisuudelle tai kansanterveydelle. Jos Maahanmuuttovirasto ei vastusta liikkumista, se antaa kolmannen maan kansalaiselle todistuksen, joka osoittaa kolmannen maan kansalaisen oikeuden oleskella Suomessa.

23 §

Ilmoitus liikkumisen vastustamisesta

Maahanmuuttoviraston on ilmoitettava viipymättä ensimmäisen jäsenvaltion toimivaltaisille viranomaisille ja ilmoituksen tekijälle siitä, että se vastustaa kyseessä olevan tutkijan, tämän perheenjäsenen tai opiskelijan liikkumista Suomeen.

24 §

Liikkumisen vastustamisen vaikutus

Jos Maahanmuuttovirasto vastustaa liikkumista 22 §:n mukaisesti eikä liikkuminen ole vielä toteutunut, tutkijalle ei myönnetä oikeutta suorittaa osa tutkimuksestaan Suomessa, opiskelijalle ei myönnetä oikeutta suorittaa osa opinnoistaan Suomessa eikä perheenjäsenelle myönnetä oikeutta saapua Suomeen. Jos liikkuminen on jo toteutunut, tutkijan ja hänen perheenjäsenensä sekä opiskelijan on lopetettava välittömästi kaikki toimintansa Suomessa ja poistuttava maasta.

25 §

Maahantulo liikkumista koskevan ilmoituksen jälkeen

Jos ilmoitus liikkumisesta on tehty 20 §:n 2 momentin 1 kohdassa säädetyn mukaisesti eikä Maahanmuuttovirasto ole ilmoittanut ensimmäiselle jäsenvaltiolle vastustavansa liikkumista 22 §:ssä säädetyn mukaisesti, tutkijan luvan ja tutkijan perheenjäsenen luvan tai opiskelijan luvan ensimmäisessä jäsenvaltiossa saanut kolmannen maan kansalainen saa saapua Suomeen milloin tahansa luvan voimassaoloaikana.

Jos ilmoitus liikkumisesta on tehty 20 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetyn mukaisesti, tutkijan luvan ja tutkijan perheenjäsenen luvan ensimmäisessä jäsenvaltiossa saanut kolmannen maan kansalainen saa saapua Suomeen ilmoittamisen jälkeen välittömästi tai milloin tahansa sen jälkeen luvan voimassaoloaikana. Jollei Maahanmuuttovirasto ole ilmoittanut ensimmäiselle jäsenvaltiolle vastustavansa opiskelijan liikkumista 22 §:n mukaisesti, opiskelijan luvan ensimmäisessä jäsenvaltiossa saanut kolmannen maan kansalainen saa saapua Suomeen milloin tahansa luvan voimassaoloaikana.

26 §

Paluu Suomeen liikkumisen jälkeen

Jos tutkija, hänen perheenjäsenensä tai opiskelija on liikkunut toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon, mutta ei enää täytä siellä liikkumisen edellytyksiä tai Suomen myöntämä oleskelulupa ei ole enää voimassa tai se on peruutettu liikkumisen aikana, kolmannen maan kansala-

laisella on toisen jäsenvaltion tekemän pyynnön jälkeen oikeus palata Suomeen ilman muo-
dollisuuksia ja viipymättä.

27 §

Toimivaltainen viranomainen

Maahanmuuttovirasto vastaanottaa oleskelulupahakemuksen ja päättää sen hylkäämisestä
sekä oleskeluluvan myöntämisestä, peruuttamista ja uusimatta jättämisestä. Maahanmuuttovi-
rasto myös vastaanottaa liikkumista koskevat ilmoitukset ja voi vastustaa liikkumista Suo-
meen.

28 §

Päätös hakemukseen

Päätös oleskelulupahakemukseen on annettava tiedoksi hakijalle mahdollisimman pian ja
viimeistään 90 päivän kuluttua kuluessa siitä, kun hakija on esittänyt täydellisen hakemuksen.

Jos oleskelulupahakemuksessa esitetyt tiedot tai asiakirjat ovat puutteelliset, Maahanmuut-
toviraston on ilmoitettava hakijalle kohtuullisen ajan kuluessa, mitä lisätietoja vaaditaan ja
asetettava niiden toimittamista varten kohtuullinen määräaika. Edellä 1 momentissa säädetyn
määräajan kulumisen keskeytyy, kunnes vaaditut lisätiedot on saatu. Jos lisätietoja tai asiakir-
joja ei ole toimitettu määräajassa, hakemus voidaan hylätä.

Tutkijan perheenjäsenen oleskelulupahakemus on käsiteltävä samaan aikaan kuin tutkijan
hakemus, jos hakemukset tehdään samaan aikaan.

29 §

Hakemusten ja ilmoitusten käsittelystä perittävän maksun suorittaminen

Tämän lain nojalla tehdyn oleskelulupahakemuksen ja liikkumista koskevan ilmoituksen kä-
sittelyn aloittaminen sen vireille tulon jälkeen edellyttää, että käsittelystä perittävä maksu on
suoritettu.

Käsittelymaksun suorittamista koskeva tosite on esitettävä hakemuksen tai ilmoituksen liit-
teenä.

Oleskelulupahakemus raukeaa ja liikkumista ensimmäisestä jäsenvaltiosta Suomeen vastus-
tetaan, jos maksua ei suoriteta kohtuullisessa ajassa.

30 §

Yhteyspiste

Maahanmuuttovirasto toimii tutkija- ja opiskelijadirektiivin 37 artiklassa tarkoitettuna yh-
teyspisteenä, joka tekee yhteistyötä muiden jäsenvaltioiden yhteyspisteiden kanssa ja vastaa
tässä laissa säädettyjen liikkumista koskevien tietojen vastaanottamisesta ja toimittamisesta.

31 §

Valitus

Tässä laissa tarkoitettuun Maahanmuuttoviraston päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Maahanmuuttovirastolla on oikeus valittaa hallinto-oikeuden päätöksestä, jolla Maahanmuuttoviraston päätös on kumottu tai sitä on muutettu.

32 §

Valitus korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Tässä laissa tarkoitettuun hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valituslupa voidaan myöntää, jos lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeää saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi tai jos luvan myöntämiseen on muu erityisen painava syy.

33 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lain 10 §:ää sovelletaan myös kolmannen maan kansalaiseen, jolle on myönnetty ulkomaalaislaissa tarkoitettu oleskelulupa opiskelua tai tutkimuksen tekemistä varten ennen tämän lain voimaantuloa.

Jos opiskelijan oleskelulupahakemus on vireillä tämän lain voimaan tullessa, häneltä edellytettyyn vakuutukseen sovelletaan 7 §:n 2 momentin asemesta ulkomaalaislain 46 §:ää sellaisena kuin se oli tämän lain voimaan tullessa.

2.

Laki

ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ulkomaalaislain (301/2004) 47 a—47 f §, 49 §:n 1 momentin 4 kohta, 54 §:n 4 momentti, 58 a § ja 78 §:n 3 momentin 4 kohta,
sellaisina kuin ne ovat, 47 a—47 f § ja 58 a § laissa 516/2008, 49 §:n 1 momentin 4 kohta laissa 1338/2011, 54 §:n 4 momentti ja 78 §:n 3 momentin 4 kohta laissa 121/2018,
muutetaan 45—47, 53, 55, 77, 79 ja 80 §,
sellaisina kuin ne ovat, 45, 47 ja 53 § laissa 121/2018, 46 § laissa 486/2007, 55 § laeissa 34/2006, 380/2006, 358/2007, 1338/2011 ja 93/2015, 77 § laeissa 1218/2013 ja 909/2017, 79 § laeissa 1218/2013 ja 909/2017 sekä 80 § laissa 1218/2013, seuraavasti:

45 §

Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Tilapäinen oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) tilapäistä työtekkoa varten;
- 2) tilapäistä yritystoimintaa varten; tai
- 3) jos on muu erityinen syy luvan myöntämiselle.

Tilapäistä työtekkoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Tilapäistä yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään tilapäinen oleskelulupa samaksi ajaksi.

46 §

Oleskeluluvan myöntäminen au pair -sijoitusta varten

Ulkomaalaiselle, joka on hakemuksen tekoaikana 17—30 -vuotias, myönnetään 45 §:n 1 momentin 3 kohdan mukainen tilapäinen oleskelulupa au pair -sijoituksen perusteella enintään yhdeksi vuodeksi, jos hän:

- 1) ei ole aiemmin toiminut au pairina;
- 2) omaa perustiedot suomen tai ruotsin kielestä sekä suomalaisesta kulttuurista;
- 3) ei ole läheistä sukua isäntäperheen jäsenelle;
- 4) on sairaus- ja tapaturmavakuutettu koko oleskelun keston ajan;
- 5) esittää terveydentilastaan alle kolme kuukautta vanhan todistuksen, joka osoittaa, ettei hänellä ole tartuntatautia, joka estäisi au pair -sijoituksen isäntäperheessä;
- 6) on tehnyt isäntäperheen kanssa kirjallisen sopimuksen, jossa on sovittu:
 - a) hänen asumisestaan isäntäperheessä sekä hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan au pairina mukaan lukien hänen toimeentulonsa ja mahdolliset etuutensa;

- b) hänen tehtävistään ja niihin käytettävän 25 tunnin enimmäismäärän jakautumisesta viikoittain;
- c) hänen vapaa-ajastaan ja vapaapäivistään;
- d) kursseista, joille hän osallistuu.

47 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) jos hän on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;
- 2) jatkuvaluonteista työntekoa varten; taikka
- 3) jatkuvaluonteista yritystoimintaa varten.

Jatkuvaluonteista työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Jatkuvaluonteista yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa. Kun ulkomaalaiselle on myönnetty 10 luvun mukainen oleskelukortti unionin kansalaisen perheenjäsenenä ja hän on säilyttänyt 161 d tai 161 e §:n perusteella oleskeluoikeutensa henkilökohtaisten perusteidensa nojalla, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa.

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen 1 momentin 1 kohdan nojalla ei edellytä, että ulkomaalaisen tai hänen perheenjäsenensä toimeentulo on turvattu.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa perhesiteen perusteella ja luvan myöntämisen perusteena ollut perheside on katkennut, hänen ulkomailla olevalle perheenjäsenelleen voidaan myöntää jatkuva oleskelulupa edellyttäen, että tämän toimeentulo on turvattu. Päätöksenteossa on kuitenkin otettava huomioon Suomessa jo luvallisesti asuvan henkilön mahdollisuus muuttaa takaisin kotimaahansa tai johonkin muuhun maahan viettämään perhe-elämää, jos perhesiteiden voidaan kokonaisuudessaan katsoa painottuvan sinne.

53 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituus

Jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä, ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa myönnetään yhdeksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan matkustusasiakirjan voimassaoloajaksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, ei myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika kuitenkaan saa olla pidempi kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenjäsenen oleskeluluvan voimassaoloaika.

Oleskelulupa voidaan myöntää vuotta lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi, jos se myönnetään sellaista oikeustointa tai työtehtävää varten, jotka suoritetaan tiedossa olevan määräajan kuluessa. Määräaikaista oleskelulupaa ei saa kuitenkaan myöntää yli kahdeksi vuodeksi.

Ulkomaalaiselle, joka on ollut Suomen kansalainen tai jonka vanhemmista ainakin toinen tai yksi isovanhemmista on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen, määräaikainen oleskelulupa myönnetään neljäksi vuodeksi, jollei sitä haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Vieraan valtion diplomaatti- tai konsuliedustuston henkilökuntaan kuuluvalla ja hänen perheenjäsenelleen oleskelulupa voidaan myöntää koko ilmoitetun toimikauden pituiseksi ajaksi.

Ihmiskaupan uhrille ja 52 d §:ssä tarkoitetulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle oleskelulupa myönnetään vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään yhdeksi vuodeksi.

Oleskelulupa pakolaisuuden ja toissijaisen suojelun perusteella myönnetään neljäksi vuodeksi.

Euroopan unionin sininen kortti myönnetään kahdeksi vuodeksi. Jos työsuhde on voimassa tätä lyhyemmän ajan, Euroopan unionin sininen kortti myönnetään työsuhteen voimassaoloajaksi lisättynä kolmella kuukaudella. Euroopan unionin sinisen kortin haltijan perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa vastaavaksi ajaksi.

Ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa, ja ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen tämän lain 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella ja jolle päätetään myöntää jatkuva oleskelulupa 113 §:n 1 momentin perusteella, myönnetään määräaikainen oleskelulupa neljäksi vuodeksi.

Ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi, jos se myönnetään 47 h §:n tai 77 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella. Oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi myös, jos se myönnetään mainituissa lainkohdissa tarkoitetun ulkomaalaisen perheenjäsenelle.

55 §

Jatkoluvan pituus

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi.

Edellä 54 §:n 3 ja 5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, kun oleskeluluvan peruste muuttuu tilapäisestä jatkuvaksi, oleskeluluvan pituuteen sovelletaan ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituutta koskevan 53 §:n säännöksiä.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, myönnettävän määräaikaisen oleskeluluvan voimassaoloaika ei kuitenkaan saa olla pidempi kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenkokoajan määräaikaisen oleskeluluvan voimassaoloaika.

Euroopan unionin sininen kortti myönnetään kahdeksi vuodeksi. Jos työsuhde on voimassa tätä lyhyemmän ajan, Euroopan unionin sininen kortti myönnetään työsuhteen voimassaoloajaksi lisättynä kolmella kuukaudella. Euroopan unionin sinisen kortin haltijan perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa vastaavaksi ajaksi.

77 §

Muu oleskelulupa ansiotyötä varten

Muu oleskelulupa ansiotyötä varten myönnetään ulkomaalaiselle, joka:

1) toimii yrityksen yli- tai keskijohdon taikka erityisosaamista vaativissa asiantuntijatehtävissä;

2) toimii urheilijana, valmentajana tai urheilutuomarina, kun toiminta on ammattimaista;

3) toimii uskonnollisen tai aatteellisen yhteisön palveluksessa;

4) toimii ammattimaisesti tieteen, kulttuurin tai taiteen alalla tutkijoita ja ravintolamusikoita lukuun ottamatta;

5) toimii kansainvälisessä järjestössä tai valtioiden väliseen viralliseen yhteistyöhön liittyvissä tehtävissä;

6) toimii ammattimaisesti joukkoviestinnän alalla, jollei hänen työn- eikä toimeksiantajallaan ole toimipaikkaa Suomessa;

7) tutkii markkinoita, valmistelee yrityksen sijoittautumista Suomeen, neuvottelee tilauksista, hankkii tilauksia tai valvoo tehtyjen tilausten toimeenpanoa tai toimii muissa vastaavissa tehtävissä, jollei hänen työn- eikä toimeksiantajallaan ole toimipaikkaa Suomessa;

8) on suorittanut Suomessa kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (/) 6 tai 8 §:n perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassaolon aikana tutkinnon tai tutkimuksen loppuun ja maassa oleskelun pääasiallinen tarkoitus on työnteko;

9) toimii kutsun tai sopimuksen nojalla vierailevana opettajana, luennoitsijana, kouluttajana tai konsulttina, jos työ kestää enintään vuoden;

10) tekee yksittäisen ulkomailta maahan tuodun tai maasta ulkomaille vietävän koneen, laitteen, tuotantolinjan tai asiantuntijajärjestelmän toimitussopimukseen sisältyvän työn, jos työ kestää enintään kuusi kuukautta; tai

11) tekee työn, joka sisältyy valtioiden väliseen sopimukseen tai kansalaisjärjestöjen vaihto-ohjelmaan, jos työ kestää enintään 18 kuukautta.

Jos työnteko kestää kauemmin kuin 1 momentin 9—11 kohdassa säädetään, ulkomaalaisen on haettava työntekijän oleskelulupaa.

Ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu ansiotyöstä saatavalla tulolla oleskeluluvan voimassaolon ajan.

79 §

Työnteko-oikeus ilman oleskelulupaa

Oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa on ulkomaalaisella, joka:

1) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla tulkiksi, opettajaksi, asiantuntijaksi tai urheilutuomariksi enintään kolmeksi kuukaudeksi;

2) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla ammattitaiteilijaksi tai urheilijaksi, mukaan lukien avustava, huoltava ja valmentava henkilökunta, enintään kolmeksi kuukaudeksi;

3) työskentelee merimiehenä joko kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella tai, tultuaan palvelukseen muualla kuin Suomessa, aluksella, joka pääasiassa liikennöi ulkomaisten satamien välillä;

4) tulee suorittamaan toisessa Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valtiossa toimivan yrityksen vakituisena työntekijänä palvelujen tarjoamisvapauden piiriin kuuluvaa tilapäistä hankinta- tai alihankintatyötä, jos hänellä on mainitussa valtiossa oleskeluun ja työntekoon oikeuttavat luvat, jotka ovat voimassa työn päätyttyä Suomessa.

Ulkomaalaisella on kansainvälistä suojelua haettuaan oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa:

1) kun hänellä on 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu asiakirja ja hän on oleskellut maassa kolme kuukautta;

2) kun hän on oleskellut maassa kuusi kuukautta.

Kun työnantajalla tai toimeksiantajalla ei ole toimipaikkaa Suomessa, ulkomaalaisella on oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa:

1) tuote-esittelijänä tai elokuvatyöntekijänä enintään kolme kuukautta;

2) ulkomaisessa omistuksessa tai hallinnassa olevan moottoriajoneuvon henkilökuntaan kuuluvana, kun ulkomaalainen kuljettaa ajoneuvoa, jonka rajan ylittävä kuljetus viedään määräpaikkaan tai haetaan lähtöpisteestä, taikka kun liikennöinti Suomessa liittyy säännölliseen reitiliikenteeseen paikkakuntien välillä, joista ainakin yksi sijaitsee ulkomailla, eikä ulkomaalaisella ole asuinpaikkaa Suomessa;

3) ulkomailta Suomeen suuntautuvan seuramatkan matkanjohtajana.

80 §

Työnteko-oikeuden kesto

Jos samaa työnantajaa tai ammattialaa koskeva työntekijän jatko-oleskelulupahakemus on tehty aikaisemman oleskeluluvan voimassa ollessa, ulkomaalainen saa jatkaa aiemman luvan mukaista työntekoa, kunnes uuden hakemuksen johdosta on myönnetty oleskelulupa tai kielteinen päätös on tullut lainvoimaiseksi. Muussa tapauksessa aikaisemman luvan mukainen työnteko-oikeus päättyy luvan voimassaolon päättyessä. Uuden oleskeluluvan mukainen työnteko-oikeus alkaa, kun lupa on myönnetty.

Jos ulkomaalaisen työnteko-oikeus perustuu muuhun oleskelulupaan kuin työntekijän oleskelulupaan ja jatko-oleskelulupahakemus on tehty aikaisemman oleskeluluvan voimassa ollessa, työnteko-oikeus jatkuu aikaisemman luvan mukaisena, kunnes uuden hakemuksen johdosta on myönnetty oleskelulupa tai kielteinen päätös on tullut lainvoimaiseksi.

Jos ulkomaalaisen oleskelulupa on myönnetty 77 §:n 1 momentin 9—11 kohdan nojalla, työnteko-oikeus päättyy luvan voimassaoloajan päättyessä.

Jos ulkomaalaisen työnteko-oikeus perustuu viisumiin tai viisumivapauteen, oikeus kestää enintään 79 §:ssä säädetyn ajan. Oleskeluluvan hakeminen viisumin tai viisumivapauden voimassa ollessa ei pidennä työnteko-oikeuden kestoä. Työnteko-oikeus päättyy sen estämättä, mitä 79 §:ssä säädetään, kun henkilön käännättämistä koskeva päätös on täytäntöönpanokelpoinen.

Jos työnteko-oikeus perustuu oleskelulupaan ja henkilö karkotetaan, työnteko-oikeus päättyy, kun karkottamista koskeva päätös on täytäntöönpanokelpoinen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 a ja 3 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) 3 a §:n 2 momentin 4 kohta ja 3 c §:n 2 momentin 2 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 3 a §:n 2 momentin 4 kohta laissa 1196/2013 ja 3 c §:n 2 momentin 2 kohta laissa 911/2017, seuraavasti:

3 a §

Suomeen muuttaminen

Suomeen muuttavan henkilön asumisen vakinaisuutta osoittavina seikkoina otetaan huomioon muun muassa, että:

4) hänellä on työsopimus tai muu siihen rinnastettava sopimus Suomessa tehtävää työtä varten tai hänelle on myönnetty ulkomaalaislain (301/2004) 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti taikka hänelle on myönnetty kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (/) tarkoitettu tutkijan oleskelulupa tieteellisen tutkimuksen tekemistä varten;

3 c §

Oleskelulupavaatimus

Oleskelulupavaatimus täyttyy myös, kun:

2) henkilöllä on ulkomaalaislain 78 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 momentin 1, 2, 5 tai 7 kohdassa säädetty työnteko-oikeus tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain mukainen lupa tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen myöntämä vastaava lupa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

lapsilisälain 1 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsilisälain (796/1992) 1 a §, sellaisena kuin se on laissa 916/2017, seuraavasti:

1 a §

Oikeus lapsilisään työnteon perusteella

Lapsilisää maksetaan tämän lain mukaisesti myös asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) 3 b §:ssä tarkoitetun ja 3 c §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisen oleskelulupavaatimuksen täyttävän työntekijän mukana seuraavasta lapsesta. Lapsilisää ei kuitenkaan makseta, jos työntekijän työnteko-oikeus perustuu ulkomaa-laislain (301/2004) 79 §:ään tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (/) 14 §:ään tai jos työntekijällä on lupa työskennellä Suomessa enintään kuuden kuukauden ajan. Lapsilisää ei makseta myöskään, jos työntekijällä on lupa työskennellä enintään yhdeksän kuukauden ajan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) nojalla tai työntekijän työnteko-oikeus perustuu kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten annettuun lakiin (907/2017) taikka jos kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain perusteella tutkijalle tieteellistä tutkimusta varten myönnetty oleskelulupa on pituudeltaan enintään kuusi kuukautta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 917/2017, seuraavasti:

3 §

Hoitomuodon valinta

Tässä laissa tarkoitettuun kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään on oikeus myös lapsesta, jonka vanhemmalla tai huoltajalla on ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 1 tai 2 momentin taikka 3 momentin 1, 2, 5 tai 7 kohdan mukainen työnteko-oikeus. Lisäksi vanhemmalla tai huoltajalla on oltava Suomessa voimassa oleva työ-, virka- tai muu palvelussuhde ja lupa työskennellä Suomessa vähintään kuuden kuukauden ajan. Hoitorahaan ja hoitolisään on oikeus myös lapsesta, jonka vanhempi tai huoltaja on rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi vähintään kuusi kuukautta kestäneen työsuhteen päätyttyä. Lisäksi hoitorahaan ja hoitolisään on oikeus lapsesta, jonka vanhemmalla tai huoltajalla on lupa työskennellä Suomessa yli yhdeksän kuukauden ajan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) nojalla ellei sisäisen siirron saaneeseen työntekijään sovelleta kahdenvälisten sopimusten mukaan alkuperämaan oikeutta. Hoitorahaan ja hoitolisään ei ole oikeutta lapsesta, jonka vanhemman tai huoltajan työnteko-oikeus perustuu kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten (907/2017) annettuun lakiin taikka jonka vanhemmalle tai huoltajalle on myönnetty kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (/) mukainen tutkijan oleskelulupa tieteellisen tutkimuksen tekemistä varten enintään kuuden kuukauden ajaksi.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

6.

Laki

kansanterveyslain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansanterveyslain (66/1972) 14 §, sellaisena kuin se on laissa 914/2017, seuraavasti:

14 §

Kunnan asukkaalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jonka kotikuntalaissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on. Henkilön asuin- ja kotikunnalla tarkoitetaan kuntaa, jonka asukas hän. Kunnan asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 momentin 1, 2, 5 tai 7 kohdassa taikka 79 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettu työnteko-oikeus ja olla on Suomessa voimassa oleva työ-, virka- tai muu palvelussuhde tai joka on vähintään kuusi kuukautta kestäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen päätyttyä rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi. Kunnan asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolle on myönnetty ulkomaalaislain 81 §:n nojalla mainitun lain 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, sekä tällaisen henkilön ulkomaalaislain 37 §:ssä tarkoitettut perheenjäsenet. Lisäksi kunnan asukkaaseen rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten annetun lain (907/2017) mukainen kausityöhön oikeuttava lupa tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) mukainen lupa sekä tutkija ja työsuhteessa oleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (/) mukainen lupa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki

erikoissairaanhoidolain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan erikoissairaanhoidolain (1062/1989) 3 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 915/2017, seuraavasti:

3 §

Kunnan, joka on kotikuntalain (201/1994) mukaan henkilön kotikunta, on huolehdittava siitä, että tämä saa tarpeellisen erikoissairaanhoidon terveydenhuoltolain mukaisesti. Tämän velvoitteen mukaisen erikoissairaanhoidon järjestämiseksi kunnan on kuuluttava johonkin sairaanhoitopiiriin kuntayhtymään. Kotikuntalain mukaiseen kunnan asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 momentin 1, 2, 5 tai 7 kohdassa taikka 79 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettu työnteko-oikeus ja jolla on Suomessa voimassa oleva työ-, virka- tai muu palvelussuhde tai joka on vähintään kuusi kuukautta kestäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen päätyttyä rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi. Kunnan asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolle on myönnetty ulkomaalaislain 81 §:n nojalla mainitun lain 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, sekä tällaisen henkilön ulkomaalaislain 37 §:ssä tarkoitettut perheenjäsenet. Lisäksi kunnan asukkaaseen rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten annetun lain (907/2017) mukainen kausityöhön oikeuttava lupa tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) mukainen lupa sekä tutkija ja työsuhteessa oleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (/) mukainen lupa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

8.

Laki

aravarajoituslain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan aravarajoituslain (1190/1993) 4 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa
1350/2016, seuraavasti:

4 §

Asuinkäyttö ja asukkaat

Asukkaaksi voidaan valita Suomen kansalainen ruokakuntineen. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö:

1) jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty mainitussa luvussa tarkoitettu oleskelukortti;

2) jolle on myönnetty kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (/) tarkoitettu oleskelulupa opiskelun perusteella;

3) jolle on myönnetty ulkomaalaislaissa tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa tarkoitettu vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa tai jolle Maahanmuuttovirasto on antanut viimeksi mainitussa laissa tarkoitettua vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavan todistuksen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

9.

Laki

vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) 11 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1349/2016, seuraavasti:

11 §

Asuinkäyttö ja asukkaat

Asukkaaksi voidaan valita Suomen kansalainen ruokakuntineen. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö:

1) jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty mainitussa luvussa tarkoitettu oleskelukortti;

2) jolle on myönnetty kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (/) tarkoitettu oleskelulupa opiskelun perusteella;

3) jolle on myönnetty ulkomaalaislaissa tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa tarkoitettu vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa tai jolle Maahanmuuttovirasto on antanut viimeksi mainitussa laissa tarkoitettua vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavan todistuksen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) 10 §:n 2 momentti seuraavasti:

10 §

Asuinkäyttö ja asukkaat

Asukkaaksi voidaan valita Suomen kansalainen ruokakuntineen. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö:

1) jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty mainitussa luvussa tarkoitettu oleskelukortti;

2) jolle on myönnetty kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (/) tarkoitettu oleskelulupa opiskelun perusteella;

3) jolle on myönnetty ulkomaalaislaissa tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa tarkoitettu vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa tai jolle Maahanmuuttovirasto on antanut viimeksi mainitussa laissa tarkoitettua vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavan todistuksen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Helsingissä 22 päivänä maaliskuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Sisäministeri Kai Mykkänen

2.

Laki

ulkomaalaislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ulkomaalaislain (301/2004) 47 a—47 f §, 49 §:n 1 momentin 4 kohta, 54 §:n 4 momentti, 58 a § ja 78 §:n 3 momentin 4 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 47 a—47 f § ja 58 a § laissa 516/2008, 49 §:n 1 momentin 4 kohta laissa 1338/2011, 54 §:n 4 momentti ja 78 §:n 3 momentin 4 kohta laissa 1218/2013, *muutetaan* 45—47, 53, 55, 77, 79 ja 80 §, sellaisina kuin ne ovat, 45, 47 ja 53 § laissa 121/2018, 46 § laissa 486/2007, 55 § laeissa 34/2006, 380/2006, 358/2007, 1338/2011 ja 93/2015, 77 § laeissa 1218/2013 ja 909/2017, 79 § laeissa 1218/2013 ja 909/2017 sekä 80 § laissa 1218/2013, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

45 §

Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Tilapäinen oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) tilapäistä työntekoa varten;
- 2) tilapäistä yritystoimintaa varten;
- 3) opiskelua varten; taikka
- 4) jos on muu erityinen syy luvan myöntämiselle.

Tilapäistä työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Tilapäistä yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään tilapäinen oleskelulupa samaksi ajaksi.

Ehdotus

45 §

Tilapäisen oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle

Tilapäinen oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) tilapäistä työntekoa varten;
- 2) tilapäistä yritystoimintaa varten; tai
- 3) jos on muu erityinen syy luvan myöntämiselle.

Tilapäistä työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Tilapäistä yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään tilapäinen oleskelulupa samaksi ajaksi.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

46 §

46 §

*Oleskeluluvan myöntäminen opiskelua varten**Oleskeluluvan myöntäminen au pair -sijoitusta varten*

Jos ulkomaalainen on hyväksytty opiskelijaksi Suomessa olevaan oppilaitokseen, myönnetään 45 §:n 1 momentin 3 kohdan mukainen tilapäinen oleskelulupa tutkintoon tai ammattiin johtaviin opintoihin taikka, jos siihen on perusteltu syy, myös muihin opintoihin. Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisella on luotettavan ja vakavaraisen yhtiön tai laitoksen myöntämä vakuutus, joka kattaa sairaanhoidon kustannukset. Jos opintojen arvioitu kesto on vähintään kaksi vuotta, riittävää on, että vakuutus kattaa lääkekustannukset.

Ulkomaalaiselle, joka on hakemuksen tekoaikana 17—30 -vuotias, myönnetään 45 §:n 1 momentin 3 kohdan mukainen tilapäinen oleskelulupa au pair -sijoituksen perusteella enintään yhdeksi vuodeksi, jos hän:

- 1) ei ole aiemmin toiminut au pairina;
- 2) omaa perustiedot suomen tai ruotsin kielestä sekä suomalaisesta kulttuurista;
- 3) ei ole läheistä sukua isäntäperheen jäsenelle;
- 4) on sairaus- ja tapaturmavakuutettu koko oleskelun keston ajan;
- 5) esittää terveydentilastaan alle kolme kuukautta vanhan todistuksen, joka osoittaa, ettei hänellä ole tartuntatautia, joka estäisi au pair -sijoituksen isäntäperheessä;
- 6) on tehnyt isäntäperheen kanssa kirjallisen sopimuksen, jossa on sovittu:
 - a) hänen asumisestaan isäntäperheessä sekä hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan au pairina mukaan lukien hänen toimeentulonsa ja mahdolliset etuutensa;
 - b) hänen tehtävistään ja niihin käytettävän 25 tunnin enimmäismäärän jakautumisesta viikoittain;
 - c) hänen vapaa-ajastaan ja vapaapäivistään;
 - d) kursseista, joille hän osallistuu.

47 §

47 §

*Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle**Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen ulkomailla olevalle henkilölle*

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) jos ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;
- 2) jatkuvaluonteista työntekoa varten;

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomailla olevalle henkilölle:

- 1) jos ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;
- 2) jatkuvaluonteista työntekoa varten; taik-

Voimassa oleva laki

3) jatkuvaluonteista yritystoimintaa varten;
taikka

4) *kolmansien maiden kansalaisten erityisestä maahanpääsymenettelystä tieteellistä tutkimusta varten annetussa neuvoston direktiivissä 2005/71/EY (tutkijadirektiivi) tarkoitettun tieteellisen tutkimushankkeen suorittamista varten.*

Jatkuvaluonteista työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Jatkuvaluonteista yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa. Kun ulkomaalaiselle on myönnetty 10 luvun mukainen oleskelukortti unionin kansalaisen perheenjäsenenä ja hän on säilyttänyt 161 d tai 161 e §:n perusteella oleskeluoikeutensa henkilökohtaisten perusteidensa nojalla, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa.

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen 1 momentin 1 kohdan nojalla ei edellytä, että ulkomaalaisen tai hänen perheenjäsenensä toimeentulo on turvattu.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa perhesiteen perusteella ja luvan myöntämisen perusteena ollut perheside on katkennut, hänen ulkomailla olevalle perheenjäsenelleen voidaan myöntää jatkuva oleskelulupa edellyttäen, että tämän toimeentulo on turvattu. Päätöksenteossa on kuitenkin otettava huomioon Suomessa jo luvallisesti asuvan henkilön mahdollisuus muuttaa takaisin kotimaahansa tai johonkin muuhun maahan viettämään perhe-elämää, jos perhesiteiden voidaan kokonaisuudessaan katsoa painottuvan sinne.

Ehdotus

ka

3) jatkuvaluonteista yritystoimintaa varten.

Jatkuvaluonteista työntekoa varten myönnetään työntekijän oleskelulupa tai muu oleskelulupa. Jatkuvaluonteista yritystoiminnan harjoittamista varten myönnetään yrittäjän oleskelulupa. Työntekijän ja yrittäjän oleskeluluvan myöntämisestä säädetään tarkemmin 5 luvussa.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa. Kun ulkomaalaiselle on myönnetty 10 luvun mukainen oleskelukortti unionin kansalaisen perheenjäsenenä ja hän on säilyttänyt 161 d tai 161 e §:n perusteella oleskeluoikeutensa henkilökohtaisten perusteidensa nojalla, hänen perheenjäsenelleen myönnetään jatkuva oleskelulupa.

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen 1 momentin 1 kohdan nojalla ei edellytä, että ulkomaalaisen tai hänen perheenjäsenensä toimeentulo on turvattu.

Kun ulkomaalaiselle on myönnetty jatkuva tai pysyvä oleskelulupa perhesiteen perusteella ja luvan myöntämisen perusteena ollut perheside on katkennut, hänen ulkomailla olevalle perheenjäsenelleen voidaan myöntää jatkuva oleskelulupa edellyttäen, että tämän toimeentulo on turvattu. Päätöksenteossa on kuitenkin otettava huomioon Suomessa jo luvallisesti asuvan henkilön mahdollisuus muuttaa takaisin kotimaahansa tai johonkin muuhun maahan viettämään perhe-elämää, jos perhesiteiden voidaan kokonaisuudessaan katsoa painottuvan sinne.

Voimassa oleva laki

47 a §

Tutkimuslaitoksen hyväksyminen

Opetusministeriö hyväksyy tutkimuslaitoksen toimimaan tutkijadirektiivissä tarkoitetun maahanpääsymenettelyn mukaisena tutkijan vastaanottajana, jos tutkimuslaitoksen tehtävänä tai toiminnan tavoitteena on tieteellisen tutkimuksen harjoittaminen.

Päätöksessä määrätään hyväksymisen voimassaoloaika, jonka on oltava vähintään viisi vuotta. Hyväksymisen voimassaolo voidaan määrätä viittä vuotta lyhyemmäksi, jos siihen on perusteltu syy.

47 b §

Luettelo hyväksytyistä tutkimuslaitoksista

Opetusministeriön on julkaistava luettelo hyväksytyistä tutkimuslaitoksista ja saatettava se ajan tasalle vähintään kerran vuodessa.

47 c §

Tutkimuslaitoksen hyväksymisen uusimatta jättäminen tai peruuttaminen

Opetusministeriö voi jättää tutkimuslaitoksen hyväksymisen uusimatta tai peruuttaa sen, jos tutkimuslaitos on hyväksymistä hakiessaan tietoisesti antanut tutkimuslaitoksen tehtäviä tai toiminnan tavoitteita koskevia tai muita päätökseen vaikuttaneita vääriä tietoja taikka salannut sellaisen seikan, joka olisi saattanut estää tutkimuslaitoksen hyväksymisen.

47 d §

Vastaanottosopimus

Tutkimuslaitoksen, joka haluaa toimia tutkijadirektiivissä tarkoitetun tutkijan vastaanottajana, on tehtävä hänen kanssaan vas-

Ehdotus

(Kumotaan)

(Kumotaan)

(Kumotaan)

(Kumotaan)

Voimassa oleva laki

Ehdotus

taanottosopimus. Ulkomaalainen sitoutuu vastaanottosopimuksessa toteuttamaan tutkijadirektiivin mukaisen tieteellisen tutkimushankkeen ja tutkimuslaitos sitoutuu vastaanottamaan ulkomaalaisen tätä tarkoitusta varten.

Tutkimuslaitos voi tehdä vastaanottosopimuksen, jos:

1) se on hyväksynyt tutkimushankkeen tarkistettuaan ensin:

a) tieteellisen tutkimushankkeen tavoitteen, keston ja toteutukseen tarvittavien varojen saatavuuden;

b) ulkomaalaisen tutkijan pätevyyden;

2) ulkomaalaisella on oleskelunsa ajan käytössään riittävät kuukausittaiset varat, joilla hän kattaa oleskelu- ja paluukustannuksensa;

3) ulkomaalaisen oleskelun kestäessä enintään neljä kuukautta hänellä on luotettavan ja vakavaraisen yhtiön tai laitoksen myöntämä sairausvakuutus taikka jonkin valtion myöntämä lakisääteinen sairausvakuutus, joka kattaa hänen sairaanhoidostaan aiheutuvat kustannukset;

4) ulkomaalaisen oikeussuhde ja tutkimuksen ehdot on vastaanottosopimuksessa määritelty.

47 e §

(Kumotaan)

Oleskeluluvan myöntäminen tieteellistä tutkimusta varten

Ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa tutkijadirektiivissä tarkoitettua tieteellistä tutkimusta varten, jos:

1) hän on tehnyt tutkimuslaitoksen kanssa vastaanottosopimuksen;

2) hän täyttää vastaanottosopimuksen tekemiselle säädetyt edellytykset; ja

3) hän ei vaaranna yleistä järjestystä tai turvallisuutta taikka kansanterveyttä.

Ennen kuin ulkomaalaiselle myönnetään oleskelulupa, tutkimuslaitoksen on annettava lupaviranomaiselle tiedot vastaanottosopimuksen edellytysten täyttymisestä.

Voimassa oleva laki

47 f §

Vastaanottosopimuksen päätyminen

Vastaanottosopimus päättyy, kun tutkija on saattanut tutkimuksensa loppuun. Vastaanottosopimus päättyy ennen tutkimuksen loppuun saattamista, jos ulkomaalaista ei pääsetä maahan tai vastaanottosopimuksen tekemisen edellytyksenä oleva oikeussuhde purkautuu tai opetusministeriö jättää uusia taikka peruuttaa tutkimuslaitoksen hyväksymisen.

Tutkimuslaitoksen on ilmoitettava opetusministeriölle ja oleskeluluvan myöntäneelle viranomaiselle tutkimuksen loppuun saattamisesta. Ilmoitus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa tutkimuksen valmistumisesta.

Tutkimuslaitoksen on viipymättä ilmoitettava opetusministeriölle ja oleskeluluvan myöntäneelle viranomaiselle seikoista, jotka estävät vastaanottosopimuksen täytäntöönpanon.

49 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle

Ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos edellytykset tällaisen oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja:

1) ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;

2) ulkomaalainen on jo ennen Suomeen saapumistaan asunut vähintään kaksi vuotta yhdessä Suomessa asuvan aviopuolisonsa kanssa tai elänyt jatkuvasti vähintään kaksi vuotta yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa Suomessa asuvan henkilön kanssa;

3) työntekijän tai yrittäjän oleskeluluvan

Ehdotus

(Kumotaan)

49 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan myöntäminen ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle

Ilman oleskelulupaa maahan saapuneelle ulkomaalaiselle myönnetään tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa Suomessa, jos edellytykset tällaisen oleskeluluvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja:

1) ulkomaalainen on ollut Suomen kansalainen tai ainakin toinen hänen vanhemmistaan tai yksi hänen isovanhemmistaan on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen;

2) ulkomaalainen on jo ennen Suomeen saapumistaan asunut vähintään kaksi vuotta yhdessä Suomessa asuvan aviopuolisonsa kanssa tai elänyt jatkuvasti vähintään kaksi vuotta yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa Suomessa asuvan henkilön kanssa;

3) työntekijän tai yrittäjän oleskeluluvan

Voimassa oleva laki

myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kannalta perusteetonta;

4) ulkomaalainen on ennen Suomeen saapumistaan oleskellut toisessa jäsenvaltiossa tutkijadirektiivissä tarkoitetun tieteellisen tutkimuksen suorittamista varten ja hakee Suomessa oleskelulupaa samaan tarkoitukseen taikka on tällaisen henkilön perheenjäsen;

4 a) ulkomaalainen on Euroopan unionin sinisen kortin haltija, joka on ennen Suomeen saapumistaan oleskellut toisessa jäsenvaltiossa vähintään kahdeksantoista kuukauden ajan korkeaa pätevyyttä vaativaa työtä varten ja hakee Suomessa Euroopan unionin sinistä korttia jätettyään hakemuksen viimeistään kuukauden kuluttua maahan saapumisestaan tai on tällaisen henkilön perheenjäsen ja perhe on muodostettu ennen Suomeen tuloa; taikka

5) oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta.

Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä tai jatkuvana samoin perustein kuin vastaava lupa ulkomailta haettuna.

Edellä 1 momentin 2 kohdan säännöstä sovelletaan vastaavasti myös samaa sukupuolta olevien rekisteröityihin parisuhteisiin sekä jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävien samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin.

53 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituus

Jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä, ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa myönnetään yhdeksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan matkustusasiakirjan voimassaoloajaksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, ei myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika kuitenkaan saa olla pidempi

Ehdotus

myöntämättä jättäminen Suomesta haettuna olisi ulkomaalaisen tai työnantajan kannalta perusteetonta;

(4 kohta kumotaan)

4 a) ulkomaalainen on Euroopan unionin sinisen kortin haltija, joka on ennen Suomeen saapumistaan oleskellut toisessa jäsenvaltiossa vähintään kahdeksantoista kuukauden ajan korkeaa pätevyyttä vaativaa työtä varten ja hakee Suomessa Euroopan unionin sinistä korttia jätettyään hakemuksen viimeistään kuukauden kuluttua maahan saapumisestaan tai on tällaisen henkilön perheenjäsen ja perhe on muodostettu ennen Suomeen tuloa; taikka

5) oleskeluluvan epääminen olisi ilmeisen kohtuutonta.

Oleskelulupa myönnetään tilapäisenä tai jatkuvana samoin perustein kuin vastaava lupa ulkomailta haettuna.

Edellä 1 momentin 2 kohdan säännöstä sovelletaan vastaavasti myös samaa sukupuolta olevien rekisteröityihin parisuhteisiin sekä jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa elävien samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin.

53 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituus

Jollei jäljempänä tässä pykälässä toisin säädetä, ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa myönnetään yhdeksi vuodeksi, kuitenkin enintään hakijan matkustusasiakirjan voimassaoloajaksi, jollei oleskelulupaa haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, ei myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika kuitenkaan saa olla pidempi

Voimassa oleva laki

kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenjäsenen oleskeluluvan voimassaoloaika.

Oleskelulupa voidaan myöntää vuotta lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi, jos oleskelulupa myönnetään sellaista oikeustointa tai työtehtävää *taikka sellaisia opintoja* varten, jotka suoritetaan tiedossa olevan määräajan kuluessa. Määräaikaista oleskelulupaa ei saa kuitenkaan myöntää yli kahdeksi vuodeksi.

Ulkomaalaiselle, joka on ollut Suomen kansalainen tai jonka vanhemmista ainakin toinen tai yksi isovanhemmista on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen, määräaikainen oleskelulupa myönnetään neljäksi vuodeksi, jollei sitä haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Vieraan valtion diplomaatti- tai konsuliedustuston henkilökuntaan kuuluvalla *tai* hänen perheenjäsenelleen oleskelulupa voidaan myöntää koko ilmoitetun toimikauden pituiseksi ajaksi.

Ihmiskaupan uhrille ja 52 d §:ssä tarkoitettulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle oleskelulupa myönnetään vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään yhdeksi vuodeksi.

Oleskelulupa pakolaisuuden ja toissijaisen suojelun perusteella myönnetään neljäksi vuodeksi.

Euroopan unionin sininen kortti myönnetään kahdeksi vuodeksi. Jos työsuhde on voimassa tätä lyhyemmän ajan, Euroopan unionin sininen kortti myönnetään työsuhteen voimassaoloajaksi lisättynä kolmella kuukaudella. Euroopan unionin sinisen kortin haltijan perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa vastaavaksi ajaksi.

Ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa, ja ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen tämän lain 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella ja jolle päätetään myöntää jatkuva oleskelulupa 113 §:n 1 momentin perusteella, myönnetään määräaikainen oleskelulupa nel-

Ehdotus

kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenjäsenen oleskeluluvan voimassaoloaika.

Oleskelulupa voidaan myöntää vuotta lyhyemmäksi tai pidemmäksi ajaksi, jos oleskelulupa myönnetään sellaista oikeustointa tai työtehtävää varten, jotka suoritetaan tiedossa olevan määräajan kuluessa. Määräaikaista oleskelulupaa ei saa kuitenkaan myöntää yli kahdeksi vuodeksi.

Ulkomaalaiselle, joka on ollut Suomen kansalainen tai jonka vanhemmista ainakin toinen tai yksi isovanhemmista on tai on ollut syntyperäinen Suomen kansalainen, määräaikainen oleskelulupa myönnetään neljäksi vuodeksi, jollei sitä haeta lyhyemmäksi ajaksi.

Vieraan valtion diplomaatti- tai konsuliedustuston henkilökuntaan kuuluvalla *ja* hänen perheenjäsenelleen oleskelulupa voidaan myöntää koko ilmoitetun toimikauden pituiseksi ajaksi.

Ihmiskaupan uhrille ja 52 d §:ssä tarkoitettulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle oleskelulupa myönnetään vähintään kuudeksi kuukaudeksi ja enintään yhdeksi vuodeksi.

Oleskelulupa pakolaisuuden ja toissijaisen suojelun perusteella myönnetään neljäksi vuodeksi.

Euroopan unionin sininen kortti myönnetään kahdeksi vuodeksi. Jos työsuhde on voimassa tätä lyhyemmän ajan, Euroopan unionin sininen kortti myönnetään työsuhteen voimassaoloajaksi lisättynä kolmella kuukaudella. Euroopan unionin sinisen kortin haltijan perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa vastaavaksi ajaksi.

Ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa, ja ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen tämän lain 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella ja jolle päätetään myöntää jatkuva oleskelulupa 113 §:n 1 momentin perusteella, myönnetään määräaikainen oleskelulupa nel-

Voimassa oleva laki

jäksi vuodeksi.

Ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi, jos se myönnetään 47 h §:n tai 77 §:n 1 momentin perusteella. Oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi myös, jos se myönnetään mainituissa lainkohdissa tarkoitetun ulkomaalaisen perheenjäsenelle.

54 §

Jatkoluvan myöntäminen

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jos edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ovat edelleen olemassa.

Jos ulkomaalainen on saanut oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella, uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jolle esille tulleiden seikkojen perusteella vaikuta ilmeiseltä, etteivät edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ole edelleen voimassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin perusteella työntekoa tai yritystoiminnan harjoittamista varten, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos luvan myöntämisen edellytykset ovat edelleen olemassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla opiskelua varten, myönnetään tutkinnon suorittamisen jälkeen uusi tilapäinen oleskelulupa työnhakua varten.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 51 §:n nojalla maasta poistamisen estymisen vuoksi, ihmiskaupan uhrille, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, ja 52 d §:ssä tarkoitetulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleske-

Ehdotus

jäksi vuodeksi.

Ensimmäinen määräaikainen oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi, jos se myönnetään 47 h §:n tai 77 §:n 1 momentin *1 kohdan* perusteella. Oleskelulupa voidaan myöntää kahdeksi vuodeksi myös, jos se myönnetään mainituissa lainkohdissa tarkoitetun ulkomaalaisen perheenjäsenelle.

54 §

Jatkoluvan myöntäminen

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jos edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ovat edelleen olemassa.

Jos ulkomaalainen on saanut oleskeluluvan kansainvälisen suojelun perusteella, uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään, jolle esille tulleiden seikkojen perusteella vaikuta ilmeiseltä, etteivät edellytykset, joiden perusteella ulkomaalaiselle myönnettiin edellinen määräaikainen oleskelulupa, ole edelleen voimassa.

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 45 §:n 1 momentin perusteella työntekoa tai elinkeinon harjoittamista varten, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleskelun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos luvan myöntämisen edellytykset ovat edelleen olemassa.

(4 momentti kumotaan)

Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 51 §:n nojalla maasta poistamisen estymisen vuoksi, ihmiskaupan uhrille, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, ja 52 d §:ssä tarkoitetulle laittomasti maassa oleskelleelle ja työskennelleelle kolmannen maan kansalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa, myönnetään kahden vuoden yhtäjaksoisen maassa oleske-

Voimassa oleva laki

lun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos olosuhteet, joiden perusteella edellinen määräaikainen lupa myönnettiin, ovat edelleen voimassa.

Edellä 52 d §:ssä tarkoitettulle kolmannen maan kansalaiselle myönnetyn tilapäisen oleskeluluvan voimassaoloa jatketaan siihen asti kunnes hänelle on maksettu hänelle kuuluvat, perityksi saadut palkkasaatavat.

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään uudella perusteella, jos ulkomaalaiselle voitaisiin myöntää ensimmäinen oleskelulupa tällä uudella perusteella. Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa perhesiteen perusteella, voidaan myöntää oleskelulupa perhesiteen päätyttyä sillä perusteella, että henkilöllä on kiinteät sietet Suomeen tai että hänen henkilökohtainen tilanteensa on erityisen vaikea puolison häneen tai hänen lapseensa perhesiteen voimassaolon aikana kohdistaman tai hyväksymän väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi ja luvan epääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta.

55 §

Jatkoluvan pituus

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi.

Edellä 54 §:n 3 ja 5 momentissa tarkoitetussa tapauksessa, kun oleskeluluvan peruste muuttuu tilapäisestä jatkuvaksi, oleskeluluvan pituuteen sovelletaan ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituutta koskevan 53 §:n säännöksiä.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, myönnettävän määräaikaisen oleskeluluvan voimassaoloaika ei kuitenkaan saa olla pidempi kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenkokoajan määräaikaisen oleskeluluvan voimassaoloaika.

Tilapäinen oleskelulupa Suomessa tutkin-

Ehdotus

lun jälkeen jatkuva oleskelulupa, jos olosuhteet, joiden perusteella edellinen määräaikainen lupa myönnettiin, ovat edelleen voimassa.

Edellä 52 d §:ssä tarkoitettulle kolmannen maan kansalaiselle myönnetyn tilapäisen oleskeluluvan voimassaoloa jatketaan siihen asti kunnes hänelle on maksettu hänelle kuuluvat, perityksi saadut palkkasaatavat.

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään uudella perusteella, jos ulkomaalaiselle voitaisiin myöntää ensimmäinen oleskelulupa tällä uudella perusteella. Ulkomaalaiselle, jolle on myönnetty tilapäinen tai jatkuva oleskelulupa perhesiteen perusteella, voidaan myöntää oleskelulupa perhesiteen päätyttyä sillä perusteella, että henkilöllä on kiinteät sietet Suomeen tai että hänen henkilökohtainen tilanteensa on erityisen vaikea puolison häneen tai hänen lapseensa perhesiteen voimassaolon aikana kohdistaman tai hyväksymän väkivallan tai hyväksikäytön vuoksi ja luvan epääminen olisi olosuhteet huomioon ottaen kohtuutonta.

55 §

Jatkoluvan pituus

Uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään enintään neljäksi vuodeksi.

Edellä 54 §:n 3 ja 5 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, kun oleskeluluvan peruste muuttuu tilapäisestä jatkuvaksi, oleskeluluvan pituuteen sovelletaan ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituutta koskevan 53 §:n säännöksiä.

Jos oleskelulupa myönnetään perhesiteen perusteella, myönnettävän määräaikaisen oleskeluluvan voimassaoloaika ei kuitenkaan saa olla pidempi kuin oleskeluluvan myöntämisen perusteena olevan perheenkokoajan määräaikaisen oleskeluluvan voimassaoloaika.

Voimassa oleva laki

non suorittaneelle myönnetään 54 §:n 4 momentin nojalla yhden kerran enintään yhdeksi vuodeksi edellisen oleskeluluvan päättymisestä.

Euroopan unionin sininen kortti myönnetään kahdeksi vuodeksi. Jos työsuhde on voimassa tätä lyhyemmän ajan, Euroopan unionin sininen kortti myönnetään työsuhteen voimassaoloajaksi lisättynä kolmella kuukaudella. Euroopan unionin sinisen kortin haltijan perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa vastaavaksi ajaksi.

58 a §

Tutkijadirektiiviin perustuvan oleskeluluvan peruuttaminen

Edellä 47 §:n 1 momentin 4 kohdan nojalla myönnetty määräaikainen oleskelulupa voidaan 58 §:ssä säädetyn lisäksi peruuttaa, jos vastaanottosopimus päättyy tai opetusministeriö jättää uusimatta taikka peruuttaa tutkimuslaitoksen hyväksymisen.

Jos vastaanottosopimus päättyy tutkimuksen loppuun saattamisen vuoksi, oleskelulupa voidaan peruuttaa aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua tutkimuksen valmistumisesta. Jos vastaanottosopimus päättyy sen vuoksi, että opetusministeriö jättää uusimatta taikka peruuttaa tutkimuslaitoksen hyväksymisen, oleskelulupa voidaan peruuttaa aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun päätös sai lainvoiman.

77 §

Muu oleskelulupa ansiotyötä varten

Muu oleskelulupa ansiotyötä varten myönnetään ulkomaalaiselle, joka:

1) toimii yrityksen yli- tai keskijohdon taikka erityisosaamista vaativissa asiantuntijatehtävissä;

2) toimii urheilijana, valmentajana tai urheilutuomarina, kun toiminta on ammatti- maista;

Ehdotus

Euroopan unionin sininen kortti myönnetään kahdeksi vuodeksi. Jos työsuhde on voimassa tätä lyhyemmän ajan, Euroopan unionin sininen kortti myönnetään työsuhteen voimassaoloajaksi lisättynä kolmella kuukaudella. Euroopan unionin sinisen kortin haltijan perheenjäsenelle myönnetään oleskelulupa vastaavaksi ajaksi.

(kumotaan)

77 §

Muu oleskelulupa ansiotyötä varten

Muu oleskelulupa ansiotyötä varten myönnetään ulkomaalaiselle, joka:

1) toimii yrityksen yli- tai keskijohdon taikka erityisosaamista vaativissa asiantuntijatehtävissä;

2) toimii urheilijana, valmentajana tai urheilutuomarina, kun toiminta on ammatti- maista;

Voimassa oleva laki

3) toimii uskonnollisen tai aatteellisen yhteisön palveluksessa;

4) toimii ammattimaisesti tieteen, kulttuurin tai taiteen alalla ravintolamusikoita lukuun ottamatta;

5) toimii kansainvälisessä järjestössä tai valtioiden väliseen viralliseen yhteistyöhön liittyvissä tehtävissä;

6) toimii ammattimaisesti joukkoviestinnän alalla, jollei hänen työn- eikä toimeksiantajallaan ole toimipaikkaa Suomessa;

7) tutkii markkinoita, valmistelee yrityksen sijoittautumista Suomeen, neuvottelee tilauksista, hankkii tilauksia tai valvoo tehtyjen tilausten toimeenpanoa tai toimii muissa vastaavissa tehtävissä, jollei hänen työn- eikä toimeksiantajallaan ole toimipaikkaa Suomessa;

8) on suorittanut Suomessa tutkinnon ja maassa oleskelun pääasiallinen tarkoitus on työnteko;

9) toimii kutsun tai sopimuksen nojalla vierailevana opettajana, luennoitsijana, kouluttajana, konsulttina tai tutkijana, jos työ kestää enintään yhden vuoden;

10) tekee yksittäisen ulkomailta maahan tuodun tai maasta ulkomaille vietävän koneen, laitteen, tuotantolinjan tai asiantuntijajärjestelmän toimitussopimukseen sisältyvän työn, jos työ kestää enintään kuusi kuukautta;

11) suorittaa työn tai työharjoittelun, joka sisältyy valtioiden väliseen sopimukseen tai kansalaisjärjestöjen vaihto-ohjelmaan, jos työ tai harjoittelu kestää enintään 18 kuukautta;
tai

12) on 18–30-vuotias ja suorittaa työharjoittelun, kun hän opiskelee ulkomaisessa korkeakoulussa suomen tai ruotsin kieltä tai kun harjoittelun ala vastaa ulkomaalaisen opintoja tai tutkintoa, jos työharjoittelu kes-

Ehdotus

3) toimii uskonnollisen tai aatteellisen yhteisön palveluksessa;

4) toimii ammattimaisesti tieteen, kulttuurin tai taiteen alalla tutkijoita ja ravintolamusikoita lukuun ottamatta;

5) toimii kansainvälisessä järjestössä tai valtioiden väliseen viralliseen yhteistyöhön liittyvissä tehtävissä;

6) toimii ammattimaisesti joukkoviestinnän alalla, jollei hänen työn- eikä toimeksiantajallaan ole toimipaikkaa Suomessa;

7) tutkii markkinoita, valmistelee yrityksen sijoittautumista Suomeen, neuvottelee tilauksista, hankkii tilauksia tai valvoo tehtyjen tilausten toimeenpanoa tai toimii muissa vastaavissa tehtävissä, jollei hänen työn- eikä toimeksiantajallaan ole toimipaikkaa Suomessa;

8) on suorittanut Suomessa *kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (/) 6 tai 8 §:n perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassaolon aikana tutkinnon tai tutkimuksen loppuun* ja maassa oleskelun pääasiallinen tarkoitus on työnteko;

9) toimii kutsun tai sopimuksen nojalla vierailevana opettajana, luennoitsijana, kouluttajana tai konsulttina, jos työ kestää enintään yhden vuoden;

10) tekee yksittäisen ulkomailta maahan tuodun tai maasta ulkomaille vietävän koneen, laitteen, tuotantolinjan tai asiantuntijajärjestelmän toimitussopimukseen sisältyvän työn, jos työ kestää enintään kuusi kuukautta;
tai

11) suorittaa työn, joka sisältyy valtioiden väliseen sopimukseen tai kansalaisjärjestöjen vaihto-ohjelmaan, jos työ kestää enintään 18 kuukautta.

Voimassa oleva laki

tää enintään 18 kuukautta.

Jos työnteko ylittää 1 momentin 9–12 kohdassa säädettyt aikarajat, ulkomaalaisen on haettava työntekijän oleskelulupaa.

Ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu ansiotyöstä saatavalla tulolla oleskeluluvan voimassaolon ajan.

78 §

Työnteko-oikeus oleskeluluvan nojalla

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty työntekijän oleskelulupa, on työnteko-oikeus 74 §:ssä määritellyin rajauksin.

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty muu oleskelulupa ansiotyötä varten, on luvan perusteen mukainen työnteko-oikeus. Myös muulla perusteella myönnetyn oleskeluluvan haltijalla on oikeus tehdä 77 §:n 1 momentin 1–5 kohdassa tarkoitettua työtä.

Työnteko-oikeus on lisäksi ulkomaalaisella:

1) jolle on myönnetty pysyvä oleskelulupa, 56 a §:n mukainen pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa tai jatkuva oleskelulupa muulla kuin työntöön perusteella;

2) jolle on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella;

3) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa tilapäisen suojelun tai muun humanitaarisen maahanmuuton perusteella;

4) jonka oleskelulupa on myönnetty opiskelua varten, jos:

a) työ on tutkintoon sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä;

b) työn määrä tasoittuu keskimäärin 25 tuntiin viikossa aikana, jolloin oppilaitoksessa järjestetään varsinaista opetusta; tai

c) kokoaikainen työ sijoittuu aikaan, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta;

5) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 52 a tai 52 d §:n perusteella;

6) jonka oleskelulupa on myönnetty maasta

Ehdotus

Jos työnteko kestää kauemmin kuin 1 momentin 9–11 kohdassa säädetään, ulkomaalaisen on haettava työntekijän oleskelulupaa.

Ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu ansiotyöstä saatavalla tulolla oleskeluluvan voimassaolon ajan.

78 §

Työnteko-oikeus oleskeluluvan nojalla

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty työntekijän oleskelulupa, on työnteko-oikeus 74 §:ssä määritellyin rajauksin.

Ulkomaalaisella, jolle on myönnetty muu oleskelulupa ansiotyötä varten, on luvan perusteen mukainen työnteko-oikeus. Myös muulla perusteella myönnetyn oleskeluluvan haltijalla on oikeus tehdä 77 §:n 1 momentin 1–5 kohdassa tarkoitettua työtä.

Työnteko-oikeus on lisäksi ulkomaalaisella:

1) jolle on myönnetty pysyvä oleskelulupa, 56 a §:n mukainen pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupa tai jatkuva oleskelulupa muulla kuin työntöön perusteella;

2) jolle on myönnetty oleskelulupa perhesiteen perusteella;

3) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa tilapäisen suojelun tai muun humanitaarisen maahanmuuton perusteella;

(4 kohta kumotaan)

5) jolle on myönnetty tilapäinen oleskelulupa 52 a tai 52 d §:n perusteella;

6) jonka oleskelulupa on myönnetty maasta

Voimassa oleva laki

poistumisen estymisen vuoksi 51 §:n perusteella;

7) jolle ulkoasiainministeriö on myöntänyt oleskeluluvan edustuston rakennus-, korjaus- tai huoltotyön tekemistä varten.

Tähän pykälään perustuvasta työntekooikeudesta on 3 momentin 7 kohdassa tarkoitettua oleskelulupaa lukuun ottamatta tehtävä merkintä ulkomaalaisen oleskeluluvan yhteyteen.

79 §

Työntekooikeus ilman oleskelulupaa

Oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa on ulkomaalaisella, joka:

1) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla tulokiksi, opettajaksi, asiantuntijaksi tai urheilutuomariksi enintään kolmeksi kuukaudeksi;

2) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla ammattitaiteilijaksi tai urheilijaksi, mukaan lukien avustava, huoltava ja valmentava henkilökunta, enintään kolmeksi kuukaudeksi;

3) työskentelee merimiehenä joko kauppaluetteloon merkityllä aluksella tai, tultuaan palvelukseen muualla kuin Suomessa, aluksella, joka pääasiassa liikennöi ulkomaisien satamien välillä;

4) *kumottu lailla 909/2017*

5) tulee suorittamaan toisessa Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valtiossa toimivan yrityksen vakituisena työntekijänä palvelujen tarjoamisvapauden piiriin kuuluvaa tilapäistä hankinta- tai alihankintatyötä, jos hänellä on mainitussa valtiossa oleskeluun ja työntekoon oikeuttavat luvat, jotka ovat voimassa työn päätyttyä Suomessa;

6) *tulee Suomeen tutkijaksi toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa solmitun tutkijadirektiivin mukaisen vastaanottosopimuksen perusteella tutkijadirektiivissä tarkoitetun tieteellisen tutkimushankkeen suorittamista varten enintään kolmeksi kuukaudeksi.*

Ulkomaalaisella on kansainvälistä suojelua haettuaan oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa:

Ehdotus

poistumisen estymisen vuoksi 51 §:n perusteella;

7) jolle ulkoasiainministeriö on myöntänyt oleskeluluvan edustuston rakennus-, korjaus- tai huoltotyön tekemistä varten.

Tähän pykälään perustuvasta työntekooikeudesta on 3 momentin 7 kohdassa tarkoitettua oleskelulupaa lukuun ottamatta tehtävä merkintä ulkomaalaisen oleskeluluvan yhteyteen.

79 §

Työntekooikeus ilman oleskelulupaa

Oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa on ulkomaalaisella, joka:

1) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla tulokiksi, opettajaksi, asiantuntijaksi tai urheilutuomariksi enintään kolmeksi kuukaudeksi;

2) tulee kutsun tai sopimuksen nojalla ammattitaiteilijaksi tai urheilijaksi, mukaan lukien avustava, huoltava ja valmentava henkilökunta, enintään kolmeksi kuukaudeksi;

3) työskentelee merimiehenä joko kauppaluetteloon merkityllä aluksella tai, tultuaan palvelukseen muualla kuin Suomessa, aluksella, joka pääasiassa liikennöi ulkomaisien satamien välillä;

4) tulee suorittamaan toisessa Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen valtiossa toimivan yrityksen vakituisena työntekijänä palvelujen tarjoamisvapauden piiriin kuuluvaa tilapäistä hankinta- tai alihankintatyötä, jos hänellä on mainitussa valtiossa oleskeluun ja työntekoon oikeuttavat luvat, jotka ovat voimassa työn päätyttyä Suomessa.

Ulkomaalaisella on kansainvälistä suojelua haettuaan oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa:

Voimassa oleva laki

1) kun hänellä on 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu asiakirja ja hän on oleskellut maassa kolme kuukautta;

2) kun hän on oleskellut maassa kuusi kuukautta.

Kun työnantajalla tai toimeksiantajalla ei ole toimipaikkaa Suomessa, ulkomaalaisella on oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa:

1) tuote-esittelijänä tai elokuvatyöntekijänä enintään kolme kuukautta;

2) ulkomaisessa omistuksessa tai hallinnassa olevan moottoriajoneuvon henkilökuntaan kuuluvana, kun ulkomaalainen kuljettaa ajoneuvoa, jonka rajan ylittävä kuljetus viedään määräpaikkaan tai haetaan lähtöpisteestä, taikka kun liikennöinti Suomessa liittyy säännölliseen reittiliikenteeseen paikkakuntien välillä, joista ainakin yksi sijaitsee ulkomailla, eikä ulkomaalaisella ole asuinpaikkaa Suomessa;

3) ulkomailta Suomeen suuntautuvan seuramatkan matkanjohtajana.

80 §

Työnteko-oikeuden kesto

Jos samaa työnantajaa tai ammattialaa koskeva työntekijän jatko-oleskelulupahakemus on tehty aikaisemman oleskeluluvan voimassa ollessa, ulkomaalainen saa jatkaa aiemman luvan mukaista työntekoa, kunnes uuden hakemuksen johdosta on myönnetty oleskelulupa tai kielteinen päätös on tullut lainvoimaiseksi. Muussa tapauksessa aikaisemman luvan mukainen työnteko-oikeus päättyy luvan voimassaolon päättyessä. Uuden oleskeluluvan mukainen työnteko-oikeus alkaa, kun lupa on myönnetty.

Jos ulkomaalaisen työnteko-oikeus perustuu muuhun oleskelulupaan kuin työntekijän oleskelulupaan ja jatko-oleskelulupahakemus on tehty aikaisemman oleskeluluvan voimassa ollessa, työnteko-oikeus jatkuu aikaisemman luvan mukaisena, kunnes uuden hakemuksen johdosta on myönnetty oleskelulupa

Ehdotus

1) kun hänellä on 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu asiakirja ja hän on oleskellut maassa kolme kuukautta;

2) kun hän on oleskellut maassa kuusi kuukautta.

Kun työnantajalla tai toimeksiantajalla ei ole toimipaikkaa Suomessa, ulkomaalaisella on oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa:

1) tuote-esittelijänä tai elokuvatyöntekijänä enintään kolme kuukautta;

2) ulkomaisessa omistuksessa tai hallinnassa olevan moottoriajoneuvon henkilökuntaan kuuluvana, kun ulkomaalainen kuljettaa ajoneuvoa, jonka rajan ylittävä kuljetus viedään määräpaikkaan tai haetaan lähtöpisteestä, taikka kun liikennöinti Suomessa liittyy säännölliseen reittiliikenteeseen paikkakuntien välillä, joista ainakin yksi sijaitsee ulkomailla, eikä ulkomaalaisella ole asuinpaikkaa Suomessa;

3) ulkomailta Suomeen suuntautuvan seuramatkan matkanjohtajana.

80 §

Työnteko-oikeuden kesto

Jos samaa työnantajaa tai ammattialaa koskeva työntekijän jatko-oleskelulupahakemus on tehty aikaisemman oleskeluluvan voimassa ollessa, ulkomaalainen saa jatkaa aiemman luvan mukaista työntekoa, kunnes uuden hakemuksen johdosta on myönnetty oleskelulupa tai kielteinen päätös on tullut lainvoimaiseksi. Muussa tapauksessa aikaisemman luvan mukainen työnteko-oikeus päättyy luvan voimassaolon päättyessä. Uuden oleskeluluvan mukainen työnteko-oikeus alkaa, kun lupa on myönnetty.

Jos ulkomaalaisen työnteko-oikeus perustuu muuhun oleskelulupaan kuin työntekijän oleskelulupaan ja jatko-oleskelulupahakemus on tehty aikaisemman oleskeluluvan voimassa ollessa, työnteko-oikeus jatkuu aikaisemman luvan mukaisena, kunnes uuden hakemuksen johdosta on myönnetty oleskelulupa

Voimassa oleva laki

tai kielteinen päätös on tullut lainvoimaiseksi.

Jos ulkomaalaisen oleskelulupa on myönnetty 77 §:n 1 momentin 9–12 kohdan nojalla, työnteko-oikeus päättyy luvan voimassaoloajan päättyessä.

Jos 54 §:n 4 momentissa tai 77 §:n 1 momentin 8 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa jatko-oleskelulupahakemus työntekoa tai työnhakua varten on tehty aikaisemman opiskelua varten 45 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla myönnetyn oleskeluluvan voimassa ollessa, ulkomaalainen saa jatkaa aiemman luvan nojalla tekemäänsä työtä tai aloittaa uuden työnteon.

Jos jatko-oleskelulupahakemus työntekoa varten on tehty aikaisemman 54 §:n 4 momentin perusteella myönnetyn oleskeluluvan voimassa ollessa, ulkomaalainen saa työpaikan löydettyään aloittaa työnteon.

Jos 4 tai 5 momentissa tarkoitettuun jatko-oleskelulupahakemukseen annetaan kielteinen päätös, työntekoa ei saa jatkaa, vaikka päätökseen haetaan muutosta valittamalla.

Jos ulkomaalaisen työnteko-oikeus perustuu viisumiin tai viisumivapauteen, oikeus kestää enintään 79 §:ssä säädetyn ajan. Oleskeluluvan hakeminen viisumin tai viisumivapauden voimassa ollessa ei pidennä työnteko-oikeuden kestoa. Työnteko-oikeus päättyy sen estämättä, mitä 79 §:ssä säädetään, kun henkilön käännättämistä koskeva päätös on täytäntöönpanokelpoinen.

Jos työnteko-oikeus perustuu oleskelulupaan ja henkilö karkotetaan, työnteko-oikeus päättyy, kun karkottamista koskeva päätös on täytäntöönpanokelpoinen.

Ehdotus

tai kielteinen päätös on tullut lainvoimaiseksi.

Jos ulkomaalaisen oleskelulupa on myönnetty 77 §:n 1 momentin 9—11 kohdan nojalla, työnteko-oikeus päättyy luvan voimassaoloajan päättyessä.

Jos ulkomaalaisen työnteko-oikeus perustuu viisumiin tai viisumivapauteen, oikeus kestää enintään 79 §:ssä säädetyn ajan. Oleskeluluvan hakeminen viisumin tai viisumivapauden voimassa ollessa ei pidennä työnteko-oikeuden kestoa. Työnteko-oikeus päättyy sen estämättä, mitä 79 §:ssä säädetään, kun henkilön käännättämistä koskeva päätös on täytäntöönpanokelpoinen.

Jos työnteko-oikeus perustuu oleskelulupaan ja henkilö karkotetaan, työnteko-oikeus päättyy, kun karkottamista koskeva päätös on täytäntöönpanokelpoinen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 _____.

3.

Laki

asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 a ja 3 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) 3 a §:n 2 momentin 4 kohta ja 3 c §:n 2 momentin 2 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 3 a §:n 2 momentin 4 kohta laissa 1196/2013 ja 3 c §:n 2 momentin 2 kohta laissa 911/2017, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 a §

Suomeen muuttaminen

Suomeen muuttavan henkilön asumisen vakinaisuutta osoittavina seikkoina otetaan huomioon muun muassa, että:

4) hänellä on työsopimus tai muu siihen rinnastettava sopimus Suomessa tehtävää työtä varten tai hänelle on myönnetty ulkomaalaislain (301/2004) 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti;

3 c §

Oleskelulupavaatimus

Oleskelulupavaatimus täyttyy myös, kun:

2) henkilöllä on ulkomaalaislain 78 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 momentin 1, 2, 4, 5

Ehdotus

3 a §

Suomeen muuttaminen

Suomeen muuttavan henkilön asumisen vakinaisuutta osoittavina seikkoina otetaan huomioon muun muassa, että:

4) hänellä on työsopimus tai muu siihen rinnastettava sopimus Suomessa tehtävää työtä varten tai hänelle on myönnetty ulkomaalaislain (301/2004) 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti *taikka hänelle on myönnetty kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (/) tarkoitettu tutkijan oleskelulupa tieteellisen tutkimuksen tekemistä varten;*

3 c §

Oleskelulupavaatimus

Oleskelulupavaatimus täyttyy myös, kun:

2) henkilöllä on ulkomaalaislain 78 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 momentin 1, 2, 5

HE 21/2018 vp

tai 7 kohdassa säädetty työnteko-oikeus;

tai 7 kohdassa säädetty työnteko-oikeus *tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoinnin perusteella annetun lain mukainen lupa tai toisen Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen myöntämä vastaava lupa.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

4.

Laki

lapsilisälain 1 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lapsilisälain (796/1992) 1 a §, sellaisena kuin se on laissa 916/2017, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

1 a §

Oikeus lapsilisään työnteon perusteella

Lapsilisää maksetaan tämän lain mukaisesti myös asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain 3 b §:ssä tarkoitetun ja 3 c §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisen oleskelulupa-vaatimuksen täyttävän työntekijän mukana seuraavasta lapsesta. Lapsilisää ei kuitenkaan makseta, jos työntekijän työnteko-oikeus perustuu ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 3 momentin 4 kohtaan tai 79 §:ään tai jos työntekijällä on lupa työskennellä Suomessa enintään kuuden kuukauden ajan. Lapsilisää ei makseta myöskään, jos työntekijällä on lupa työskennellä enintään yhdeksän kuukauden ajan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) nojalla taikka työntekijän työnteko-oikeus perustuu kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annettuun lakiin (907/2017).

Ehdotus

1 a §

Oikeus lapsilisään työnteon perusteella

Lapsilisää maksetaan tämän lain mukaisesti myös asumiseen perustuvan sosiaaliturvalainsäädännön soveltamisesta annetun lain (1573/1993) 3 b §:ssä tarkoitetun ja 3 c §:n 2 momentin 2 kohdan mukaisen oleskelulupa-vaatimuksen täyttävän työntekijän mukana seuraavasta lapsesta. Lapsilisää ei kuitenkaan makseta, jos työntekijän työnteko-oikeus perustuu ulkomaalaislain (301/2004) 79 §:ään tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistojen perusteella annetun lain (/) 14 §:ään tai jos työntekijällä on lupa työskennellä Suomessa enintään kuuden kuukauden ajan. Lapsilisää ei makseta myöskään, jos työntekijällä on lupa työskennellä enintään yhdeksän kuukauden ajan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) nojalla tai työntekijän työnteko-oikeus perustuu kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten annettuun lakiin (907/2017) taikka jos kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edel-

lytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain perusteella tutkijalle tieteellistä tutkimusta varten myönnetty oleskelulupa on pituudeltaan enintään kuusi kuukautta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

5.

Laki

lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain (1128/1996) 3 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 917/2017, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

Hoitomuodon valinta

Hoitomuodon valinta

Tässä laissa tarkoitettuun kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään on oikeus myös lapsesta, jonka vanhemmalla tai huoltajalla on ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 1 tai 2 momentin taikka 3 momentin 1, 2, 5 tai 7 kohdan mukainen työnteko-oikeus. Lisäksi vanhemmalla tai huoltajalla on oltava Suomessa voimassa oleva työ-, virka- tai muu palvelussuhde ja lupa työskennellä Suomessa vähintään kuuden kuukauden ajan. Hoitorahaan ja hoitolisään on oikeus myös lapsesta, jonka vanhempi tai huoltaja on rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi vähintään kuusi kuukautta kestäneen työsuhteen päätyttyä. Lisäksi hoitorahaan ja hoitolisään on oikeus lapsesta, jonka vanhemmalla tai huoltajalla on lupa työskennellä Suomessa yli yhdeksän kuukauden ajan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) nojalla ellei sisäisen siirron saaneeseen työntekijään sovelleta kahdenvälisten sopimusten mukaan alkuperämaan oikeutta. Hoitorahaan ja hoitolisään ei ole oikeutta lapsesta, jonka vanhemman tai huoltajan työnteko-oikeus perustuu kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annettuun lakiin

Tässä laissa tarkoitettuun kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään on oikeus myös lapsesta, jonka vanhemmalla tai huoltajalla on ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 1 tai 2 momentin taikka 3 momentin 1, 2, 5 tai 7 kohdan mukainen työnteko-oikeus. Lisäksi vanhemmalla tai huoltajalla on oltava Suomessa voimassa oleva työ-, virka- tai muu palvelussuhde ja lupa työskennellä Suomessa vähintään kuuden kuukauden ajan. Hoitorahaan ja hoitolisään on oikeus myös lapsesta, jonka vanhempi tai huoltaja on rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi vähintään kuusi kuukautta kestäneen työsuhteen päätyttyä. Lisäksi hoitorahaan ja hoitolisään on oikeus lapsesta, jonka vanhemmalla tai huoltajalla on lupa työskennellä Suomessa yli yhdeksän kuukauden ajan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) nojalla ellei sisäisen siirron saaneeseen työntekijään sovelleta kahdenvälisten sopimusten mukaan alkuperämaan oikeutta. Hoitorahaan ja hoitolisään ei ole oikeutta lapsesta, jonka vanhemman tai huoltajan työnteko-oikeus perustuu kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten (907/2017) annettuun la-

HE 21/2018 vp

Voimassa oleva laki

(907/2017).

Ehdotus

kiin taikka jonka vanhemmalle tai huoltajalle on myönnetty kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (/) mukainen tutkijan oleskelulupa tieteellisen tutkimuksen tekemistä varten enintään kuuden kuukauden ajaksi.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

6.

Laki**kansanterveyslain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kansanterveyslain (66/1972) 14 §, sellaisena kuin se on laissa 914/2017, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

14 §

Kunnan asukkaalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jonka kotikuntalaisissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on. Henkilön asuin- ja kotikunnalla tarkoitetaan kuntaa, jonka asukas hän on. Kunnan asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 momentin 1, 2, 4, 5 tai 7 kohdassa taikka 79 §:n 1 momentin 1, 2 tai 6 kohdassa tarkoitettu työnteko-oikeus ja jolla on Suomessa voimassa oleva työ-, virka- tai muu palvelussuhde tai joka on vähintään kuusi kuukautta kestäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen päätyttyä rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi. Kunnan asukkaaseen rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolle on myönnetty ulkomaalaislain 81 §:n nojalla mainitun lain 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, sekä tällaisen henkilön ulkomaalaislain 37 §:ssä tarkoitettut perheenjäsenet. Lisäksi kunnan asukkaaseen rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain (907/2017) mukainen kausityöhön oikeuttava lupa tai henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron

Ehdotus

14 §

Kunnan asukkaalla tarkoitetaan tässä laissa henkilöä, jonka kotikuntalaisissa (201/1994) tarkoitettu kotikunta kyseinen kunta on. Henkilön asuin- ja kotikunnalla tarkoitetaan kuntaa, jonka asukas hän on. Kunnan asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 momentin 1, 2, 5 tai 7 kohdassa taikka 79 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettu työnteko-oikeus ja olla on Suomessa voimassa oleva työ-, virka- tai muu palvelussuhde tai joka on vähintään kuusi kuukautta kestäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen päätyttyä rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi. Kunnan asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolle on myönnetty ulkomaalaislain 81 §:n nojalla mainitun lain 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, sekä tällaisen henkilön ulkomaalaislain 37 §:ssä tarkoitettut perheenjäsenet. Lisäksi kunnan asukkaaseen rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten annetun lain (907/2017) mukainen kausityöhön oikeuttava lupa tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017)

HE 21/2018 vp

Voimassa oleva laki

yhteydessä annetun lain (908/2017) mukainen lupa.

Ehdotus

mukainen lupa *sekä tutkija ja työsuhteessa oleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (/) mukainen lupa.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

7.

Laki**erikoissairaanhoidolain 3 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan erikoissairaanhoidolain (1062/1989) 3 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on laissa 915/2017, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Kunnan, joka on kotikuntalain (201/1994) mukaan henkilön kotikunta, on huolehdittava siitä, että henkilö saa tarpeellisen erikoissairaanhoidon terveydenhuoltolain mukaisesti. Tämän velvoitteen mukaisen erikoissairaanhoidon järjestämiseksi kunnan on kuuluttava johonkin sairaanhoitopiiriin kuntayhtymään. Kotikuntalain mukaiseen kunnan asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 momentin 1, 2, 4, 5 tai 7 kohdassa taikka 79 §:n 1 momentin 1, 2 tai 6 kohdassa tarkoitettu työnteko-oikeus ja jolla on Suomessa voimassa oleva työ-, virka- tai muu palvelussuhde tai joka on vähintään kuusi kuukautta kestäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen päätyttyä rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi. Kunnan asukkaaseen rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolle on myönnetty ulkomaalaislain 81 §:n nojalla mainitun lain 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, sekä tällaisen henkilön ulkomaalaislain 37 §:ssä tarkoitettut perheenjäsenet. Lisäksi kunnan asukkaaseen rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten annetun lain (907/2017) mukainen kausityöhön oike-

Ehdotus

3 §

Kunnan, joka on kotikuntalain (201/1994) mukaan henkilön kotikunta, on huolehdittava siitä, että *tämä* saa tarpeellisen erikoissairaanhoidon terveydenhuoltolain mukaisesti. Tämän velvoitteen mukaisen erikoissairaanhoidon järjestämiseksi kunnan on kuuluttava johonkin sairaanhoitopiiriin kuntayhtymään. Kotikuntalain mukaiseen kunnan asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on ulkomaalaislain (301/2004) 78 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 momentin 1, 2, 5 tai 7 kohdassa taikka 79 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettu työnteko-oikeus ja jolla on Suomessa voimassa oleva työ-, virka- tai muu palvelussuhde tai joka on vähintään kuusi kuukautta kestäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen päätyttyä rekisteröity työttömäksi työnhakijaksi. Kunnan asukkaaseen rinnastetaan tässä laissa myös kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolle on myönnetty ulkomaalaislain 81 §:n nojalla mainitun lain 3 §:n 26 kohdassa tarkoitettu Euroopan unionin sininen kortti, sekä tällaisen henkilön ulkomaalaislain 37 §:ssä tarkoitettut perheenjäsenet. Lisäksi kunnan asukkaaseen rinnastetaan tätä lakia sovellettaessa kunnan alueella oleskeleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijänä työskentelyä varten annetun lain (907/2017) mukainen kausityöhön oikeuttava lupa tai kolman-

HE 21/2018 vp

Voimassa oleva laki

uttava lupa tai henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) mukainen lupa.

Ehdotus

sien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain (908/2017) mukainen lupa sekä tutkija ja työsuhteessa oleva henkilö, jolla on kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain (/) mukainen lupa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____.

8.

Laki

aravarajoituslain 4 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan aravarajoituslain (1190/1993) 4 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa
1350/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Asuinkäyttö ja asukkaat

Asuinkäyttö ja asukkaat

Asukkaaksi voidaan valita Suomen kansalainen ruokakuntineen. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö:

- 1) jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty mainitussa luvussa tarkoitettu oleskelukortti;
- 2) jolle on myönnetty ulkomaalaislaissa tarkoitettu vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa;
- 3) jolle on myönnetty oleskelulupa opiskelun perusteella.

Asukkaaksi voidaan valita Suomen kansalainen ruokakuntineen. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö:

- 1) jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty mainitussa luvussa tarkoitettu oleskelukortti;
- 2) jolle on myönnetty *kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (/) tarkoitettu oleskelulupa opiskelun perusteella;*
- 3) jolle on myönnetty *ulkomaalaislaissa tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa tarkoitettu vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa tai jolle Maahanmuuttovirasto on antanut viimeksi mainitussa laissa tarkoitettun vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavan todistuksen.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .

9.

Laki

vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vuokra-asuntolainojen ja asumisoikeustalolainojen korkotuesta annetun lain (604/2001) 11 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 1349/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

11 §

Asuinkäyttö ja asukkaat

Ehdotus

11 §

Asuinkäyttö ja asukkaat

Asukkaaksi voidaan valita Suomen kansalainen ruokakuntineen. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö:

1) jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty mainitussa luvussa tarkoitettu oleskelukortti;

2) jolle on myönnetty ulkomaalaislaissa tarkoitettu vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa;

3) jolle on myönnetty oleskelulupa opiskelun perusteella.

Asukkaaksi voidaan valita Suomen kansalainen ruokakuntineen. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö:

1) jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty mainitussa luvussa tarkoitettu oleskelukortti;

2) jolle on myönnetty *kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (/) tarkoitettu oleskelulupa opiskelun perusteella;*

3) jolle on myönnetty *ulkomaalaislaissa tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa tarkoitettu vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa tai jolle Maahanmuuttovirasto on antanut viimeksi mainitussa laissa tarkoitettun vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavan todistuksen.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

10.

Laki

vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vuokratalojen rakentamislainojen lyhytaikaisesta korkotuesta annetun lain (574/2016) 10 §:n 2 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

10 §

Asuinkäyttö ja asukkaat

Ehdotus

10 §

Asuinkäyttö ja asukkaat

Asukkaaksi voidaan valita Suomen kansalainen ruokakuntineen. Tässä laissa Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö:

1) jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty mainitussa luvussa tarkoitettu oleskelukortti;

2) jolle on myönnetty ulkomaalaislaissa tarkoitettu vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa;

3) jolle on myönnetty oleskelulupa opiskelun perusteella.

Asukkaaksi voidaan valita Suomen kansalainen ruokakuntineen. Suomen kansalaiseen rinnastetaan henkilö:

1) jonka oleskeluoikeus on ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa säädetyllä tavalla rekisteröity tai jolle on myönnetty mainitussa luvussa tarkoitettu oleskelukortti;

2) jolle on myönnetty *kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa (/) tarkoitettu oleskelulupa opiskelun perusteella;*

3) jolle on myönnetty *ulkomaalaislaissa tai kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetussa laissa tarkoitettu vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttava oleskelulupa tai jolle Maahanmuuttovirasto on antanut viimeksi mainitussa laissa tarkoitettun vähintään yhden vuoden oleskeluun oikeuttavan todistuksen.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .